

БІБЛІОТЕКА

ИП 22658
1904

**З БІБЛІОТЕКИ
НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА**

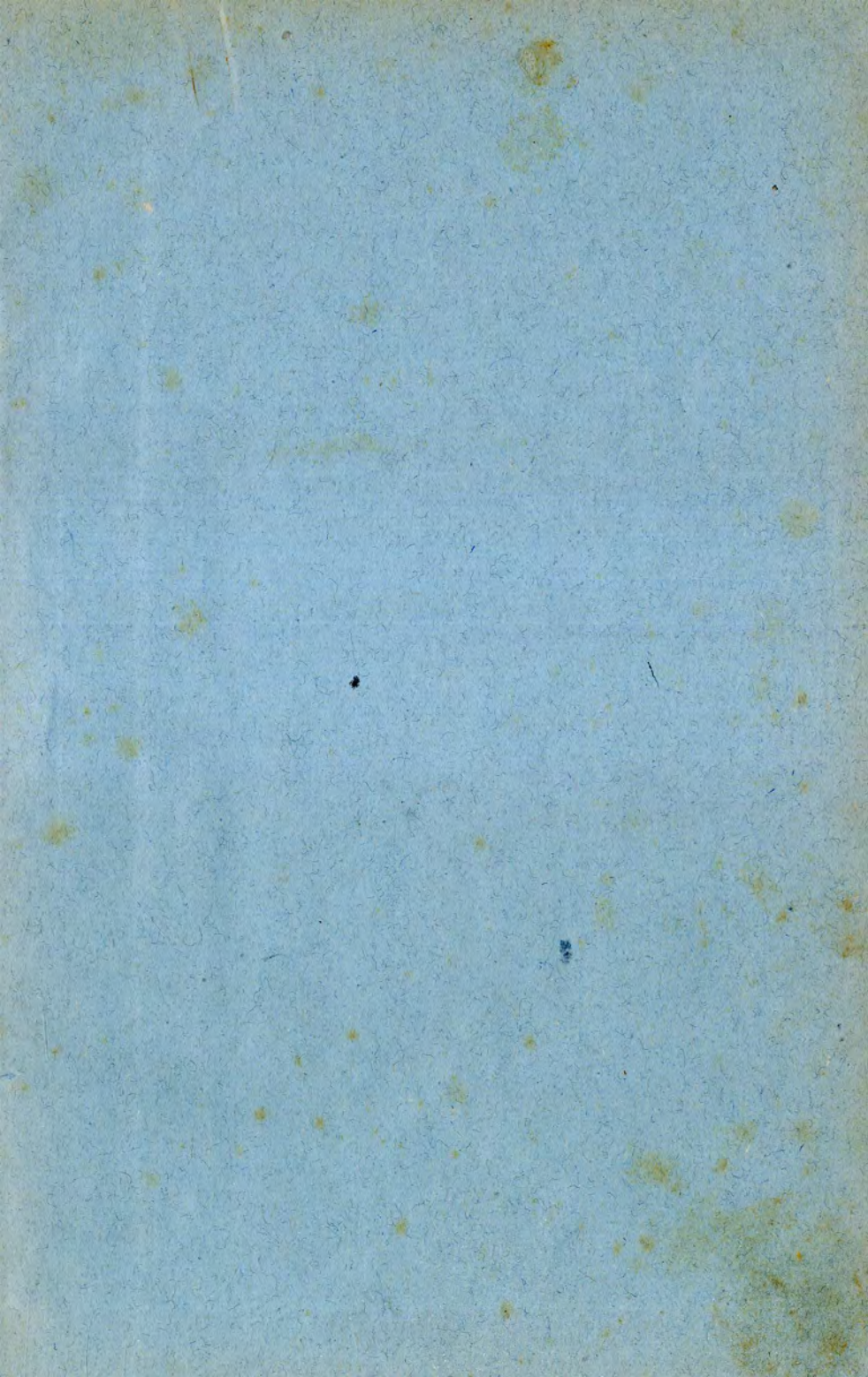
Імені

ШЕВЧЕНКА

у Львові

Ч. ....

~~8767~~

5,50 p

07

№ 239/1

ИП 22658/1904

НИВА

часопись посвячена справам церковним і суспільним.

—❧— РІК 1904. —❧—

Під редакцією:

ЯРОСЛАВА ЛЕВИЦКОГО.

ТОМ I.

~~8767.~~

Рад. 145-25/II-50

Л Ї В І В

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

З друкарні Народової Манецких
1904.

З М І С Т.

За цвітень.

(Ч. 1.) Від Редакції. — Станиславівський Єпископ. — Народна господарність а клер (о. І. Негребецький). — Сьвященик в відношеню до Спасителя (о. Амврозій Полянський). — З церковного життя. — Наука на Томину неділю (о. М. Кінаш). — Наука на неділю Мирносиць (о. М. Кінаш). — Наука на неділю о розслабленім (о. М. Кінаш). — Хроніка і бібліографія.

За май.

(Ч. 2.) Борба о школу. — В народ. (С. С. С.). — Наука на неділю о Самарянині (о. М. Кінаш). — Наука на неділю о Слїопи (о. М. Тупиць). — Християнство в Японії. — Бібліографічні замітки і рецензії. — Хроніка.

(Ч. 3.) Ратуймо ся. — В народ (конець С. С. С.). Наука на Вознесенє (о. М. Тупиць). — Наука на неділю св. Отець (о. М. Кінаш). — Чи не зворот? (о. Т. Лежогубський). — Новочасне поганьство (о. К. С.). — Хроніка і бібліографія.

За червень.

(Ч. 4.) Причини неморальности і єї наслідки (о. Ф. Щ.). Ювілей британського і заграничного біблійного товариства. — Наука на 2 неділю по Сош. [Пресв. Євхаристії] (о. М. Кінаш). — Наука на неділю рєїх сьвятих (о. М. Кінаш). Причинок до „сїчової“ дискусії — Хроніка і бібліографія.

(Ч. 5.) Причини неморальности і єї наслідки (о. Ф. Щ.). — Наука на неділю III. по Сош. св. Духа (о. М. Тупиць). — Наука на неділю IV. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — Спїр Франції з Ватиканом (о. Ф. Щ.). — Спїритизм, реферат о. Т. Дуткевича. — Хроніка і бібліографія.

За липень.

(Ч. 6.) Витай нам Владико! — Наука на Рождество св. Івана Хрестителя (о. М. Кінаш). — Наука на неділю VI. по Сош. св. Духа (о. М. Тупиць). — Наука на сьвято св. АА. Петра і Павла (о. М. Тупиць). — Начерк науки на сьвято св. АА. Петра і Павла (о. М. Тупиць). — Начерк науки на неділю 7. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — Medice cura te ipsum! — Хроніка і бібліографія.

(Ч. 7.) Під розвагу рускому духовенству. — Причини неморальности і єї наслідки (о. Ф. Щ.). — Наука на неділю VIII. по Сош. св. Духа (о. М. Тупиць). — Наука на неділю IX. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — Слово над гробом учениці (о. Т. Лежогубський). — Про Станиславівське сьвято (Учасник). — В справі руского краевого господарского Товариства у Львові. — Хроніка і бібліографія. — Епархіальні відомости.

За серпень.

(Ч. 8.). Де жерело зла? (о. К. Селецкий). — О християнським пості — (відчит о. В. Потучка). — Наука на нед. X. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — Наука на нед. 11. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — Совість і грижа совісти враз з інтерпретацією псалму 50 (о. М. Тупись). — Руский „учений“ проти Церкви. — Хроніка — Переписка Редакції.

(Ч. 9.). Япанوفільство Європи (о. Ф. Щ.). — Совість і грижа совісти враз з інтерпретацією псалму 50 (о. М. Тупись). — Проповідь в празник Преображення Господа (о. В. Куницький). — Наука на нед. XII. по Сош. св. Духа (о. Данило Бодревич). — Начерк проповіді на 13. нед. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — Польський св'ященик до руского Єпископа. — Духовна місія в Печеніжині (о. Йосиф Дженджера). — Хроніка і бібліографія. — Епархіяльні відомости.

За вересень.

(Ч. 10.). Япановільство Європи (о. Ф. Щ.). — Совість і грижа совісти враз з інтерпретацією псалму 50 (о. М. Тупись). — Проповідь о Відпусті (о. Пл. К.). — Начерк проповіді на нед. 15. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — Церковні відносини в Франції. — З життя Русинів в Америці. — Св'ященик господар. — Хроніка і бібліографія. — Епархіяльні відомости.

(Ч. 11.). О позитку місії (о. В. Левицкий). — Япановільство Європи (о. Ф. Щ.). — Проповідь на Різдество Пр. Богородиці (о. М. Кінаш). — Проповідь на Різдество ч. і ж. Христа (о. М. Кінаш). — З життя Русинів в Америці. — З радикальної преси. — Хроніка і бібліографія. — Епархіяльні відомости.

За жовтень.

(Ч. 12.). Чи наша суспільність склерикалізована? — О позитку місії (о. В. Левицкий). — Цінне признание (Миролуб.). — Проповідь на Покров Пр. Богородиці (о. Корнело Кузик). — Проповідь в день св. Йована Єв. (о. Данило Бодревич). — Організація деканальної духовної місії (о. Петро Яцишин). — Невмістні напасти. — Хроніка і бібліографія. Як додаток: Проповідь в день Покрова Пр. Богородиці і 200. літнього ювілея св. Унії (о. Крил. В. Пюрко).

(Ч. 13.). Голос католицкого єпископа. — Цінне признание (Миролуб) — Необходима потреба руского семинара учительского (о. Еп. Роздольского). — Розважане о страстях Христових (о. Николай Кумановский). — Історія хр.-кат. Церкви для середніх шкіл о. Ал. Стефановича (рецензія о. Т. Л.). — Проповідь о потрійній смерті (о. Данило Бодревич). — Хроніка і бібліографія.

За падолист.

(Ч. 14.). Потреба організації. — Св'ященик а політика (о. М. Тупись). — Св'ятий Кирил і Методий перед трибуналом Дра Брік-

нера за Др. Гуриком (о. К. Селецкий). — Задача священства на полі соціально-політичнім (після А. Вейса — о. О. М. Г.). — Важне розпоряджене. — Проповідь на неділю 24. по Сош. св. Духа (о. Стефан Донарович). — Хроніка і бібліографія. — Епархіальні відомости. — Відозва.

(Ч. 15). Потреба організації. — Джон Віліям Дрепер і його Історія Боротьби Віри з Наукою (о. Др. Щепкович). — Священик а політика (о. М. Тупись). — Святий Кирил і Методий перед трибуналом Дра Брікнера (за Гуриком — о. К. Селецкий). — Проповідь на нед. 25. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш). — Проповідь на нед. 26. по Сош. св. Духа (о. Стефан Донарович). — Конгрес вімецьких католиків в Регенсбургу (Лев Сембратович). — Хроніка і бібліографія. — Епархіальні відомости. — Переписка.

За грудень.

(Ч. 18.). Замітки двох російських професорів духовної академії про наші церковні відносини (6). — Джон Віліям Дрепер і його Історія Боротьби Віри з Наукою (о. Ф. Щепкович). — Задача священства на полі соціально-політичнім (після А. Вейса — о. О. М. Г.). — Христ. Кат. Етика для вищих клас шкіл середніх о. Д. Дорожинського (рецензия о. Т. Л.). — Статистика католицької церкви. — Проповідь на празник Введеня в храм Пр. Б. (о. М. Тупись). — Проповідь на нед. 28. по Сош. св. Духа (о. М. Кінаш.) — В справі сецесійного фонду. — Хроніка і бібліографія. — Епархіальні відомости.

(Ч. 17.). Глупота чи цивізм (Священик). — Причинок до історії почитання Матери Божї на Руси. — Джон Віліям Дрепер і його Історія Боротьби Віри з Наукою (о. Ф. Щепкович) — Наука на празник св. о. Николая (о. крил. Б. Пюрко). — Під нашою адресою. — Хроніка. — Від Редакції.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кожного місяця.

Передплата виносить до кінця р 6 кор.
Кожде число 30 сот.

Адрес редакції і адміністрації:
Львів, площа св. Юра ч. 5.

Від Редакції.

Потреба часу і бажанє многих предплатників, як взагалі св'ящеників, спонукали нас перемінити дотеперішній кварталник „Богословский Вісник“, на церковно-суспільний двотижневник. Наша програма є продовженем програми „Б. Вісника“, з сею тільки ріжницею, що „Нива“ буде займати ся також справами суспільними. В сих справах будемо йти разом з прочим католицким свѣтом.

Розпочинаємо видавництво в Імя Боже і числимо на поміч моральну і материяльну наших Братів-Св'ящеників. Будемо працювати по нашим силам і змозі, не обіцяємо нічого надзвичайного, запевняємо тільки, що нашим щирим старанєм поставити „Ниву“ на висоті свого завдання

У кождім числі будемо містити науки на слѣдуючі неділі і св'ята.

А тепер прийміть ласкаво Дорогі Братя, отсю „Ниву“ і заопікуйтесь нею. Від Вас залежить єї жите, єї зріст та єї успіванє,

ЛВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ ИП 50822

Хто сего числа не зверне, уважає ся предплатником.

Станіславським Епископом

іменовано

Всесвітлїйшого і Високопреподобного Отця Ректора рус. дух. семинарій

Дра Григорія Хомишина.

Отсею радісною вісткою розпочинаємо видавництво нашої часописи. По довгих очікуванях дістала нарешті станиславська епархія свого Пастира.

О. Др. Григорій Хомишин походить з селянської родини, з Гадинковець коло Копичинець. До гімназії ходив в Тернополи. По укінченю гімназії в р. 1888 записався на богословський виділ у Львові. Ординований р. 1893 був о. Др. Хомишин кілька літ сотрудником при станиславській катедрі, відтак завідателем Коломиї, а від двох літ ректором духовної семинарії.

Достойна Особа новоіменованого Епископа впевняє нас якнайсильнійше, що ми дістали на Князя Цевкви чоловіка вибраного самим Провидінєм божим.

Дайже-ж Боже Достойному Номінатови сповнити вповні всі надії, які покладає в Нім наша церква і народ!

Многих літ!!

Народна господарність а клер.

Під народною господарністю (економією) розуміємо всякі чинности господарчі (економічні), що мають на меті всесторонню поліпшити матеріяльне положення народа. Матеріальний бит, як одиниць, так і народів, се річ не припадкова. Він залежить від занехання, або використання тих природних законів божих, яким підлягає ціле господарче житє людей. Проте конечно ті закони пізнати і порозуміти засадничі умовини народного добробиту; а до сего точно стремить наука про народну господарність, що займає ся також і плянами для піднесення і поліпшення матеріяльного положення народа. Так бачимо, що наука про народну господарність се знанє для інтелігентних членів народа необхідно потрібне; а тим більше повинен сим знанєм займатися руский клер, сей найголовнійший стан в народі, на яким лежить обовязок уподібнення Господу і в дбалости о малотерпальні добра народа.

Найголовнійші средства, якими множить ся маєток, се: земля і праця. Господь яко стрійтель світа, віддав людскости землю з нагромадженими в ній скарбами, яко маєток, котрим вона має орудувати і его вартість множити, під строгою одвічальністю за її ужиткованє. І не віддав землі цілій людскости в суміш; а порядкуючи розумно все, розпаював землю межі народи, даючи на ній кождому з них місце, привязуючи кождий народ до даного его місця, яко до вітчизни унаслідженої по предках, доведеної до культурного стану працею довгого ряду поколінь, освяченої терпіннями і зноєм, кровю і попелами минувших родів. І наш народ має

свою батьківську землю; а нею віддав стрітедь сьвіта руському народови талант, котрим народ, яко такий, має управляти і добувати з него матеріальний свій доробок, під строгою одвічальністю. І в тім ділі обов'язаний руский клер пильнувати народної господарности, аби приватна господарка на батьківській землі була дійсно господарною, аби набуванням господареского знаня кождий поодинокий господар умів господарно множити суму народного маєтку. А передовсім обов'язаний руский клер пильнувати сего, аби земля дана руському народови, сей народ кормила і збогачала, аби маєток добуваний з неї був уживаний для народу господарно, т. є. множив его власну економічну силу, а головню, аби з батьківської землі жадна єї пядь не перейшла в руки чужинця, а і ся, що зістала запропащена, аби господарностию народа вертала, бодай угодою, назад в руки народа. Сеж-бо є постулатом народної господарности, аби батьківську землю утримати руским поколінням, а давним недбаліством або насильством запропащену, аби накладом праці на ново відступити руському племені. Що за величне, що за широке і вдячне тут поле для провідників народа: дбати о належите орудованє талантом батьківської землі, розділеним поміж приватних властителів, а таки належачих разом до одної великої рускої рідні; навчити їх добре упорядкованої любови, дбалої о добро рідні, спмагаючої господарними дорібками бит цілого руського роду через господарне ужиткованє тих дорібків (своя торгвля, свій промисл, свої економічні і фінансові інституції — що дають хліб своїм, помагають розгосподарити ся своїм, доробляти ся на своїй землі). Які то інші, величні, веселі горизонти відкривають ся людескому духови, коли притчу Господню о „талантах“ взяти в буквальної, економічній змислі, не спускаючи з ока її головної цілі: заповіту о одвічальности за наші учинки. Як то виглядає тоді широка одвічальність, чи одиниці в клері допускають марнованє національного маєтку через невіжу і занедбуванє мас, чи учать ті маси доробляти ся економічно, чи одиниці в клері з замкненими очима відносять ся до запущеного понятя мас про взаїмну самопоміч, чи навчають ті маси розуміти постулати добре упорядкованої любови, що лежать в глибоко економічній оклику: свій до свого; чи одиниці в клері складають свої оцадности в економічній інституції свого народа, аби ними скріпити его економічний поступ, чи віддають їх для дорібку чужинцям, що ненавидять руский народ, аби мали ще більшу змогу сей народ гнести економічно; чи одніиці в клері свій маєток, своє знанє і свою працю, уживають на помноженє економічної сили народа дорогою взаїмної економічної самопомочи, чи ті таланти, значить знанє і працю, закопують, марнують, знаня не помножуючи, праці над економічним піднесенем народа жалуючи... Братя, земля руска нас живить, тяжко з сеї землі добутий гріш, даний нам на утриманє, вкладає на нас поважні обов'язки пієтизму і для сеї землі і для її народа — хочби і не промовляла до наших сердець амбіция, приказуючи нам соромити ся за себе самих, що ми виховали народ кругом запущений...

У нас — не знать яким чином — утер ся погляд, що справи економічні, се справи виключно живота, що не мають жадного ідеального підкладу, жадного етичного значіння. І тому інтересуємо ся всім (найпаче політвкою, якої на жалє не робимо і не зробимо самі), а лише до справ економічних відносимо ся згїрдно. Не давні то ще часи, коли мало не весь наш загаль уважав перші сьвідомі кроки народної економії: заснованє „Народної Торговлі“ і „Дністра“, мало-що не достарченєм гроша на

розкражу. Сей факт свідчить сам собою, як низко цінили ми до недавна себе самих, власну нашу націю; в порі, коли підготовлювано введене „Дністра“ в жите, я приневолений ворогованем проти того-ж, мусів спитати публично: — чи те, що раз упав т. зв. руский банк (рольн. кред. Заведеніє), має бути вічним свідомством, що Русин уміє лише красти? Одже-ж не розкрадено би тоді і руского банку, як би Русини хотіли були наглядати в нїм національного маєтку; невіжа і лїнь, се були причини розкражі фондів банку і економічного звищеня соток руских хліборобів. Невіжа і лїнь там, де треба було знаня і праці. Сю то невіжу і лїнь треба у нас картати і викорінювати всякими способами. Вони, наче гангірина, затроюють організм руского народа. А точно найпевнішим средством на знищенє сеї гангірини на народнім організмі, се широка і своїх цілий свідома економічна праця. Се праця не для живота, се не низка праця для заспокоєня буденних потреб, се не молочене політичної соломи, не безцільне гарцюване партійними спорами, не буфонада літерацького пера — се праця праця, основа будинку, се робота серця у живім тілі, се чисельний результат математичної задачі. Се, сказав би я, ся праця, про яку каже Господь: „хто не працює, їсти не повинен“. В сих словах треба чей-же розуміти справдішну, продуктивну працю, що до таланта приробляє другий талант, що спонукує чоловіка уподобляти ся Богу і в розумнім твореню нових вартістних предметів з достарченої Богом матерії при помочи спекуляції духа. Ми образ і подібність божу носимо і в тім, що можемо, а тому і повинні бути творчі в обмежених границях з подібною енергією, як творчий є Отець наш в своїй могучій безконечности; що як Отець наш творить з матерії різнородні нові форми, які свідчать про Ёго силу, а є позиточні в своїй цілі, так і ми можемо і повинні в обмежених границях нашої сили, з достарченої нам матерії творити різнородні нові форми, що булиби заявою наших сил, а позиточні нам і нашим ближнім. Поняте Бога відпочиваючого в ліни, Бога-Нірванни, є нонсенсом; єство Бога дасть ся поняти лише яко вічно творче, вічно чинне, вічно відбиваюче ся в найрізніродніших формах всякої креатури, вірно нею управляюче своїм „промислом“, своїм „смотренієм“. А ся „праця“ божа се не мус, се розкішна заява божого єствования, се поважна забава гри божої сили. Тож і наша „божа подібність“ вимагає від нас чинної заяви нашої умової сили, вимагає від нас творчости, що свідчилаби про наше єствование — праці; але праці не з мусу, а з розкоші, що жиємо, що маємо силу. Тому і сказана нам осторога: коли не „працюєш“, то ти не гідний і жити, бо марнуєш синівство боже, подібність божу... І якже-ж нікчемна перед Богом і власним почутєм всяка одиниця і всякий народ, що не шукає божого синівства, божої подібности в праці, подібної до божої праці, до божого промислу, до божого предвидженя і запорядкованя всего. Як нікчемним мусить почувати ся перед власним сумлінням всякий, що образ і подібність божу в знаню занедбає і заморочить завиненою невіжею, не просвічаючи свого розуму, не збираючи тих природних правд про продуктивність і землі і праці, які розумовій праці других удало ся дійти і відкрити. Як ми самі, члени руского народа, мусимо почувати ся у власнім сумліню нікчемними, що ми не навчені до заяви нашої богоподібности розвитком умової нашої енергії і відданєм себе продуктивній праці, що ми в тій праці не розкошуємо, як в найкрасшій забаві нашого духа... Тому і народ ми прибитий, упосліджений собою самим.

Але ні! І в нас будить ся вже самопочуте і стремління до богоподібності через громаджене практичного знання і охоту до продуктивної, неустанно творчої праці. І в нас починає вже свитати в народі розумінє про вагу народної господарності, стремління до задержання народови вітцівської его землі, якою наділив его Бог, аби мав з чого живити ся і добробляти ся, стремління до помноження її доходів через ширене знання природних прав, від яких залежить її видайність, стремління громадження народного маєтку в руках народа, аби ним, яко талантом, доробляв ся народ чим раз більше, аби живив свої діти творенем щораз то нових жерел прожитку і доходу — стремління до спільної економічної самопомочи різнородними спілками, що мають на цілі культурний поступ і змагане економічної сили народа. А в тих всіх стремліннях просьвічають нам слова Спасителя: „Милосерджу ся над народом, бо не має що їсти“. Отже ціль взнесла, ціль заяви упорядкованої любови до тих, що з нами однокровні і одновірні.

А всі ті стремління не дадуть ся осягнути балаканєм, а вимагають помноженого знання і щирої, продуктивної, математично урядженої праці, котра є нічим иншим, як веселою охотою уподобити ся в творчости Богу. Як Він, стрійтель світа, неустанно а різнородно є чинний — так і в народі нашим свитає охота до устроєня вітчизни чинної, то є працюючої продуктивно власними средствами і власними силами, — охочо наробляючої материяльними талантами, які дані їй до розпорядимости, і які будуть ще дані, коли ся охоча праця в зможе ся. Всяка инша праця сприкрить ся, може устати; праця однак економічна є так тягла, як тяглим є послідоване одної по другій пір року, як тяглим є відживане природи з весною і дозріване збіжжя в літі, як тяглою є робота хлібороба, яка мимо свого зноу єсть ему мила, без якої він замучив би ся, з туги за нею.

Велике однак, безконечно обширне поле всякої економічної праці стоїть у нас відлогом. Се, що на сїм поли у нас доси зділано, се дрібка лише, і то зникаюча дрібка економічної праці, яка жде на робітників. Форми биту материяльного є найрізнороднійші; а кожда з них вимагає господарної, людської чинности, енергічного її відмеження, упорядкованя, і постійного змагання до всякого можливого усовершеня.

А і в тій безконечній різнородности форм материяльного биту, що ждуть на розмежуючу, порядкуючу і усовершаючу чинність людську, є очевидне „смотрєніє“ боже, що дозволяє кождому вибрати собі ту пайку з навалу економічних, неполагоджених єще праць, яка иайбільше відповідає его склонностям, его силам, его знаню, его кругови діланя.

Тож і учім ся розглядати ся в єстві високо етичної, єство чоловіче високо убагородняючої економічної праці! Учім ся розуміти величезну вагу народної господарности у всіх формах материяльного биту, розуміти всесвітнє господарність божу і в материяльнім її напрямі, аби її, яко „богоподібні“ наслідувати в межах нашої ограничености: і добуванєм потрібного до того знання і добуванєм потрібної до того енергії наших сил. Не закупуймо повірених нам талантів, а приспорюймо нашому духови сеї розкоши, яку він мати ме з уподібненої Богу творчости. Повірно у власні сили, поблагословені ласкою Господа, скоро хочемо їх ужити богоподібно: на порядкуючу, продуктивну працю, що має стати ся документом вдячності Богу за те, що нам дав, і документом запобігливої, упорядкованої любови до наших однородців і одновірців. Ми-ж сіль, землі; нехай про нас ніхто не скаже, що ми в народі не сіль, що дає смак до всякого позиточного почину і смак до множення і громадження позитків, як духо-

вих, так материяльних, — що ми не сіль, а каста в народі, бюрократично мертва, галапасна каста, що не має змислу до порядкуючої творчости. Збудім в собі і між собою гідну мужеску гордість; не сю, що дме ся на уросні прикмети, а сю, яку почуває послядний фабричний робітник з уда-ного великого діла, до котрого і він приложив пайку щирої своєї праці; — гордість гідну, мужеску, що ми не камінь, о який потікають ся многі, а діти небесного Отця, що йому уподобляють ся і в розкошований всякню продуктивною працею, яка має на меті заяву енергії наших сил і учинну любов до тих, що звязані з нами одним походженням і одною вірою.

І. Негребецкий.

СВЯЩЕНИК В ВІДНОШЕННІ ДО СПАСИТЕЛЯ.

Людська думка і людські стремління, хотьби як вони різнородно формували ся і розвивали ся, лучать ся в однім огніві, яке єсть виходом і кінцем всіх обаяв житя.

Подібно як ріка засичена дощевою водою, що походить із моря, — точить свої філі назад до моря, — так і всі події історії народів і обаяв житя одиниць, находять своє вияснене і ціль в... Провидіню божім!

Володінє Провидіння божого однако концентруєть ся около великого діла спасеня рода людского і діло тое — зглядно Христос Спаситель, єсть огнівом, в котрім скупляють ся всі лучі краешної людської думки і всі барви благородніших стремлінь.

Се відносить ся особливо до житя християнських народів. А що індивідуальне житє одиниць є частиною житя народа і яко таке, має свою, більше або менше знану і важну історію — то з того сїдує, що Христос Спаситель є вихідною і кінцевою точкою нашої індивідуальної історії, осередком нашого земского бити і нашої діяльности.

А в як великім степені відносить ся се до священників, котрі є проповідниками Слова божого, сторожами його заповідей і котрі близько стоять Ісуса — так близько, що є майже Ним Самим в хвили, коли на св. Літургії голосять: „сіє єсть тїло мое — сія єсть кровь моя“!

Жадна центрифугальна сила, т. є. жадні світові згляди, перошкоти, неудачі і гоненя, не сміють спинити нашої неустанної гравітації до Спасителя, яко осередка нашої індивідуальної історії і нашої діяльности.

Но пробуймо розвинути тую думку!

1.

Кождий з нас, яко чоловік зрілий і на виднім становищі, має свою індивідуальну історію — значить, має свою минувність, свою теперішність і свою будучність.

Запитаймо ся отже, чи Христос був основним змістом нашої минувшости, наших минувших літ?

Обективно річ беручи, так! Уже бо через тое, що ми дітьми християнських родичів і що дістала ся нам в участи християнська вітчизна, попали ми в область хр. духа, звичаїв і обичаїв; попали ми, одним словом, в круг, котрого осередком є Спаситель.

Привязане до вітця і любов до матери, були першим змістом наших дитинних і хлопячих літ. Но і ті елементарні чувства вязали ся що раз виразнійше з іменем Христа, перед іконою котрого виділи ми клячучу матір і самі молили ся.

При зростаючій самосвідомості, ми що раз більше освоювали ся з іменем Спасителя — яко якимсь невидимим, но ідеально ласкавим добродієм. Подумаймо тільки, як радувались ми пам'яткою Ёго різдва, чаром навечеря, деревцем, колядами... Пригадаймо собі всі утіхи в світличних днях Ёго воскресення!... То були справді хвилі наших найкрасших гадок, наших найліпших почувань, наших найблагороднійших стремлінь! Дійсно, Спаситель був нашим первоідеалом добра, краси і правди, а Ёго наука стала ся безперечно першим ситним кормом душі.

Всі змагання нашого виховання мали не що иншого на цілі, як удержати в первіснім блиску і чистоті той пречудний ідеал в Христі, заховати в свѣжості пориви любови до Спасителя і зділати корм Ёго науки що раз ситнійшим, таким, щоби з него плинули животворні соки в нашу природу.

Виховане отже і шкільне виховане скріпляли поступенно в нашій свідомості любов до родичів, до народа, до рідної землі, вітчизни і мови. Но як родичі, так і народ, котрих ми полюбили, є християнськими; християнською земля, що нас живить і християнською вітчизна, за котру ми готові віддати майно і кров!

А в виду того, чи можлива щира любов до родичів, до народа, до вітчизни и пр. без любови до Спасителя?!

Зваживши еще, що від першої хвилі життя стали ся ми через Тайну Крещення членами всемірної духовної держави, званої Церквою Христовою; що так часто жили ся ми свѣ. Тайнами і заховували Християнські заповіді, — то не парадоксом буде тверджене, що Спаситель був головним змістом нашої минувшости.

Тут і є ключ до психології нашого свѣщенства. Думаю бо, що іменно тая від дитинних літ в нашу душу всякаюча любов до хр. народа, вітчизни, мови, церкви і Спасителя детерміновала нас до вступлення на богословський факультет. А богословські студії, всесторонно розяснивши наше відношенє до Спасителя, детерміновали нас стати ся апостолами Ёго правди і слугами Церкви.

2.

Но лишім минувшість а перейдім до теперішности.

Теперішність се хвиля, що замикає в собі послідну частину минувшости і рівночасно висуває ся до будучности.

В якім отже відношенні стоїмо в тій хвилі до Спасителя?...

Передовсім ми і тепер не перестали бути дітьми, християнських родичів, синами хр. народа, членами, хр. Церкви, — а що найважнійше, не перестали бути: вибраними слугами Спасителя і робітниками в Ёго винограді.

Прийнявши факт сей до повної свідомости, трудно мимоволі не запитати, чи і тепер любов наша до Ісуса позістає рівно-чистою, як була в літах дитинних і хлопячих?... Чи не запятвилась сумнівами наша віра, якої ми борцями по званию?... Чи і нині привязане до Спасителя і Ёго правди, є рівно інтензивне, як було в красивих днях минувшости?... Чи і в тім моменті і посеред хаосу доктрин і соціальних переворотів, переходуємо незапорочений ідеал особи Ісуса і чи божественне Ёго слово,

подаване вірним, є рівночасно перворядним кормом нашої душі?... Чи уділяючи яко сьвященики другим сьв. Тайни, самі жаждучо черпаємо з животворного жерела Ёго благодати, о котрій сказано: „...а ще хто пієть отъ воды, юже азъ ему дамъ... будетъ въ немъ источникъ воды текущія въ животъ вѣчный“?... Чи і в тій мінуті ми серйю розуміючи наші обовязки, прямуємо до високої цілі життя і чи поступаємо на дорозі моральної совершенности після заповіді: „будете убо совершенны, яко и Отець вашъ совершенъ есть“?... Чи наконєць поступаємо взагалі так, щоби ми стали ся горючими сьвітильниками, просьвічаючими всім „иже въ храминѣ“?!...

В таких питаннях збігаєсь історія нашого життя, знаходить ся сума нашого вихованя і образованя, містить ся весь результат праці над собою і праці душпастирскої.

У всім тім лежить також задаток нашої будучности. Що до тої послідної, то союз наш з Спасителем мусить продовжати ся і повинен скріпити ся. Ослабляти его не вільно жадними зглядами, ні зміною обставин, бо ту ходить о те, що Апостол розуміє під словами: „теченіє совершихъ,“ отже о успіх діяльности і о вінець життя.

* * *

Ми — сьвященики Христові!

Ми вирости з Ісусом. З Ёго іменем сплетені найкращі хвилі життя і если нам дороге власне „я“, стан і званє, праця і честь, если любимо родину, вітчину, історію, нарід і ближних, — то Спаситель позістане осею нашого життя, щоби і в найкритичнійшій злобі дня одушевлено закликати можна з Апостолом:

„Мнѣ бо еже жити — Христосъ... и съ Христомъ бити и съ Христомъ умерети.“ (Фил. 21. 23.)

Сьвящ. Америкъ Полянський.

3 церковного життя.

Культурна борба в Франції.

Отверте переслідуванє Церкви в Франції розпочало ся вже від кількох літ зайлою борбою з конгрегаціями. Закони французькі на скрізь ворожій християнській релігії, викопали глибоку пропасть між Церквою а державою, та довели до сумних наслідків в житю моральнім французької суспільности. Вистарчить вказати хочби лиш на те, що доси еще не усталено, котрий день в тижни має бути призначений на відпочинок, а магістрат париский лишає вибір такого дня до волі підприємцям, з тим однак застереженням, що не може ним бути неділя. Над єпископатом розтягає закон строгу контролю, а парохів назначає ряд в порозуміню з єпископом, з тим однак, що немилих собі парохів може в кожній хвили усеунути.

Церков, що має берегти науку Христову та накликувати до життя цієля тої науки, мусіла проте статись зненавидженою всім тим, що не

хочуть мати лич спільного з Церквою Христовою і з релігією взагалі. Між тим розвинули конгрегації монаші так велику діяльність передовсім в області просвітній і гуманітарній, що в останніх роках під їх проводом учила ся осьма часть всьої молодіжи шкільної мужескої, а половина женської. В їх захоронках та шпиталях знаходило приют майже пів міліона старців, калік і сиріт. І саме тепер, коли діяльність апостольська конгрегацій прекрасно розвивала ся, та віщувала упавшій суспільності ліпшу будучність, розпочала ся люта нагінка на монахів і на монахині під претекстом, що конгрегації скрито працюють над знищенням републиканського ладу, виховуючи в своїх школах ряди монархістів. Ліберальна праса розтрубила по цілім світі, що конгрегації — то найбільші вороги „поступу і свободи“ і тому співчуте для кривджених і переслідуваних обявляє ся скрізь по Європі лиш дуже слабо. Не можна однак сказати, що всі конгрегації пособляли змаганням монархістів, бо і між ними многі є рішучими прихильниками републики, але правительство потребувало такого претексту, щоби могло виступити нібито в обороні републиканського ладу. Сумно лиш те, що й у самій Франції католики не вєпіли ще доси утворити сильно зорганізованої партії, яка моглаби рішучо і з успіхом виступити в обороні гнобленої Церкви. От тим то треба пояснити дотеперішнє захованє єпископату французького і апостольського престолу: поки єще не можна числити на сильну піддержку католицької партії, мусять конгрегації вдоволити ся пасивною резистенцією, бо нема певности, чи Церков в Франції змогла би в теперішніх обставинах вийти так само побідоносно, як католики в Прусах в зв'єснім культуркаміфі.

В Німеччині рішила ся вкінці Рада звязкова (Bundesrat) затвердити знесенє §. 2. закона про Єзуїтів. Закон сей звучав так: Членів чина Єзуїтів, або чина чи конгрегацій з ним споріднених можна видалити з краю, наколи є чужинцями; колиж є крайнами, то їм можна заказати побуту в деяких округах і місцях.

В Швайцарії лютеє шалєна агітація проти католицької церкви. Десятки тисяч розкидуваних річно брошурок, численні віча, зібраня, відчити і диспути — отєє збруя, якою послуговують ся протестантєкі пастори до відорваня якнайбільше душ від римської церкви. І на жалє, ся агітація не лишає ся без успіху. — Як Швайцария понимає свободу, видно з едикту, силою якого замкнено край для видалених з Франції конгрегацій, що просили о позволенє на тимчасовий побут. І так вільно перебувати в Швайцарії всяким анархістам, масонам і иншим того рода людям, не вільно лишє католицьким монахам і монахиням.

Н А У К А

на Топину неділю.

Коли я, Возлюблені в Христі, застановляю ся над змістом нинішнього св. Євангелия, то побоюю ся в моім серцю, щоби ви не схотіли повернути до давного, грішного житя. От бацїте, Апостолі, котрі три літа були співбєсідниками і невідступними товаришами Ієсуса, — котрі вірили, що Христос — то правдивий Син Божий, котрі були запевнені о Єго воскресєнню, а прецінь, скоро тільки тіло Ієсуса до гробу зложили, сейчас

якась боязнь прошибає їх серця. Віра в Христове воскресенє починає маліти і они, з боязни перед жидами, замкнувшись в хатчині, зачинають недовіряти словам колишнього Учителя. — Хто зна, може не воскресне!? — кажуть.

Трома днями занапастили діло трилітньої праці Спасителя: не з'уміли три дні задержати в своїх серцях тої віри, яку набули трилітню наукою Христа. Бачите — Возлюблені в Христі — мала на око дрібниця заколебала основами віри, знищила цілу працю над душею, занапастила найкраспіш стремління Апостолів. Маю отже оправдану причину побоювати ся, щоби ви, Возлюблені, по тих спасенних розважаннях о Христових страстях, по пасхальній сповіді не упали на дуєі, не змінили ваших постанов, тай не повернули до давнього грішного житя. Тим то, яко ваш пастир, дбаючи о спасенє повірених мені душ, хотівбим нині скріпити святі ваші постанови і перестеречи вас перед поворотом до давних гріхів.

* * *

Передовсім мусите — Возлюблені — тямити, що коли хочете вести побожне жите, мусите бути приготованими на борбу зі самим собою. Маниити вас будуть давні сьвітові розкоші, старі пристрасти, а крім того і диявол не заспить своєї справи. Борба буде, і то велика, але чи она довго потреває? Скажете певно — довгі, довгі літа — ціле житя — аж до смерті! Отже тревожити вас буде тая гадка, що за довго треба буде бороти ся зі своїми злими склонностями. Та чи ви побоюєте ся справедливо? Звідкиж можете знати, що ваша смерть не стоїть за плечима? А коли оно так є дійсно, то якжеж болілоби вас серце, колиби ви, повернувши до давних гріхів, за місяць мусіли розпрощати ся з тим сьвітом і стратили небесну заплату, над котрою ви працювали літами?

Пригадайте собі тих Ізраїльтян, що їх Мойсей провадив до обіцяної землі. По довгій і утяжливій мандрівці добили ся аж під гору Сінай. На божий розказ, лишив Мойсей нарід у підніжю гори, а сам іде прийняти з божих рук таблиці з 10. заповідями. Терпеливо чекають Ізраїльтяне десять, двайцять, трийцять п'ять днів на поворот Мойсея, наконець сприякрило ся їм довше і що роблять? Вибирають собі нового проводира, покидають правдивого Бога, а на Ёго місце ставлять золотого тельця і віддають єму божу честь. Підчас того сходить з гори Мойсей, а на вид балвохвальства попадає в велике обуренє, кидає таблиці на землю, розбиває тельця, узброєє ціле покоління Левія і в короткім часі кладе трупом 2.300 людей. Ще п'ять двів потребували заждати, а булиби уникнули кровавої карі!

Возлюблені — якже подібна судьба того народу до вашої судьби. Трудно вам бути постійними в ваших постановах, кажете, що за довго, що ви не годні, але якжеж то легко той рахунок може вас обманити. В кількох днях, в кількох тижнях готово все покінчити ся, смерть може вже з гори сходить, може вже намірає перетяти нитку вашого житя, а ви малиби тратити терпеливість, коли кінець може наступити так скоренько? Возьмім однак случай, що ще довго поживете на тім сьвіті, то чому якраз маєте коротати свій вік в гріхах? Всякі трудности, які би они не були, з кожним днем маліють. Як мрака щезає зі сходом сонця, так при божій ласці зникнуть мало помало всі лихі налоги, всі ними перешкоди і ви з кожним днем будете сильнійші і кріпші в ваших постановах. Пригадайте собі історію о кріпкім Самсоні, що то зрадливим підступом

попав в руки Филістинів. Аж жаль подумати, як той силач став ся по-сьміховиском ворогів. І очи єму вилупили і посторонками звязали, а він такої не стратив надії, а молив Господа, аби на ново привернув єму колишню єго силу. І стало ся як собі бажав. Давна сила вернула і він дав почути єї своїм ворогам Так з вами — Возлюблені. На разі здає ся вам, що ви маєте за мало сили опирати ся покусам злого духа, однак коли ви будете щиро просити о божу поміч до поборюваня покус, то зараз поверне ваша сила, відкиє віра, зацвите надія, розжарить ся любов, одним словом, зійде на вас сьвятий дух і ви ободрите ся і зміните ся в постійних в добрім людий. — Ви станете такі бодрі, такі відважні, що не побоїте ся, перешкод хотяйби їх було не знати кілько. Зверніть і на се вашу увагу, що легше є здержати ся зовсім від гріха, як двинути ся по уладку в гріх. Коли згрішите на ново, будете вже знеохочені. Чому? Позаяк може опустити вас охота до сьвятої справи, може Господь відмовити вам ласки своєї, а злий дух тим пильнійше буде слідити, щоби ви не виикнули ся з єго сітій.

Се зовсім проста річ. Представте собі, приміром, Русина-невольника, котрий попав ся в турецьку неволю — тюрму. Поставлена сторожа що зорким оком слідить кроки молодця, але не підозріваючи єго о зрадливих заміри, від часу до часу ласкавійше відносить ся до него. І на подвірє вийти позволить і ласкавійше заговорить і не в однім поможе. Між тим молодець користує ся зі спосібности, розбиває кайдани, отвирає браму і утікає на море і на човно. Радіє душею, бо вже вільний. А нехай би погане ше раз дістали єго в свої руки, о то певно наложать они подвійні кайдани на него, скріплять сторож і звяжуть не лише ноги, але і руки і шию жєлізами. Точнісенько так само пступає диявол з чоловіком.

Ви були у него в неволи, але через св. сповідь видістали ся ви щасливо на свободу. Колиж тепер дістав би він вас на ново в свої руки, то звяже вас оковами так, що не рушите ся. Усі брами позамикає, усі вікна позаслонює так, що не дасть вам навіть побачити ясного сонця не позволить вам поглянути на небо. Він — той відвічний наш ворог, знеохотить вас до слуханя божого слова, відтягне вас від церкви, задурить роботою коло хазайства, словом, укиє веїх способів, щоби вас задержати при собі.

Стережіть ся протє, Возлюблені, повороту до неволі, до гріха. Ой! стережіть ся; бо сумна ваша доля, як ще раз попадете в руки диявола. Нема часу надумувати ся, нема що довго зволікати, треба собі і труду і праці завдати, бо спасєня душі не вільно виставляти на небезпеку. За божою помічю двинули ся ви з неволі гріха, а тепер кріпко постановіть більше туди не вертати. хотяйби вас тєс стояло много труду. Боріть ся за свою душу, бо маєте єї лиш одну — а будьте певні, що Господь допоможе вам до тої сьвятої справи. Бодріть ся — Возл. — і моліть ся все щиро: Боже. допоможи нам поборювати щоденно покуси злого духа — за молитвами Пречистої Діви Марії — Амінь.

О. М. Кінаш.

НАУКА

на Неділю Мироносиць.

Минувшої неділі зауважали ви — Любі братя — що Апостоли котрі повинні були передувати відвагою, упадають зі смертю Спасителя

на душі, укривають ся в замкненій хатині і боять ся виглянути на місто. Протиню невісти, котрі по людському судячи, суть з природи боязливші, виявляють надзвичайну відвагу: бо не досить, що ідуть за Ісусом аж на гору Голгофту, але що більше, третого дня, скоро сьвіт, спішать до гробу, аби дорогоцінними олійками помазати тіло любого їх Учителя. Бачите, милі братя, — що то не може любов. Ведені любовию, не зважають на небезпеку зі сторони ворогів, але сьміло спішать виповнити діло милосердя, спішать, аби заспокоїти пориви свого серця, спішать — хотайби цілий Єрусалим мав против них виступити ворожо. Тепер зрозумієте, чому то св. Апостол Павло каже що; „ані смерть, ані житє, ані Ангели... ні висота, ні глублина, ні жадне инше сотворіне не в силі відлучити нас від божої любви.“

Слабі тілом невісти оказали ся сильні духом, сильніші від самих Апостолів, а все то було впливом горячої любви до свого Господа. — Бели же я тамтого разу перестерігав вас — Люб. бр. — перед поворотом до гріха, то днесь могу сказати що одиноким забором, одиноким средством против упадку єсть християньска любов до Господа Бога.

* * *

Щож то єсть християньска любов?

Любов христ., єсть то надприродна чеснота, Богом дана, котра на-кланяє нас любити Бога цілим серцем, понад усї добра сего сьвіта, а ближнього як самого себе.

Маєте отже зречи ся скорше маєтків, розкошей сьвітових, навіть радше утратити родичів, жену, діти, як оказати своє невдоволенє, своє ворогованє против Бога; радше тобі зійти на біду, стати ся сиротою, як важити ся гріхом окупити туземну щасливість. З того вже можна зрозуміти, що любов то найкрасна, найважнійша, Богу наймилійша чеснота, а для чоловіка найпожиточнійша. Правда, що і віра і надія суть конечно потрібні, але все такой не всякий, що має віру в Бога, мусить до неба дістати ся; много єсть і дуже таких, що з вірою в пеклі карати ся будуть. Тай надія не захоронить від вічних мук. Але хто має любов, той не пропаде, бо любов то основа щастя небесного, то саме небо. Конечно єсть віра, конечно надія, але любов над усїми горує, „надь всьми сими стяжите любовь, яже єсть союзь совершеньства.“ Віра то підвалина християньского житя, надія то донька віри, а любов то цариця усїх чеснот, бо з любви випливає все що добре, все що красне.

Вже то само, що Господь сотворив чоловіка на те, аби Єго любив, євдичить, що до властивої ціли приводить чоловіка лиш любов; вкінци і серце людске єсть наглядним доказом, що остаточною цілею нашою єсть Бог, бо серця людского не вдоволять жадні скарби сьвіта, оно не наситить ся, абиь нагромадив незнать які маєтки, оно все буде бажати чогось більшого і більшого і доти не успокоїть ся, доки не осягне Бога і не спічне в Бозі. Тому то метою кожного чоловіка повинно бути: любови небо на землю стягнути, Бога в серце своє вмістити, в любовний союзі з Богом жити і оминати все, щоби мало той союз межі Богом а чоловіком прорвати, одним словом, оминати гріх, а творити волю Божу бо „аще любите мя, заповѣди моя соблюдите“ сказав сам Спаситель. Найпевнійшою запорукою праведного житя єсть правдива, щира любов до Господа Бога. Та не думай брате, що то легка річ придбати собі иравдиву хр. любов — о ні! Треба добре над собою попрацювати, треба добре себе зрозуміти і ціле житє своє: треба відорвати своє серце від земского, а взнести до небесного, до Бога. Бели я кого люблю, то часто

о нїм мишию; если я кого люблю, то охотно відступлю для него все, чого від мене зажадає, нарештє, если я кого люблю, то навіть не одно перетерплю задля него. В той сам спосіб повинен оказувати чоловік свою любов до Бога. Найперше радо і часто о Бозї мислити, для Бога, для Христа, много жертвувати, а нарештє Бога ради — Христа ради, не одно перетерпіти.

Сказав я, що хто Бога любить, той має часто о Бозї мислити; бо нема нічо природнійшого, як думати о тїм, кого любить ся. Гляньте на скупаря! Він любить гроші, маєток, він тим вічно зайнятий, тим жис і все продумує над тим, як би то свій маєток побільшити. Чи він буде в товаристві, чи на проходї, чи в хатї, навіть і в церкві его ум зайнятий одним, все мислєть о однім і від тих гадок жадна сила не годна его відтягнути.

Братя, еслиби ми лиш так Христа любили, як скупар гроші, то булиби ми Богом так заняті, що цілий свїт видавав би ся для нас марнотою. А наше серце зайняте тисячними иншими річами, лише не Богом. А прецінь Господь Бог своєю добротою, своїм нескінченим милосердієм зглядом нас, заслугоє на те, аби о нїм як найчастїйше роздумувати. Если християнин Бога правдиво любить, то повинен жертвувати Богу все, що лиш може. Як то — подумаете? Прецінь Бог не потребує від мене нич, бо і так все, що маю, від Бога маю. І правда і неправда. Правда о стїлько, що цілий свїт то власність Бога, але неправда о стїлько, що сам Христос сказав: що учинили ви одному з тих малих, з тих нещасливих в ім'я Моє — Менї учинили.“ Отже всяка жертва, всяка милостиня бідному удїлена єсть жертва для самого Бога. А на свїті тїлько бїди, тїлько нещасливих, що куда повернеш ся, маєш нагоду оказати свою любов до Господа Бога.

Правда, люди не любять дивити ся на нужду ближнього, зі злостію відвертають свої очі від ран і лахманів, бо такий вид спричинює їм прикрість. — А чому се так? Бо не ма у них любови до Христа, бо побожність упала, бо великий закон любви ослаб між ними. Боже будь милостив для мене грішного, щоденно просиш в молитві і жебраєш милосердя для себе, а не хочеш бути милосердним для ближнього; жадаєш любви від Бога, а нема у тебе любви до Бога.

Вкінци найкрасний доказ любви божої єсть, если ми за для Бога терпїня, крести зносимо. Если би ти, чоловіче, подумав о тїм, кїлько то Христос задля нас перетерпів, то не вагавсь ся найбільшу муку для Христа переболїти. Дивїть ся на св Теодора. Сеж був такий чоловік, як кожний з вас — а яка у него пламенна була любов до Господа, до Христа Спаса! Імператор Максиміліян казав єму виречи ся Христа, а жертвувати поганьским ідолам і загрозив, що в разї непослуху видаєть его на муки, страшні муки. Не убоаяв ся Теодор, але відважно відповів: „Хотайбись моє тіло огнем спалив, мечами посїк, звїр'ятам на корм викинув, то доки пушка духу в менї лишить ся, не виречу ся імені Христа мого.“ І муки терпів і жите поклав в жертву і щасливим чув ся, бо любов перенесе і найтяжшї муки. Як бачите, мої бр. — що аби бути щасливим, то не маєтків нам треба, не дібр земських, але потреба мати Бога в серцю, треба придбати собі божу любов. Любов поведе нас дорогою заповідей божих, любов осолодить нам найтяжшї муки, любов улєкшить нам добити ся остаточної цілі — бо цїль житя нашого єсть злука з Богом. Не прив'язуйте ся до свїта сего, бо прийде хвиля, що все перейде в иншї руки, прийде хвиля, що оставимо свїт і свїт нас оставить, але если будемо мати любов до Бога то не будемо лякати ся смерті ані божого

суду, противно радувати ся буде серце наше, що вже зможе оглядати того Бога, котрого за життя лише в любові бачило, наче в зеркалі. Бога любити, Ёму одному служити і Ёго одного бажати, се ціль наша, се щастє наше, котрого я всім вам днесь від серця желаю. — Амінь.

О. М. Кінаш.

НАУКА

на неділю о розслабленім.

„Се, здоров' єси: ктому не согрѣшай, да не горше ти что будеть“.
(Іоан. V.).

Много літ перед приходом Ісуса була в Єрусалимі саджавка названа з жидівська „вितесда“, по нашому значило-би „овеча купіль“. Така назва походить звідси, що Ізраїльтяне, котрі в старім завіті приносили Господу Богу жертви з овець, ягнят, волів, або інших чистих звірят, заким призначене в жертву звіря закололи, найперше провадили до тої саджавки і умивали. З приходом Ісуса старозавітні жертви зістали знесені, але „овеча купіль“ лишилася і славила ся многими чудами. Кожного року являв ся один раз божий ангел, порушував воду, а хто з недужих перший вскочив до води, той виходив здоров, хочайби не знати на яку тяжку слабість хорував.

Не треба вам — мої братя — казати, кілько то різнородних калік з цілої Юдеї громадило ся около сеї саджавки і очікувало хвилі чудесного уздоровлення. А прецінь з многих соток нещасливців лише один в протягу цілого року міг користати. Як то мусіли непокоїти ся всі каліки на саму гадку, що з помежи всіх них лише один вийде уздоровлений. А мимо того не бракувало людей і кожний жив надією, що може в сїм случаю доля буде для него ласкавою. Певно був там не один бідолаха, що вже пять, шість, або і більше літ приходив і неісцільений назад до дому вертав; по році знов будить ся в его серцю надія на божє милосердіє і бачимо его опять при саджавці. Навіть — як каже св. Євангелиє — був і такий, що 38 літ в недужі мучив ся і 38 разів волів ся до Єрусалиму, а за кожним разом калікою назад вертав. Трийцять вісім разів носила его родина до купели Єрусалимської, трийцять вісім калік перед его очима перемінило ся в здорових людей, а він сердега такої не тратить надії в божу поміч, а жде уздоровлення. І діждав ся! По при тоє місце людської недолі, плачу і стонів, переходив Христос, а знаючи терпіня 38 літ розслабленого, приступає до него і каже: „Хочеш бути здоровим?“

Боже милий! Яким то цілющим бальзамом для его душі мусіло бути тоє питанє Христове. Він би не хотів бути здоровим? Він, що 38 літ двигав тяжкий хрест недуги; він, що вже навіть забув, як виглядає здоров'є? То-ж добуває послідних сил, аби витягнути благальні руки, боїть ся, аби Христос Спаситель не відвернув ся, не опустил его, а очи заблесли жаром надії, а лице раз за 38 літ випогодило ся, раз в житю прибрало веселий вираз, і він з плачем відповідає: Так... так... здоров'я прагну, але, Господи, не маю чоловіка, котрий би заняв ся моєю долею,

котрий би вкинув мене в купіль, скоро вода порушить ся — а сам не маю сили.

Змилював ся Христос над розслабленим і каже: Встань! бери своє ліжко і іди! На ті слова хвороба опустила розслабленого, він встав здоровий і як би ніколи не хорував, поніс своє ложе домів. Пізнійше здибує Син божій того самого чоловіка, припоминає подяку, але zarazом напминає, а радше грозить: Тепер эси здоров, але не гріши більше, аби тобі щось гіршого не стало ся.

Любі братя! Сей розслаблений, то образ кожного християнина-грішника. Бо гріх, то тяжка хвороба для душі, навіть тяжша, як хвороба тілесна. Слабість тіле шкодить лиш тілови і може сприсинити лише дочасну смерть, але хвороба душі — гріх, шкодить цілому чоловікови так на душі, як і на тілі і стирчиняє смерть вічну. Крім того гріх дуже часто єсть причиною всяких кар і нещасть вже в тім житю. Кому не знана заглада Содомі і Гоморі — за що? — за гріх нечистоти. А потоп — чи се не була кара за людські гріхи? А в нинішніх часах різні зарази морові, голод, пожарі — чи не суть то кари за наші беззаконія?

Розслаблений глядів помочи в купелі Єрусалимській, а ви — любі братя — маєте о много ціннійшу купіль до ісцїлення недуг ваших, а єсть нею св. Сповідь; до тої купелі численно горнули ся ви, божа ласка порушила совість вашу і завдяки Христовому милосерддю — вернули ся ви до своїх уздоровлені. Але не без причини читає днесь св. Церков Євангелиє о розслабленім, не без причини, бо тим хоче вас напїмнути: чоловіче! нині ти здоров, але хоронись від гріха, бо можеш попати в єще більшу хворобу!

Хоронись від гріха! Се дуже важна пересторога, важнійша як ти — християнине — собі думаєш, бо ціла твоя щасливість вічна і ціле щастє та мирне жите на тім сьвітї лежить в тім, чи будеш гріх оминати, чи до гріха назад повернеш. А щоби ви — любі братя — могли зрозуміти вагу Христових слів „Ктому не согрїшай“, то найлучше буде, сели я вам в нинішній науці викажу:

Яку велику зневагу наносить Господу чоловік своїми гріхами.

*

*

*

Щоби належито пізнати зневагу і кривду заповідяну Богови гріхом, то найперше треба нам представити собі, хто єсть Бог, котрого ми ображаємо, а хто єсть чоловік, котрий на гріх важить ся? Заглянувши в св. письмо, надиблемо майже на кожній картці слова: Господь — Господь Саваот — Господь сил. А сам Бог, кілько разів через своїх посланників голосив людям божу правду, то все іменував себе „Господом“.

„Азъ єсмьъ Господь Богъ твой... Сія глаголетъ Господь... а тим своїм іменем дає до пізнання, що єсть Паномъ всего, що має власть над цілимъ сьвітом, що єму всяке сотворіне має покорятися. Щоби єще досаднійше виразити могутість божу, то найчастійше стоїть при слові „Господь“ додвотъ, двохъ разівъ, на инішій місци знайдеш „крѣпокъ Господь“, або єще „сидень Господь“, а через тоє виражає ся божа сила. Треба вам і тоє знати, що сила божа не мірить ся після сили людскої, бо сила божа єсть безконечна, умови людському непонятна.

Для вас — люб. бр. — досить буде знати, що у Бога — хотіти а зділати — то одно. Схоче сей світ збурити, а натомість инший новий сотворити, то і то зможе; зможе безнайменшої трудности, одно слово „най буде“ і сей час стане ся. Такий то могучий, такий кріпкий єсть Господь наш. Подумай жеж тепер християнине, чим єсть сила і розум людський в порівнянню до Бога. Аби ти мав силу усіх імператорів, аби ти мав голос самого грому, аби ти мав розум філософів цілого світа, то мимо того все не годе ти ані покликати до життя найменшу мушку, ані повернути жите найменшому заумерлому хробачкови.

А однак — дор. бр. — чоловік заедно бунтує ся, переступає божі постанови і громадить гріх на гріх. Певно чує в собі якусь силу в порівнянню з Богом, певно знає, що если вже не перевисшає Творця свого в могучости, то бодай стоїть на рівні з ним?

Земля і попіл еси⁴ сказав сам Господь до Адама, а премудрий цар Соломон називає чоловіка посліднім жебраком, а вкінці кожний з нас відчував тую „ничтожність“ взглядом Бога. І єсть же тут чим гордити ся? Нині жиєш, а завтра і слід по тобі загине. А прецінь мимо того, що чоловік чує безсильність свою, такої важить ся на зневагу Бога, того Бога, котрий в одній хвили може его на порох стерти. Знає добре, що Господь ангелів за один однісенький гріх в пекло сгунув на вічні муки. Знає, а мимо того на перекір своему розумови стає ся гордий, зухвалій і важить ся на гріх, на зневагу Бога.

Єще як би той гріх, тая зневага, була малозначна, а то зовсім противно. Змір но, чоловіче, велич злочину заподіяну хріхом, а побачиш, яка се тяжка провина тяжить на тобі. А як змірити? Зовсім не трудно! Кождому з вас відомо, що великість образи міримо після того. яку особу тая образа діткнула. Возьмім примір. Ти собі господар... ти образив свого сусіда. Кожний скаже, що ти зле поступиш, бо поповнив на сусіді зневагу. Але дуже велика оца не єсть. Чому? Бо рівний обидив рівного. Нехай жеж ти образиш цісарского урядника — о то вже зовсім инша зневага, о стілько більша, о скілько той урядник стоїть становиском вище тебе. Лучило ся, приміром, що в розпущтнім товаристві очайдухів, ти давши язикови волю, образив цісаря. Се знов буде инша обида, обида дуже велика, і за се грубо відпокутуєш. А не дай Боже, прийшла тобі до голови диявольська гадка нарушити честь Христового намістника — Папу Римского. Такої провині подивує ся цілий світ християнський, бо ти поповнив обиду, за котру крім вязниці чекає тебе клятва церковна і будеш вилучений з християнської громади. Прощуж тепер — люб. бр. — подумати, який то проступок, яка то страшна зухвалість, яка зневага велика, если ти, нужденний чоловік, важиш ся образити самого Господа і Пана свого. Ся зневага о стілько більша єсть від тамтих, о скілько більший єсть Бог від чоловіка. А що Господь Бог перевисшає кожного з нас і розумом і силою і достоїнством безконечно, то і обида заподіяна Богу, хотій би лиш одним гріхом, єсть безконечна, а в слід за тим і кара, яка належить ся за безконечну зневагу, мусить бути безконечна — вічне пекло. Бачиш грішнику? Тепер вже повинно тобі бути ясно, длячого за один гріх карає Господь вічним пеклом.

Добре застановись тепер, душе християнська і роздумай, що все мине і добро і зло. чоловік забуде на обиду сусіда, забуде зневагу приятеля, але у Бога не піде в забуте і найменше діло, так себре як і лихе. Перед лицем Бога не скриєш ся на дно моря, абись зійшов в ад, то і там знайде тебе божа рука. Стережи ся, брате, гріха, ой стережи ся, бо одним

смертельним гріхом зносиш усі свої давні заслуги, які-б они не були, на ніч не придадуться грішнику молитви его, без надгороди остануться усі милосердні вчинки, ніч не допоможуть постої, хотять би як строгі, если ти поповнив, най би лиш одну крадіж, если ти важив ся на чужолоство, если яким небудь гріхом тяжким обидив ти свого Творця і Пана, бо: „Праведникъ егда оставить правду и прилѣпитъ ся неправдѣ, вся правды яже сотвори не помянуть ся ему“ Чуеш чоговіче, „не помянуть ся ему“, значить, не почислять ся, бо Господь не мірять провини після більшої або меншої користи, чи там приємности, яка на око з гріха виходить, але карає переверотну, зухвалу волю чоловіка, карає тебе за то, що важиш ся противити божій волі.

Єще раз напоминаю вас, братя, іменем св. Церкви, не вертайте до гріха, кріпите ся ласкою божою, яку при сповіди пасхальній набули, кріпите ся поміччю Опікунки вашої, Пр. Діви Марії, кріпите ся в покусах молитвою щирою, бо если днесь ви на душі здорові, то уникайте гріха, аби не попали в які гірші нещастя. „Се здоровъ еси: Ктому не согрѣшай, да не горше ти что будетъ“ — Амінь.

О. М. Кінаш.

Хроніка і бібліографія.

Перехід Залучан на православє. В короткім часі вже друга руска громада переходить на православє. Що до переходу на угорській Русі, то се, обізнаного хоч трохи з тамошніми церковними відносинами, ніраз не дивує. Інша цілком річ з переходом наших громадян. У нас про таку причину, як на Уграх і бесіди не може бути. А прецінь таки скоїло ся лихо..

Початки его — звісні з щоденних часописей. В Залучу був довголітнім сотрудником, а відтак завідателем, о. Юревич. Він зєднав собі своєю працею над Залучанами загальну в селі симпатію і через се став ся їх улюбленим кандидатом на пароха. Але у нас надають презенту люди, що з інтересами руского народа не мають нічо спільного. Тому то в дійсности зістав парохом хто инший, а сей „хто инший“, є сином нелюбленого в селі паньского економа. Ось звідси ціла хрія. Перехід цілої галицької громади на православє, се річ, як зазначено, знаменна в нашій церковній історії Галичини. Причини, що викликали отсей перехід, не такої вправді сили, як на Уграх, все-ж таки надто важні, надто загального значіння і на тепер і на будучність, щоби їх тут хоч коротко не обговорити.

Вперед придивімся особам сеї події. Які-ж се люди, сї Залучани? З радістю зазначаємо, що се люди просвічені, свідомі своєї народної честі і належних їм, хоч не признаних прав. Відома річ, що з просвіченими людьми треба инакше поступати, як з темними. Що добре й ви-старчаюче для темного, те зле й нетерпиме для просвіченого. З уставою патронату, що дана темному населенню, удержувє і на дальше при змі-нених обставинах і відносинах, просвічений чоловік буде бороти ся, доки єї не повалить. Нині надходить не той час, аби пан, ворожий інтересам нашої церкви і громади, накидував прямо громаді небажа-

ного чоловіка, громадї, з якою той чоловік має жити, для котрої має бути пастирем, всім, громадї, котра вкінці має его удержувати. Наш нарід не стоїть на тїм місці, що кількадесять лїт тому взад. Просвїта ширить ся, свідомість будить ся. А право патронату все однакове... І отсе перша причина залучаньского лиха.

Чи єсть еще яка друга причина? Єсть і то майже рівноважна першій. Яка-ж се? Скажемо отверто й щиро, не думаючи сим нікого обиджати: причиною сею — се загадочне поступованє станиславівської консисторії.

Коли вже нового пароха не впущено в село, коли Залуче зарілось багнетами, коли відтак не раз і не два грожено переходом на православє (а грозьба по причинї близького сусїдства з православною Буковиною можлива до здійсненя), то на те все консистория ні чичирк! Чи легковажила справу, чи бояла ся? Знаємо тільки, що консистория сею своєю мовчанкою вправляла прямо кожного в подив. Як можна було, чули ми від неодного поважного св'ященника, так легковажити цілу справу? Чому не показав ся хто в селї з Крилошан? Кілька розважних слів настоятеля епархії, було би повело цілу справу иншою дорогою. Але сего не зроблено.

Ся сумна подїя повинна нас, св'ященників, спонукати до завзятої борби з правом патронату, а станиславівську консисторию до ревної опіки над своїми вірними.

Обіжник митрополичого Ординариату в справі зарібної еміграції. Змагаючий ся еміграційний рух наших селян до Німеччини, спонукав митр. Ординарият видати обіжник до духовенства (з 22. лютого с. р.). В сїм обіжнику представляє Ординарият добрі і злі сторони зарібної еміграції та поучає духовенство, як має дбати, аби запобічи передовсім моральному злу, що грозить з такої еміграції. Повисший обіжник є першим того рода писемом, що виходить з канцелярії руского Ординарията і свідчить якнайліпше, що і наші Ординарияти починають ступати дорогою вказаною послїдними папами, значить, дорогою не тільки чисто душпастирської праці, але також і сусїльної.

Маніфест американських Русинів до руского духовенства і народа в Галичинї, який наші часописи оголосили в другій половинї лютого с. р. є новим доказом, що відносини рускої церкви в Америцї вимагають радикальної, енергічної і скорої реформи. Чи доси зроблено що в тїм зглядї, реального — не знаємо; що щось такого му сить ся зробити, се річ очевидна. Всяке легковаженє і проволіканє з полагодою отсих відносин, може принести католицькій і рускій справі несподівані, а прикрі наслідки. Маніфест кінчить ся отсими резолюціями: 1) (домагають ся), щоби „пропаганда“ відкликала всі некорисні розпорядженя для Русинів в Америцї; 2) щоби звільнила нас з під юрисдикції римо-кат. єпископату, а апостольський престол, щоб іменував для нас руского єпископа; 3) той єпископ повинен бути Русин-Українець, відданий цілою душею своїй церкві і-народови, незалежний від жадного правительства або ворожих нам партій і т. д.

Ювілеї. З нагоди п'ятидесятилітнього ювілею оголошеня догмату о непорочнім зачатю Пр. Д. Марії, удїлив Папа Пій X. отєї відпуст, важні тільки на сей рік: 1) 7 лїт і 7 чотиродесятниць для всіх вірних, що возьмуть участь в набоженствї, відправлюванім за дозволенєм своїх

Ординариятів на честь Непорочного Зачатя в якій небудь церкві або каплиці; 300 днів за кожним разом для тих, що відвіджують в день набоженства дотичну церкву або каплицю; 3) цілковитий відпуст для тих вірних, що принайменше три рази в році взяли участь в тім набоженстві і коли при тім висповідали ся і запричащали ся; 4) цілковитий відпуст для тих вірних, що в сім році звидять Рим і посіять по сповіді і причастію приписані базиліки.

Другий відпуст з нагоди вступлення Сьв. Отця Пія Х. на апостольський престол триває від 21. лютого до 2. червня 1904. Хто хоче доступити в часі сего ювілею повного відпусту, має звідіти по сповіді і причастію тричі одну з чотирох римських базилік і один день обмежити ся на пісні страви. Для тих, що поза Римом, приписано звиджати церкви катедральні, або парохіяльні.

Всі сповідники можуть замінити сі услів'я доступлення відпусту на інші добрі діла.

Перегляд часописий. „Діло“ (в 26. ч.) порушило вельми важну для нас справу анальфabetизму руского народу. Руский нарід, се нарід анальфabetів, а ся єго „прикмета“ є рівночасно найбільшою єго ганьбою. Средством, що має стерти єю народну пляму, уважає дописуватель „Діла“ курса для анальфabetів, а друий знова дописуватель (С. Озаркевич) дораджує попри се головню — шкільний примус. Як небудь — на нашім духовенстві лежить євятий обовязок заняти ся єєю справою щиро і ревню.

— В тімже числі (26.) скаржить ся американський євятичник о. Гривнак на Ставропігію, що вона не дбає про друкованє потрібних церковних книг. Що жаль о. Гривнака оправданий, над сим годі спорити, а треба тільки постарати ся компетентним чинникам, аби було инакше. — Звертаємо також увагу читачів на фейлетони „Діла“ (чч. 34. і 35.), в яких Др. І. Копач передає зміст книжки Антона Менґера: *Neue Staatslehre*. Менґер, професор віденьського університета, соціяліст, в своїх не цілком критичних (бодай в рускім перекладі) виводах і аргументах бачить одинокє спасенє людства в соціялістичнім устрою євсїпільности. Фейлетоніст „Діла“, передаючи зміст першої части праці проф. Менґера, додає від себе при кінці такі уваги: „Ми, Русини, яко убогі, можемо лише зискати на тім, наколи річи пійдуть тою дорогою, яку вказує проф. Менґер (т. з. дорогою соціялістичною — Ред.). А здає ся, що пійдуть нею. І тому тим більше повиннісьмо заінтересувати ся єго — зовсім не у то шій ними (!) пропозиціями“.

„Руслан“ (ч. 32.) в статі п. з. „*Knowania Ukraińców*“ дає різку відправу польским часописям, передовсім „*Przegląd-owi*“ на закид єго, немовби се було виною Русинів, що Залучани перейшли на православе. — В числах 42. і 43. помістив „Руслан“ допись зі Станіславівщини, де в звичайний собі спосіб обкидає станиславівський дописуватель станиславську консисторию болотом від ніг до голови. Ми розуміємо єго обуренє, але все таки думаємо, що і борба з найтяжнім ворогом повинна вестися єго чесно і умірковано. А тут єще тим ворогом дописувателя і редакції є церковна єрархія. Чи редакция „Руслана“ поміщаючи такі дописи не підкопує, проти своєї волі, повагу церкви, а тим самим і віру?

— Про моральний занепад теперішнього (розуміє ся з виїмками) євятикарства, євдїчить найновіиша „таємнича“ подія в євятиюрских мурах. Приключив ся нещасливий випадок. Часописи жадні сенсаций роз-

трубили его по всім усядам, якби щось, що обходить цілий сьвіт. Але се ще нічого. Нехай там! Найпоганійше те, що до сего випадку приложили зараз без найменшої підстави політику. І ось маємо політичний злочин, задуманий ким? Розуміє ся, якимось суперником до станиславівського престолу, отже особою духовною, правдоподібно високо поставленою. Одна з польських часописий загнала ся так далеко, що серед двозначних висловів умістила такі слова: „ks. kanonik Pakiż był nielubiany przez ks. metropolitę, a silnie popieraný przez rząd“...

Нові книжки. Страстні проповіді Дра І. Бартошевського, ціна 2 кор. (також на богослужбні інтенції). Сю книжку звісного автора можна набувати в Ставропігійській книгарні у Львові, або у автора (Львів, улица Домса ч. 5). Крім *Страстних проповідей* є ще на складі також *Проповіді недільні*, а небагом появлять ся також *Похоронні проповіді*, які вже тепер можна замовляти на Служби Божі.

Блудний син, образ гріху і правдивого покаяння. Сім великопостних проповідей, написав по чеськи о. Франц Герцог, на руску мову переклав о. Плятон Карпинський. Весь чистий дохід на будову церкви в Струсові. Жовква, печатня оо. Василян, 1904, ст. 122, ціна 2 корони. Можна набути у Вп. о. Теодора Цегельського, пароха в Струсові, пошта в місци.

Науки на неділі — зложив о. Теодор Савойка, руско-кат. парох в Селисках, Жовква, накладом автора 1903 р. ст. 483. „Науки“ о. Савойки, се вельми красний вклад в нашу проповідницьку літературу. Мова чиста, стиль легкий, зміст займаючий і поучаючий, уклад вірцевий — отже прикмети, що знаменують повноту праці автора. Побажати-би лише, аби автор не поперестав на отсих „Науках“.

Проповіді на сьвята і неділі цілого року нависав Петро Білинський, гр.-кат. парох в Зарваниці. Часть пера. Жовква, печатня оо. Василян 1903, ст. 283.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кожного місяця.

Передплата виносить до кінця р 6 кор.
Кожде число 30 сот.

Адрес редакції і адміністрації:
Львів, площа свв. Юра ч. 5.

Борба о школу.

Школа — се найважнійша побіч Церкви інституція в державі. Яка школа, така буває переважно й суспільність, бож школа сю суспільність виховує. Молоде покоління виховане в школі в певнім світогляді, сей світогляд задержує звичайно й надаліше і вся его політична, суспільна та громадська діяльність, точно сему світоглядові відповідає. Доказом сего історія кожного народа.

І тут причина, чому тепер в деяких державах та краях веде ся така завзята борба о школи. Відповідно до різних відносин в різних краях та державах і ціль сеї борби може бути різнородна. Нині, в так званих культурних краях, ціль сеї борби буває переважно двояка, або „національна“, або „релігійна“. Називаємо борбу національною, коли в ній ходить о національність, о задержане або повернене суспільности єї народної ціхи. Такою борбою національною можна назвати нашу борбу о школи. О щож нам в ній ходить? Скажемо коротко, аби нашу суспільність задержати або зробити нашою, рускою, а не дозволити їй польщитись або московщитись.

В борбі знова релігійній, як се бачимо найліпше в Франції, ходить о релігію в суспільности, значить, чи релігією єї мати бути християнство, чи соціалізм. Очевидна річ, що та перша борба є лише місцевою, хвиливою і другорядною; вона устати колись мусить, бож кождий нарід, нині чи завтра, мусить з часом добити ся свого природного права. Інша річ з другою борбою. Судячи по нинішнім на-

строю умів, ся борба стане небавом загальною і перворядною, вона перейде з часом до кожної суспільности і по своїй природі не може бути ніяк хвиливою, але противно, може тревати довгі, довгі часи...

Спорячими сторонами є тут з одного боку католицка Церков, а з другого боку невірство, або скажім конкретно, соціалізм.

Такою релігійною борбою о школи — се, як ми вже зазначили, в першій мірі — борба в Франції. З того, що висше сказано, кождий зрозуміє, що ся борба є знаменна й інтересна. Що нині бачимо в Франції, можемо в найближшій будучности мати і у себе. Тому не буде для нас без інтересу, коли ми ближше приглянемось теперішнім подіям у Франції.

Найновіше право, яким рішено перемінити протягом десятиох літ школи конгрегаційні на світські, є четвертим рішаючим етапом в борбі „вільнодумців“ проти християнських шкіл. Насамперед змушено в р. 1901 до виходу з краю неавторизовані чини, відтак силою розв'язано інші чини, що не внесли подання о авторизацію, пізнійше всі вношені подання о авторизацію en bloc відкидувано, а тепер навіть тим чисто научаючим чинам, що вже від давна були авторизовані, наказано дальше уділяти науки і ухвалено розв'язати їх протягом десяти літ. Дальший артикул забороняє приймати научаючим конгрегаціям нових членів. Сим хоче правительство положити кінець конгрегаційним школам у Франції.

Так виглядає, як бачимо, в практиці та ославлена свобода поступових елементів, свобода соціалістів. Можна бути прецінь ворогом християнства, ворогом християнських інституцій, у сім разі ворогом конгрегацій, але яким божим правом можна збороняти комусь жити в таких конгрегаціях, яким далі божим правом можна комусь наказувати утримувати школи — школи навіть елементарні? Проти напряду конгрегаційного виховання, взагалі проти діяльности католицьких конгрегацій, чи вже не було якогось більше культурного, конституційного средства, а тільки брутальне насильство, негідне європейської держави?!

Надармо боронив н. Derolle в своїй знаменитій бесіді свободи школи, надармо наводив історичні докази на те, кілька доброго зробили конгрегації почавши вже від 13. віку для шкільної науки. По революції, що позамикали всі школи, самі громади покликали назад шкільних братів, отже не самі

вони всунули ся до шкіл. Про успіхи їх діяльності слідно хочби з того, що в році 1900. ходило до їх шкіл не менше як 1,484.845 дітей.

Треба запримити, що серед французького населення конгрегаційні братія і сестри є люблені і популярні, та що ціла Франція відчуває насильство зділане народови й державному скарбови, насильство, аке відбирає родичам право виховувати свої діти відповідно своїм переконанням.

Що конгрегації вели свої школи бездоганно, ба навіть взірцево, се признали навіть такі люди, як Quizot і Dugu. Але Combes і его одностумці хотять знищити християнську науку, аби учинити нарід цілковито неспосібним до всякого опору проти їх поступової господарки в державі. Єще перед двома роками заявив був Delpech на вільномуулярськiм конгресі, що мусить ся починати борбу проти католицької Церкви зміною виховання народа; і пляну сего, як бачимо, придержуєть ся вірно теперішнє французьке правительство.

Що така, а не инша є ціль закона проти конгрегацій, слідно і з сего, що палата відкинула додаткове внесенє, аби проскрипцію розтягнути також на конфесійні школи протестантські і жидівські. Борба отже веде ся єдино проти католицької Церкви та єї найосновніших інституцій.

Як бачимо, то французька держава відділяє ся цілковито від Церкви. А в першій мірі хоче виймати з під впливу Церкви шкільну молодіж. В школах замість релігії і християнської моралі маєть ся уділяти інтерконфесійну науку моральности і впоювати прямо атеїзм. Лише в вільні від школи четверги можуть родичі приватно посилати свої діти на науку релігії.

Але сею проти-конгрегаційною уставою зробив Combes французькому населеню єще й другу приємність. Сею приємністю — то конечність наложення міліонового податку на удержанє школи.

По обчисленням правительства треба видати 64 міліони франків на шкільні будинки, а 7 міліонів на платню учительського перзоналу. Видатки кольосальні, передовсім тому, що непотрібні, бож так позиточні і взірцеві конгрегаційні школи не коштували державу нічого. Але се правительственне обчисленє фалшиве. Тягар, який вложено на французький нарід через знесенє конгрегаційної науки такий великий, що правительство не важило ся навіть бодай в приближеню представити его в палаті перед голосованєм над своїм предложенєм.

Вперед треба завважати, що правительство виготовило своє обчислене по звітам, яких Combes зажадав перед кількома місяцями від префектів поодиноких департаментів що до стану конгрегаційних шкіл. Кожний префект знав, о що ходить Combes-ови і тому представив справу в своїм департаменті так, як сего Combes бажав би. Звідси то звіти відповідають виправді бажаню президента міністрів, але не годять ся цілком з правдою.

По офіціальним даним, приміром, має бути в однім департаменті (Seine-Inferieure) 36 женських шкіл, до яких ходить 3.434 учениць. Але по виказам шкільного інспектора того департаменту єсть там в дійсности 189 конгрегаційних женських шкіл, до яких учащає 18.519 учениць. Так отже виглядає правдивість і точність офіціальних виказів, на яких опирало ся правительство,

Але йдім далше. Правительство думає, що 64 міліони вистарчить на шкільні будинки. Воно узглядняє тут лише 4.000 шкіл авторизованих конгрегацій, які мають бути замкнені і заступлені сьвітськими, а не зважає на те, що в Франції є також 10.000 шкіл неавторизованих конгрегацій, які вправді законом вже знесені, але ще по більшій часті функціонують. Так отже має Франція постарати ся о будинки не для 4 000, а для 14.000 шкіл і тому суму 64 міліони треба відповідно побільшити.

Рівнож не можливо, аби на удержане учительского персоналу вистарчило 7 міліонів, коли в р. 1900 конгрегацій видали на сю ціль 87 міліонів, а вимоги сьвітського учительства, здаєть ся, більші, як вимоги членів конгрегацій.

Так хоче Combes „зреформувати“ французке шкільництво за всяку цїну, аби тільки очистити его від ненависного єму впливу Церкви. Що ся его диявольска „геца“ коштує населене міліярди, се его нічо не обходить..

На сю антицерковну і антирелігійну політику французского правительства не міг дивити ся байдужно голова Церкви, Пій Х. і дня 18. марця с. р. в промові до кардиналів строго й рішучо виступив проти переслідованя конгрегацій у Франції.

У вступі сеї промови зазначив Сьвятійший Отець, що єму дуже лежить на серци єдність католицкого єпископату з апостольским престолом та поступ католицкої справи у всіх народів. За те сильно се его болить, що в теперішности провадить ся так завзята борба з католицкими принципами, як се дієть ся головно в Франції. Від свого винесеня на

апостольський престол давав він, подібно як его попередник, докази прихильності для Франції, тому тим більше засмучує его се гноблене конгрегацій, які не лише приносили славу католицькій церкві, але і французькій нації. Се переслідоване не тільки принесе згубу конгрегаціям, але також мати-ме сумні наслідки для християнського виховання дітей. Тому він, Сьвятійший Отець, голосно осуджує таке поступованє, яке противить ся понятю правдивої свободи, основним законам краю, правам признаним Церкві і нормам суспільности, яке обходить ся ворожо з спокійними горожанами, що під охороною закона посв'ячають ся християнському вихованню дітей, не будучи через те освобождені від тягарів і обов'язків, наложених на прочих горожан.

Мимо того всього однак Сьвятійший Отець не тратить надії на божє провидіне і бажає французским католикам найліпшого успіху в борбі о свої права.

Що сей голосний і поважний протест начальника католицької Церкви остане без впливу на хід подій у Франції, можна було передвидіти. Завзяте ворогів Христа не має звичайно границь...

В Н А Р О Д.

Ціла історія католицької Церкви, від єї заложеня, аж до нинішнього дня, се неначе наглядний доказ божого Провидіння та опіки над нею невидимої єї голови Христа. І так, коли в другій половині ХІХ. ст. католицька Церква в розгарі новочасних борб потребувала керманичів, якіби уміло і розумно, відповідно до потреб Церкви і часу, могли управляти єї кермою, з'являють ся папи римські, що вповні відповідають своїй задачі, піймають духа часу і відповідно кермують Петровим кораблем.

Таким папою Провидіння був вже Григорій ХVІ. Цілий час свого понтифіката працював він над направою внішних відносин Церкви, розбитих попередною заверухою і старав ся надати їм зворот як найбільше згідний з канонічним правом. Его наслідник, Пій ІХ., довгий час свого понтифіката використав на те, аби як найбільше зміцнити внутрішню єдність Церкви, а особливо скріпити узол між папством а єпископатом.

Новий наслідник на папським престолі, Лев ХІІІ., не лише старав ся доповнити працю попередника, але відповідно до потреби Церкви і духа часу, випровадив католицьку Церкву з закритиї на нове поле діяльности, значить, на поле філософичної віри, природних наук, а особливо на поле суспільної праці — праці в народі, що має на меті его суспільно-економічне двигненє.

Се велике і широке поле суспільної праці лежало доси майже відлогом, мимо того, що конечно домагалося пильної та інтензивної управи, або скажимо по „ученому“, домагалося свого розв'язання і то розв'язання зі сторони католицької Церкви. А час був пильний, бо знайшлися вже за понтифіката Пія IX. люди з иншого табору, які взялися за сю суспільну працю; сими людьми були соціал-демократи.

Так як під суспільною працею і суспільним питанням розуміємо управлінне відносин між всіма станами і верствами в суспільності, особливо між богатими і убогими, працьодавцями а робітниками, а головню двигнене материяльне і духове занедбаной та упавшой кляси робітничкої, річ ясна що єї, так звані соціал-демократи, звернули передовсім свою суспільно-економічну працю на підупавший стан робітників, аби єго двигнути з сеї грозячої єму руїни материяльної і культурної. В тій цілі уложили цілий програм праці, а над єго здійсненем розвинули інтензивну акцію, головню пресою і організованем робітників в заводів-станові робітничкі товариства. В сїм напрямі розвинули за почином Лясаля так шалену агітацію, що в протягу кільканайцяти літ числили єї робітничкі товариства по кільканайцять, ба кількесот тисяч членів, що правильно платили вкладки. Таким з'організованим своїх сил стали вони в суспільности важним чинником так, що держави мусять з ними числити ся, а в деяких краях пороблено навіть в їх користь деякі уступства.

Ся так важна і хосенна суспільно-економічна праця соціалістів над двигненем робітничкої кляси, від коли еманципувала ся від приватної акції кількох людей до важного політичного чинника в державі, ставала ся чим раз більше небезпечною для держави і Церкви деякими постулятами своєї програми та метою, до якої зміряла. Передовсім причиною конфлікту соціалістів з Церквою була не їх соціальна робота, але як раз деякі постуляти їх програми, як знесенє приватної власности, що противить ся законови природному і божому, як постулят, що релігія є приватною річю, а навіть змаганє і задушевнє бажанє — цілковито усунути всяку позитивну релігію, як річ негідну і понижаючу чоловіка розумного і культурного, як річ, що стоїть на дорозі всякому правдивому поступови і направі добробиту людскости. Від коли соціалісти змогли ся в силу, виступили отверто до завязатого бою особливо з католицькою Церквою, яка своєю внутрішньою і виїшною силою та наукою стоїть на перешкодї скорому зреалізованю всіх постулятів їх програми. В тій цілі стали вони воювати пресою проти Церкви і видимих єї представителів, значить, проти духовного стану, а з другої сторони ширили в робітничких товариствах ліберальні анти-релігійні ідеї та з усіх сил старали ся членів своїх товариств з'організувати в один ворожий католицькій Церкві табір.

Чим більше росло число сего ворожого табору, тим більше число робітників усувало ся від цілковитого впливу католицької Церкви і місто Христовою любовою кормило ся ненавистію до всего, що лише мало яку лучність з Церквою, або як кажуть соціалісти, що лише заносило клерикалізмом, ультрамонтанством і пошівством, росло небезпеченство не так для Церкви, яку людска сила не переможе, як для цілої суспільности, небезпеченство, що могло знищити всі здобутки дотеперішньої культури.

Одним словом, соціялізм своєю борбою проти Церкви не лише не злагодив суспільної хвороби, але її збільшив, а само суспільне питання заострив.

Таким оплаканим відносинам могла хиба зарадити католицька Церква, впроваджуючи своєю наукою до сеї суспільно-економічної праці високі засади справедливості, етики і християнської любові. І дійсно, знайшлося багато одиниць, членів католицької Церкви, так духовних, як світських, котрі зрозуміли сю конечну потребу католицької праці на суспільнім полі — в народі. Одним з перших піонерів сеї акції в народі був єпископ могунцький Кеттелер. Вже 1848 р. виступає він під окликом „в народ“ і від тоді не устає католицька праця на суспільнім полі. Кеттелер перший формулює докладно католицькі постулати, домагаєся ухвалення кривд робітників, підвищення зарплати, зменшення годин праці, обмеження праці жінок, усунення праці дітей і недолітків, недільного відпочинку, а в кінці стоваришень заводових — робітничих.

Сю суспільно-економічну працю католиків прозваних в протиставленню до соціялістів, соціал-демократів — християнськими і соціал-демократами, сильно, хоч посередньо, попер Пій IX., ззиваючи католиків до борби з ворогом християнства політичним і суспільним, лібералізмом та соціалізмом.

Великий примір Кеттелера знаходить всюди наслідників. Одні, як *gr. de Mun*, працюють особливо між молодіжкою і класами інтелегентними, інші, як *Decurtius*, стають правдивими провідниками народу. На тім кінчить ся праця приготавача.

По більшій частині зрозуміли католицькі суспільности потребу нової, суспільної праці, відчули потребу взаємного зближення, почування, виміни гадок і в тій цілі закладають 1884 р. в Фрибургу спільне вогнище для всіх стоваришень католицько-соціальних.

Папою в тих часах був Лев XIII., сей звісний „папа робітників“. Він вевдовзі по заложенню фрибурзької унії видає першу енцикліку о робітничій справі „*Rerum novarum*“ 1891 р. 15. мая, де звертає увагу католицького світа на суспільне питання, вказує на його причини, а також подає средства, як можна се суспільне питання розв'язати.

Лев XIII. в згаданій енцикліці підносить, що соціальне питання є не лише квестиєю матеріальною, чисто економічною, але рівночасно етичною, моральною, релігійною, і тому в розв'язанню сего питання, крім участі всіх верств суспільности, працьодавців, робітників і держави, не може бути виключена Церква. Протинно, при переважачим і основним елементі духово-релігійним в сім суспільнім питанню, належить ся Церкві відповідне домінуюче становище, бо доперва під її великим, духовим проводом, можна надіятися скорого его розв'язання і уникнути грозачої катастрофи, що вже від кількадесять літ зависла над теперішньою суспільністю мов меч Дамокла.

Тому Церква мусить піти до народу, взятися за працю в народі, унятися за покривдженими, бо в противнім разі упавший, особливо покривджений стан робітничий, зверне ся до соціалізму, який йому обіцяє поправу долі.

Крім енцикліки „*Rerum novarum*“, видав ще Лев XIII. в тій самій суспільній справі славні енцикліки: „*Quod Apostolici*

muneris“ з 27. грудня 1898 і „Graves de communi“ з 18. січня 1901 р. враз з коментарем інструкцією св. конгрегації надзв. духовних справ з 27. січня 1902 р. В сих енцикліках виразно і випрост санкціонує Лев XIII. найвищою своєю власттю і повагою сей новий напрям католицкої, суспільно-економічної акції, якої першими провідниками були Кеттелер, Манінг, гр. de Mun, Decurtins і и.

Окрім того знаходимо ще в тих самих енцикліках оклик „в народ“, — *fuori de sacrestia*, який запалює не лише усіх світських католиків до інтензивної праці над визволенням люду з пониження, над єго культурним піднесенем, але також виразно заохочує клер, аби взяв діяльну участь в тій правдиво апостольській, культурній праці. Сей оклик звучить дословно так: „Очевидно, що взагалі ті, які пожертвували ся сій справі (значить: суспільно-економічній — авт) в Італії і за границею, працюють там зі пляхотним одушевленням і то в спосіб, який приносить досконалі овочі; треба також зазначити, що тій справі прийшла з пожиточною допомогою славна молодіж. Ми заохотили також клер, аби він заховуючи певну осторожність, взяв участь на тім самім поли чинної праці, бо кожде справедливе і пожиточне підприємня правдивої любови ближнього є згідне з покликанням католицького єввященика. Бо чиж не є се ознакою правдивої і цілком відповідної любови, пожертвувати ся безкористно і нильно для поліпшення материяльної долі мас? Материньська любов Церкви обіймає всіх людей, яко боже вітцівство; вона прецінь вірна своїм початкам і памятаючи на божі приміри, завсєйди звикла була зближати ся до менших, нещасливих і видідичених з чувством предилекції“.

Безперечно, ті вікопомні документи, яких вагу зможуть відповідно оцінити донєрва слідуючі віки, стали немов переломовим пунктом в розвою людскости і будучім укладі суспільностей. Оклик „в народ“, або як висказує ся Лев XIII. „*fuori de sacrestia*“, відбив ся тисячним відгомонам по цілій католицкій Церкві.

Дотеперішні змагання християнських соціялістів набирають більшої сили і інтензивности, гуртують більше одиниць, а навіть в кождім краю знаходять єпископів і єввящеників, що йдуть і працюють під сим окликом, беручи або самі участь, або даючи провід в сій суспільно-практичній роботі в народі.

А щоби не виглядав на фразеологію висказ, що сей оклик великого соціального папи Льва XIII. знайшов тисячу так світських, як духовних охочих до нової праці і приніє тепер вже надсподівані успіхи, змалюю вкортці сей католицкий рух в деяких краях, як в Німеччині, Франції, Іспанії, Португалії, Ірляндії, між Чехами, Хорватами, ба і Поляками.

Про успіхи сей практично-суспільної праці в Німеччині можемо мати понятє з тамтогорічного XIII. з'їзду католицких стоваришень робітничих німецьких в Інгольстаді *).

На сей з'їзд прибуло 172 делегатів в заступстві 183 стоваришень, між ними делегати, хоча в меншому числі, духовні. Зі

*) З'їзд відбував ся 30., 31. серпня і 1. вересня 1903 р.

звіту, який зложив на з'їзді лише звязок полудневої Німеччини в Інгольстаді, довідуємося, що звязок числить 424 стоваришень, а 62.000 членів. Спільне майно виносить пів мільйона марок, а 117 стоваришень мають каси ощадности.

На з'їзді рішено між иншим також отсю дуже важну резолюцію :

„З'їзд делегатів поручає усильно стоваришенням звязку поучати своїх членів о конечности заводової організації і наклоняти їх до вступлення до неї. Поручаєся усильно зарядови окружному, щоби звертав пильну увагу на стан заводових стоваришень. Однак звязок може своєю симпатією обдаровувати тільки такі організації, що стоять на християнським ґрунті“.

Рівнож сильний відгомін знайшов тут оклик Льва XIII. : „*fueri de sacrestia*“, увінчаний красними успіхами в такій самій католицькій суспільній акції, особливо зі сторони французької молодіжи.

Французька молодіж, сильно з'організована в кількасот кружках під назвою : „*l'Association catholique de la jeunesse française*“ (стоваришене католицьке французької молодіжи), працює майже виключно в напрямі ідей висказаних великим папою в енцикліці *Rerum novarum*. Найліпшим доказом сего руху було загальне віче в першій половині мая 1903 р. під протекторатом кардинала Perrand в Chalon sur Saône.

Чотири дні з ряду обрадували там делегати двайцятьтисячної молодіжи спеціально і науково над заводовою організацією робітників, аби потім овочі сеї духової праці рознести по цілій Франції, до своїх огнищ науки, поміж широкі круги інтелігенції, а особливо між людські верстви.

Рівнож і молодіж робітнича та реміснича, скуплена около редакції Sillon підняла ся під окликом „в народ“ правдиво культурної і апостольської праці через люд і серед люду. В сій практично-суспільній праці присв'ячують всім великі оклики і ідеали енцикліки о християнській демократії.

Початок сего сильного релігійно суспільного руху по 1894 р. взяв ся від малого кружка молодіжи академічної, ремісничої і промислової, що збирав ся в домі бувшого офіцера в Парижі, кожного тижня, на спільні розговори та соціальні виклади. Зібрання зачинили ся завжди молитвою.

Душею сего руху став священник Marc Sengier, а органом его згадана вище газета Sillon. Головно любові, праці і пожертвованню священника Марка завдячує сей початок такий надсподіваний успіх.

Кс. Марко, як названо его популярно, се правдивий апостол XX. віку, котрий знає душу і діотреби свого віку та уміє для будучности працювати. Тому і молодіж, яка жие для будучности, горне ся до него і рве ся до висказаних ним ідеалів.

В унесенню так пише один з его товаришів : „Щасливі наші товариші Парижани, що можуть з ним щоденно приставати і слухати его рад та наук“.

Сей рух, розбуджений енцикліками під впливом кс. Марка і французької молодіжи, відбив ся відгомонам по цілій Франції. Кличі та ідеали голошені сими людьми знайшли апробату цілої

найвисшої церковної єрархії, як кардинала Рамполі, архієпископа Lorenzell-i, кардинала Richarda, кардинала Perrand, єпископа de Chalons і кардинала Coullie, кардинала Lecot та кардинала Labouré.
[Далі буде].

НАУКА

на Неділю о Самарянині.

Хотай — дор. братя і сестри — великий піст уже минув, то св. Церков, тая печалива мати, перестерігає вас, аби ви не упадали в ревности і дальше продовжали працю над спасенем ваших душ; аби діло спасеня, котре в чаї посту так гарно розвивало ся, тепер не упало, аби ви — любимі — не вертали до давного грішного житя і не занепастили ваших душ. Не дивуйте ся — любимі — що раз по раз чуєте перестороги перед поворотом до гріха, бо цілй св. Церкви єсть провадити свої діти до вічного щастя, душі хоронити, розпочате Христом велике діло дальше продовжати. Св. Церков в своїй ревности над спасенем ніколи не слабне, вічно чуває, аби диявол не запуслав своїх сітей, а тепер з тим більшим запалом накликає до витревалости в добрім, бо свѣжо єще перед єї очима стоїть той щасливий час, де ви — люб. бр. і сестри — очистивши душі пасхальною сповідею, стали ся милими дітьми небесного вітця. Жаль було-б, коли-б той щасливий стан мав змінити ся на гірше, колиб ви з Божих синів мали стати ся синами диявола. Та якже нам — дорогі — не працювати над душами, коли цілий свѣт зі своїми скарбами єсть нічим в порівняню до вартости одної людскої душі. Нема золота, нема срібла, нема ціни, за котру можна би набути душу. Аби ти висипав стирту золота, як Чорногора високу, аби ти стягнув усї мастки цілого свѣта і хотїв покласти в застав за утрачену душу, то Господь не прийме. Такої то незміреної вартости єсть людска душа. Тому то св. Церков так дуже печалить ся о людскі душі і накликає постійно, аби ніхто з вас не легковажив собі того великого спасеня, бо знає що:

Душа то надзвичайно дорогий скарб, то одинокє добро чоловіка.

*

*

*

Кождий з вас — любимі — знає, що вартість якоїсь річи цінить ся після того, який майстер тую річ спорудив, чи славний знаток, чи самоук, бо чим славнійший майстер, тим більше в гору іде ціна річи. Відтак вартість якоїсь річи зависить і від того, чи она старанно викінчена, чи так сказати-б, від нехочу, аби збути ся; а наконєць много впливає на вартість річи і тое, яку ціну кладе сам майстер, бо він свою працю зуміє найліпше оцінити. Після того пізнаваймо вартість нашої душі.

Колиби так — любі бр. і сестри — творене людських душ було приділене одному зі св. божих угодників, приміром, колиби св. о.

Николай був творцем твоєї душі, чи мала би она яку вартість у тебе? Певна річ, що вартість такої душі була-б доволі велика, о стільки більша від людського твору, о скільки св. о. Николай стоїть вище звичайного чоловіка. Ще більшої ціни була-б твоя душа, коли би так вмісто св. Николая її творцем був найстарший Хирувим. Тепер подумай християнине, що творцем твоєї душі єсть не св. угодник божий, не Хирувим, не ангел, але сам Господь, сам Всевишній Владика. Якої то незрівнаної вартости мусить бути людська душа, коли она вийшла з рук самого безконечного Бога?!

А прецінь люди обходять ся з душею так, якби се була річ малої ваги, поводять ся так, як би кождий мав до розпорядимости цілу сотню душ.

Дальше сказано, що вартість якоїсь річи ще і від того зависить, чи та річ викинчена старанно; чи творець ложив много часу і талану на її викінчене?

Коби чоловік бодай раз призадумав ся над тим, як то старанно забирав ся Господь до сотворення душі, коби чоловік хотів пізнати ту божу западливість, то доперва пізнав би, як треба її хоронити від ушкодження. Роздумайте — дорогі бр. і сестри — що як небесний Владика захотів мати сьвіт, то сказав слово „нехай стане ся сьвіт!“ і сейчас повстала ціла вселенна. „То й рече и быша, повелѣи создаша ся“. Говорячи способом людського понятя, то Господь при твореню сьвіта не завдавав собі много труда, бо хотіти і сотворити зливало ся в одну чинність, сама воля вичала ся успіхом.

При сотвореню чоловіка дїє ся зовсім инакше. „Сотворім чоловіка на образ і подобу нашу“. Не каже Господь „сотворю“, не каже „нехай буде чоловік в душу живу“, але виразно говорить: „сотворім“. Виходить отже, що тут крім Бога Отця мусів бути еще хтось, без сумніву Бог Син і Бог Дух св. Бачите — дорогі — ціла Трійця бере чинну участь в твореню людської душі. Сотворім чоловіка — але якого? На образ і подобу нашу. Деж тут шукати в чоловіці тої божої подоби? В тілі ні — отже безперечно в душі. Людська душа сотворена на божий образ, єсть — сказатиб — подібна до самого Бога!! Що за достоїнство, що за вартість людської душі, коли она носить на собі відблеск самого божества. Вже той сам спосіб сотворення, вже то саме, що Господь над одною душею трудив ся більше, як над цілим сьвітом, вказує, що одна душа стоїть у Бога понад усі скарби сьвіта.

Тим то не диво, що в св. писмї вартість одної душі цїнить ся визнє скарбів цілого сьвіта. Таке неоцінене добро дістало ся чоловікови в уділі, а люди не хотять пізнати, не хотять зрозуміти, що посідають.

Лишає ся нам еще третє питанє, а іменно, яку ціну кладе сам Господь на душу, чи велику вартість надає своєму творови? Вже з того самого, що Пан Біг призначив для душі вічне щастє в небі, можна догадуватись, що дуже високо цїнить чоловічу душу. За мало — видко — для неї місця на просторій землі, за мало для неї краси сего сьвіта, за мало чула-б ся тут щасливою, коли аж в небі приготовав для неї вічне жите.

Який то неоцінений жемчуг, та людська душа, коли Господь коло кождої душі ставить опікуна і сторожа — Ангела Хоронителя.

Зрозумій, християнине, як високо цінить сам Господь твою душу, коли аж свого єдинородного Сина дає на муку, аби лиш ті утрачені душі виратувати з погибелі.

Грішнику! почисли ті години в 33 літах, ті сльози, які полялись з очей божого Сина, ті єго каплі кровавого поту; почисли ті удари нагайками, ті рани на тілі, ті цьвоки на руках і ногах. Подглянь на той хрест тяжкий, претяжкий і подумай — ах подумай християнине, що то все стало ся, аби ратувати твою душу. Душе моя! Якаж то велика, дуже велика, незмірена єсть твоя вартість! Колиж сам Господь так цінить чоловічу душу, то о скількож більше повинен єї цінити християнин?

А може маєте які сумніви, може за мале свідощтво навів я вам що до вартости душі, може Богу не хочете вірити, то спитайте диявола, спитайте свого ворога, що він скаже, як він оцінить ваше добро?

Пригадайте собі — мої дорогі — ту подію, коли то божий Син по своїм хрещенню 40 день і 40 ночий постив на пустини. Сорокового дня станув перед Ісусом диявол, а знаючи, що чоловіка мавить маєток і гроші, стає біля божого Сина і так відзиває ся: Глянь на ті земські простори; дивись, тут під горою розложив ся цілий Єрусалим, а там села, а там поля, а там ліси — все то моя власність. Нині еще відступлю ті всі маєтки в твоє посідане, тільки впадь передімною і поклони ся мені! Іншими словами, узнай мене за свого пана, віддай мені свою душу! Бачите? За одну одинісеньку душу не вагає ся відступити такі безмежні маєтки. Так високо цінить людську душу диявол, ворог чоловіка. А грішник так дешево відступає єї в руки відвічного свого ворога. За одну хвилику увеселеня, за одну ніч в поганім товаристві, за коротку хвилину світових розкошій відступає свою душу.

Але бо — мої любі — не досить, що та людська душа представляє таку велику вартість, мусите еще і те взяти на увагу, що душа, то єдине добро, одинокий скарб християнина, так сказати б, перший і останній

Возьмім бідного зарібника. У него здорові руки то цілий маєток; десять здорових палців удержують цілу родину, а про се, що не має салюнів, маєтків — єму байдуже, він вдоволений тим, що має. Та от схотіло нещастє, що при роботі зранив руку. Прокинулась рана, розятрилась, дійшло до кости і відтяли руку. Бідний, бо каліка, треба одною рукою на жите заробляти, а він мимо того волить жите, як смерть, бо хотяй одну руку стратив, то остала ся еще друга, а нею мусить собі давати раду і не загине межи людьми.

Двоє здорових очий, ясних, чистих, дав Господь чоловікови. А око — то світильник тіла, бо як твоє око чисте і веселе, то ціле тіло твоє здорове. Стало ся — що ти стратив одно око: ніщо й казати, страта велика, але таки не пропадеш і жите не остогидло тобі, бо маєш еще друге око, котре мусить повнити службу за обоє.

А з душею — мої любі — зовсім инша справа. Она у тебе одинока. Як би ти мав три душі, то стратиш одну — правда — жаль буде, але можеш себе розважити: еще дві душі маю, ті вже буду добре беречи. Стратиш другу — то таки еще трета лишає

ся — послідна. Сеї вже будеш беріг, як зїниці ока. Але бо ти брате не маєш три душі, ані навіть дві не маєш, у тебе єсть одна одинісенька душа, а як єї затратиш, то ти стратив все; нової душі не добудеш, не відкупиш у нікого, бо душі не має жаден чоловік на збуте. А коли так річи стоять, то скажіть самі, як то нерозумно і легкодушно поступають собі такі люди, що не дбають про спасенє своїх душ.

Ви — любимі — пізнавши нині, чим єсть для чоловіка душа, не будете так нерозумними, аби виставляти душі на утрату, на небезпеку. Хороніть єї — мої дорогі — перед ворогом людських душ, перед дияволом, хороніть єї перед гріхами, бо кожний гріх то рана для душі; старайте ся, аби ваші душі були чисті і непорочні, бо коли маєте старунок для тіла, майтеж бодай такий самий старунок і для душі. Щож би вам прийшло з того, коли тіло буде в достатках упливати, як душа в недостатку і гріхах мала би нидіти, що за користь для вас, коли би ви навіть цілий сьвіт позискали, а душу свою, безсмертну душу, затратили. Амінь.

М. Кінаш.

НАУКА на неділю о Слїпци.

„Человѣкъ, нарицаемый Іисусъ, брѣніе сотвори и помаза очи мои, и рече ми: иди въ купѣль Сїлоамлю и умый ся; шедъ же и умився, прозрѣхъ“.
(Іоанъ IX. 34).

До певного лікаря прийшла одна красавиця на пораду, але не мала сьмілости сказати, за чим прийшла. Лікар однак старий та досвідчений перший заговорив до неї: „Не бій ся дівчино, говори сьміло та з довірем, в чім потребуєш моєї помочи, — інакше не надій ся єї від мене“. В дівчину вступив дух, набрала відваги і відозвала ся трохи засоромлена: „Мені нич вправді не долягає, я дякувати Богу здорова, але сказали мені старі жінки, що ви маєте якийсь чарівний лік, від котрого дівчата все молоді і гарно тримають ся, то можеби я єго у вас дістала — нехайби се і не знати як дорого мало стояти“. На тое відповідає їй лікар: „Дитино, таких ліків нї я не маю, ні нїде у сьвіті їх не дістанеш, се мабуть хтось обдурив тебе, або запуткував собі з тебе, та знай, що ніякі зїла взагалі та ніякі чари не мають чудотворної сили на те, аби красу і молодість скріпити або продовжити. Не вір людским поговіркам — бо се гріх тяжкий. Я знаю натомість инший спосіб на тое, аби ти не втратила краси і сьвіжости до смерті“ Дівчина зраділа на єї слова, єї молоде личко запалило ся від втіхи і з нетерпеливостію ждала на єго дальші слова — надіючись чогось дуже дивного, незвичайного. А лікар сказав коротко: „тоті ліки суть зовсім прості і всім добре відомі, а є вони: непорочність, побожність і витривала праця — ось тобі і средства, що піддержують красу і молодість

не то у дівчат, але і у старих жінок; уживай і ти тих средств, а будеш гарною і милою для людей і для Бога“.

Правду, велику правду сказав сей лікар, та-й не нова она впрочім, бо вже пророк Давид перед віками то саме сказав: Господь не лишить благих ходящих незлобіємъ — (83. 13.), а де инде знов, в книзі Премудр. читаємо: Праведницы же въ вѣки живуть и въ Господѣ мзда ихъ и попеченіе ихъ у Вишняго — (5. 16.), і сам Хр. Спаситель поручив одно з тих средств тими словами: Прийдіте въ мнѣ вси труждающіи ся и обремененніи и азъ упокою вы.

I.

Таких, як тота дівчина, є чи мало цікавих між людьми, що раді би дізнати ся, яким би то способом осолодити і продовжити собі жите, поліпшити свою долю та взагалі якимсь чудотворним способом запобічи всякому лиху, а передовсім хоробам або старости. А найбільше таких людей буває між простолюдинами, котрі дають віру всяким знахорам і у них глядають помочи і поради у своїх нещастях. Для таких нема ивної розумнішої відповіди, лиш тота сама, яку дав той лікар дівчині: „Працуйте, живіте з Богом і уцтиво, а будете Богу милі і щасливі“, а вже там і байдуже, чи ви будете довше чи коротше жити, сего годі передвидіти і предсказати, коби лиш заслужити собі на вічне щастє у Бога — бо се головна ціль чоловіка.

Мабуть многі люди не знають сего, що сказав Ап. Яков: (І. 15) „грѣхъ же содѣянь раждаєть смерть“, значить, що гріх буває головною причиною наших терпінь, недугів, ба-й предвчасної нераз смерти, а що многі власне несвідомі того, маємо на се багато доказів що дини. Дехто ходить по божім сьвітї мов на пів мертвий, лице у него бліде, щоки запалі, згорблений, хоч в самій силі віку, все що других радує, манить, хоч би оно і як невинне було, ему одному остогидло; ему цілий сьвіт, вся природа і всі люди видають ся в его очах якимсь відражаючим трупом, сам будучи хорим, сумовитим і блідим, все доокола себе бачить таким самим. Его бере нудьга, тож удає ся до лікарів за порадою, але они ему не помагають, розпитує за всілякими зіллями, вивідує ся у баб — знахорок, що вміють відмавляти всяку погань, і не жалує їм гроша, а здоровле як не прибуває, так не прибуває, хроба стоїть на однім місци. Небога стає ся що раз більшим очайдухом і починає попадати в крайну розпуку, — тому, що ні він сам, ні другі не годні викрити причини гнізда его хробови, ні средства проти неї. Тим часом его томить не хроба тіла, а далеко тяжша хроба душі: злість, зависть, захланність — тоті огірчують ему жите, відбирають сон, охоту до праці, до їди, до розмови і розривки. А на тому хробу нема справді ніде ліку, тільки у одного Бога.

Другого знов мучить день і ніч кашель так, що аж заходить ся, тіло засіяне боляками, ранами, иншому доскулює хрипка, що аж давить его за горло. Кождий з них удає ся до найславнійших лікарів і робить все, що ему припишуть. започичує ся, випродує річи до послідної, виїздить на купелі, чей покине его як не ту, то там хроба. А однак поліпшеня ні сліду, понеже він уявив собі хробу в тілі, коли она противно таїть ся в его душі. Коби то ще

в однім місці було єї леговище, а то она розійшла ся мов ті підземні ями в кретовиню по всіх єго змислах, заняла всі єго сили ріжнородними поганими похотями та пожаданнями. Для него також нема ратунку, тільки у Бога, в єго ласці належить єму конечно шукати помочи і поради, як каже Мудрець Божий: „Чада, вь болѣзни твоей не презирай, помоли ся Господеви, и той тя исцѣлитъ“ (Іс. С. Сирах. 38. 9.)

Не дивно проте. що одному сей або тамтой лїк помагає в кожній хворобі, вилічить всяку, хочби і як заогнену рану, а другому не помагає, не дивно кажу, що так оно ріжно складає ся, понеже жаден лїк, жадна штука і лїкарська відомість, ніяке зіле нич не доваж, де сам Бог не приложить своєї руки, де Провидієне божє не прийде в поміч природним або людським силам.

Св. Лука розказує про невісту, котра 12 літ терпіла на „теченіє крови“ і аби себе ратувати, все майно роздала лїкарям, а все надармо, аж вкінці удала ся до лїкаря небесного і ледви діткнула ся края єго одежи — очевидно з сильною вірою в серці — то, як знаєте, сейчас поздоровіла, бо Христос сказав до неї: „держай дщи, вѣра твоя спасе тя: иди вь мирѣ“ (Лука VIII. 43.) Подібний случай наводить і нинішнє Євангелиє, оповідаючи о слїпородженім. На всяку хворобу найде ся лїк, коли хорий вчас огляне ся за помічю, а навіть і задавненій хворобі можна бодай по довším часі, хоч і з немалими трудами та заходами зарадити; але вже на калїцтво з яким хтось родить ся, не ма ніякої ради, ніякого средства в свѣті. В такім то як раз нещаснім положеню находив ся сей „слѣпъ отъ рожества“. На нїм хотїв Христос обявити чудо таке котре би всім людям по всі віки послужило яко доказ чудотворної божої сили. І дійсно, стало ся з ним предивне чудо. І Христос плюнув на землю, розмісив слину з землею, тим болотом помазав єму очи, казав єму удати ся до купели Сїлоамської, в ній умити ся, і коли він сповнив все по приказу Христа, вернув з купелі видючим так, що всі, що знали єго від давна слїпцем, здвигали раменами і майже вірити не хотїли тому, що нараз побачили, а що сам той уздоровлений слїпєць признав і потвердив кажучи: „умых-ся и вижду“. — Якжеж проте повинен кожний, кому долягає яка небудь хвороба, а хоче ся єї позбути, взяти собі до серця пересторогу Мудрця Божого „Чада вь болѣзни твоей моли ся Господеви“ (Іс. С. Сир, 38. 9.).

II.

Щасливим треба назвати слїпця Євангельського, о котрім сам Христос сказав, що анї він не винен своєму калїцтву, анї єго родичі не спричинили єму того калїцтва гріхами. Кілько то однак буває хоріб, що справді походять зі злоби душі, з зіпсованого серця, викликаних лукавими учинками, обичаями! А з того власне рідко хто здає собі справу, рідко хто хоче признати правдиву причину хвороби та тому часто хвороба проволїкає ся цілими літами, що люди місто взяти ся до радикального ліченя душі, перше всього дбають про тіло і єму догаджують. Чи оно так в дійсности не буває може? Занедужає хто в родині, сейчас муж чи жена, отець або мати, біжуть по сусідах за лїками, розбивають ся за знахорами привозять їх деє аж з третього, де-

сятого села і ані їм при думці, що се є гріхом против першої заповіді божої, а тим самим всякі ради і вигадки людські не згідні з божою волею не тільки хорому не принесуть пільги, але противно погіршать его хоробу і етягнуть божий гнів. Питати вправних досвідчених лікарів о раду, тому і Бог сам не противить ся, бо так як священик, судия, або учитель, так само і лікар є від Бога покликаний для служби і потреби людей а навіть Дух Божий устали Мудрая Бож. поручає лікарів: „Почитай врача противу потребъ честію Его, ибо Господь созда его: Отъ Вышняго бо єсть исцѣленіє, ... Господь созда отъ земли врачеванія и мужъ мудрый не возгнушается ими (Іс. С. Сір. 38. 1—4.) всеж однак треба тямити, що найпершим лікарем від всяких недуг тілесних і душевних є Христос Бог. Він несе цілющу поміч в св. Тайнах, а головно в св. Т. Єлеопомазаня. — В тім однак біда, що маловіри скорше лікарєви, ба скорше навіть якому небудь непокликаному чоловікови, дурисьвіту повірять, чим тому всемогучому Лікарєви. — Їх віра така слаба, що на саму згадку про священика, котрого би треба вівзати до хорого з духовною потіхою, они дрозжать, попадають в рострій, бо мовлять, „сейчас буде треба умерти“. Що за негідний, що за безбожний пересуд! Чиж правдивий християнин може припускати, аби Церков Христова, тота незрівняно найпечаливійша мати наша, котра учить нас, що через св. Тайну Єлеопомазаня і молитви священика хорий відзискує ласку Бога для добра душі, а часто і тіла, аби тая щира, прихильна мати мала zarazом свої діти впроваджувати в блуд, аби їм місто помагати, шкодити? По щож би Апостол Яков мав накликувати вірних, аби користали з ласк божих, подаваних в тій св. Тайні, аби в хоробі призивали съвящеників. Коли би він сам не мав того переконаня, що тоті средства суть могучими, божими, а не якимись чародійними штуками? Боюсь сказати, але незмовчу, аби не змаловажити поваги св. Церкви, і науки Христа і Его Учителів. — Так думати і такі негідні гадки, чи наміри підсувати Церкві і єї слугам, що стають в єї імени дітям божим в пригоді при помочи ласк божих — значило би — уважати Церков з всіми єї відвічними, съвятими установами, яко склад підлого ремісла і збір самих підлих ремісників, що чигають на чужу шкоду, а на свою користь. Так думати годен хіба тільки чоловік маловірний, або впрост злобний. Правдивий однак син Церкви вірить сильно, що де Бог прибуває, там певна поміч, там певний поворот до здоровля, як о тім свідчать тисячні случаї від найдавнійших літ, ба численні случаї кождої майже днини

Найліпшим свідощтвом того суть слова неодного хорого, що дізнав пільги в тяжкій хоробі, висповідавши ся щиро і принявши св. Тайни: „Якжеж мені тепер на душі легко, здаєсь мені, що можу і зараз повстати з моєї постелі — чую, що сили мені повертають, мов бим в друге народив ся“. І дійсно, чи мало таких, котрі в кілька днів по прийнятю св. Олії, або в тиждень, вертають до здоровля, починають ходити о власних силах, свобідно віддихати і тото відновлене здоровле тримає ся їх потому цілими літами.

І зовсім природно дасть ся оправдати тота дивна переміна у хорого. Коли совість чиста, тогди і душа весела, а коли душі відрадно, коли в ній наступить лад, супокій, о! тогди певно і здо-

ровле за волю божою мусить вернути, тогди чоловік на всякий случай забезпечений перед вічною смертю.

III.

Памятні проте на ту превелику любов Бога до нас, на той неоцінений скарб, який Христос переказав своїй Церкві по віки вічні в св. Тайнах, позбудьтеся вже раз мої дорогі — невдячності і нежичливості зглядом дорогих вам осіб. Не забувайте в тяжкій хоробі кривних, сусідів, приятелів, дітей, не виключаючи і ворогів, візвати їм на поміч найліпшого лікаря, Ісуса Христа, живого в св. Євхаристії. Не отягайтеся з тою християнською прислугою, инакше нема в вас правдивої любови ближніх. — Пам'ятайте, що тою самою дорогою, котрою нині виправляють ся в полорож до вічності найближші і найдорожші вашому серцю, прийде ся колись — може і не задовго — кожному з вас іти. Погадайте! Як сумно і болясно було би вам стрітись на другім світі з тими, котрим ви в крайній потребі тіла, а ще більше душі, відмовили чудотворного, божого лікарства! Нікому не желав би я такої стрічі. Аби отже єї уникнути, перестерігайте і заховуйте в християнських родинях Церквою освящені звичаї, шукайте в житю ратунку для себе і других у Бога, в его ласці, в купели св. Тайн, а тим умножите божу славу на землі, а собі запевнити здоровле і благословене дочасне і житє вічне. Амінь.

М. Тупиць.

Християнство в Японії.

Початок християнства в Японії сягає ще 16. віку Першим місіонарем мав тут бути св. Франц Ксаверий, що 15. серпня 1549. р. розпочав свою місію в місті Каґошіма і голосив Японцям слово бже через півтрьох року. Як запевняє нас учений Lafcadio Hearn, число навернених тоді єзуїтськими місіями виносило близько 600.000, а по даним професора Faxwell-а навіть цілий мільон. Тодішнє правительство Японії нерадо дивило ся на так величавий зріст нової віри, а з часом навіть виступило проти неї ворожо. Року 1603. Японія заборонила вступу у свій край чужинцям і стала кроваво переслідувати та нищити всякий прояв християнського життя. Але се, хоч як насильне переслідоване, не винищило цілковито християнства. Коли в дев'ятнадцятому столітті отворено назад границі Японії, то перші місіонарі, які тут зайшли, подибаючи тисячі крипторісхан, що в своїх громадах зберігали основні правди віри та уділяли собі тайну хрещення. Пізнійше введене релігійної свободи та рівноуправлене усіх релігій (р. 1889) треба по часті приписати також прихильності Японців до християнства поновно устала, то сему причиною обставина, що враз з християнством дістала ся до Японії також невіра і всі слабші сторони західної культури. Стративши симпатію до „культурних“ Європейців, втратили Японці симпатію і до їх віри, християнства.

Що йно в послідних роках змінили ся вигляди християнства на ліпше.

Неарн пише, що в р. 1894 було в Японії 800 протестантських місіонарів, 92 католицьких і 3 православних, а всіх християн разом до 100.000, між тим католиків, відповідно до числа місіонарів, найбільше. В році 1897 мало бути всіх християн, як запевняє W. G. Aston — 113.000.

Число самих католиків мало виносити в р. 1902—57.159, коли число протестантів, як запевняє Др. Грундeman, уже в р. 1900 доходило до 86.000. Нерівно значнішим є також і вплив протестантів на публичне жите. Вони мають вже від кількох десятків літ впливовий університет в Дошіма, та своїх заступників в пресі і літературі, в парламенті і серед вищої військової. В р. 1900 мали протестанти вже одного міністра, двох віцеміністрів, двох президентів в нижній палаті і вже в першій парламенті було між 300 членами, крім президента, ще дванадцять протестантських послів. На університетах і вищих державних школах знаходиться дуже багато протестантських Японців. Три великі днівники в Токіо мають шефредакторами протестантів.

Вплив католиків уже не так великий. Вправді тішаться симпатією середні школи католицьких шкільних братів, але число тих шкіл дуже мале. Зроблено також вже не мало з католицької сторони для преси й літератури, але всеж таки у тім згляді не може бути порівняння з протестантами.

Заки подамо подібніші дати що до стану католицької Церкви в Японії, пригляньмо ся еще, як стоїть тут православне.

В р. 1858 отворено першу російську церкву в Гакодате, виключно для російських купців і робітників. Що-йно р. 1870. удало ся навести на православне 12. Японців. В тім часі переложено на японську мову євангеліє і кілька інших книжок св. Письма. Петербургський синод призначав що року на удержанє місії 6000 рублів. Коли збільшено персонал місії і в Гакодате осів архимандрит з трьох місіонарами, тоді число навернених стало скоро зматати ся. Р. 1880 бачимо вже в Японії першого православного єпископа. В десять літ пізнійше статистика виказує 215 православних парохій з 24. попами, 125 катехитами і 17.614 вірними, одну духовну семинарію та 200 шкіл.

Повернім до католицької Церкви в Японії.

Як зазначено в горі, рік 1889 приніс Японії конституцію і релігійну свободу. Користаючи з сего, відновив папа Лев XIII в Японії католицьку єпархію 15. червня 1891. Тепер має церковна японська провінція одно архієпископство в Токіо і три єпископства в Гакодате, Нагасакі і Осака, зі 100 європейськими і близько 20 японськими євangelістами, дві духовні семинарії, около 100 елементарних шкіл та до 200 церков і каплиць.

Цілою японською місією заведує місійне товариство заграничне в Парижі. Як читаємо в одному звіті сего товариства про японську місію, то поле діяльности товариства дуже утруднене і мало плідне. Польованє на долари, політичні спори, дуже діямауче суспільне питає, а головнє вплив безрелігійних державних шкіл та преси, яка дійшла тут до великої сили, отсе причини малого успіху католицьких місій. Так пр. катедральна паро-

хіяльна церква в Токіо має всього 452 душ, при парохії в Озака лише 1029 душ. Єще найбільше християн — католиків подибуємо по селах та малих місточках.

Велику прислугу місіонарам віддають япаньські невісти, що звязали ся в товариство „любовниць хреста“. Се товариство повстало в роках 1868—1875, за почином єпископа Lausaigne, в дієцезії Навасакі і числить тепер в ній 160 членів. „Любовниці хреста“ ведуть монаше жите і віддають ся такій самій діяльності, що наші СС. Служебниці.

Один з місіонарів, С. Ferrand, займає ся спеціально ширенєм католицизму між студентами висших шкіл. В короткім часі удало ся єму навернути і охрестити до кількох десятків молодих людей.

Дуже оживлену діяльність розвинули також в останніх роках Трапісти. Вони прибули до Япанії в р. 1896 і осіли в околиці міста Гакодате. Трапісти є тепер в Япанії першими і самотніми монахами. Члени париского товариства місійного (парискої семінарії) не є монахами, а світськими священниками. Брати і сестри, які помагають їм у їх місійній роботі, належать до конгрегацій, отже не є монахами, зглядно монахинями, в повнім слова значіню.

Чи і які має християнство в Япанії вигляди на будучність, не дасть ся певного нічо сказати. Гадки знавців япаньських відносин є в тій справі поділені.

Колиж би в дійсности мала колись стати в Япанії християнська релігія пануючою, то буде нею певно протестантизм, або якась спеціальна релігія зближена до протестантизму.

Бібліографічні замітки і рецензії.

Католицький Вхід. Орган богословів руск. кат. дух. семінарії у Львові. Рік 1904. Випуск I. — Річник I. ціна 5 корон. Сторін 36 + XLI + 6.

Вже від кількох літ носили ся наші богослови з гадкою розпочати якесь своє, питоме видавництво. Але всі їх дотеперішні старання розбивали ся о недостачу фондів. Аж сего року удало ся їм побороти щасливо ту перешкоду і ось маємо перший випуск їх видавництва.

Значіне такого видавництва велике. Унас богословська література дуже скупенька, священників, які їй віддають ся, можна порахувати на пальцях. Тож кожного може тільки тішити, що наші богослови беруть ся до сеї праці, праці хочби пробної...

Видавництво представляє ся дуже елегантно. Зміст і різнородний і добірний. Видавництво ділить ся на дві часті. В першій часті містять ся більше самостійні праці, в другій переклади. Перша часть обіймає 36 сторін. По вступнім слові поміщений стих П. Штокалка: „Голгофти“ (критичну єго оцінку подаємо пізше), відтак початок праці П. Карманьського: „Християнство в освітленю христ. епіграфії“, пізнійше казуїстика, бібліографія і вісти. В другій часті, на сорок сторонах друку подана богословом п. Гр. П. житєпись св.

Золотоустого та уваги про его еізеґтетичні твори, а вкінці початок перекладу его першої гомілії.

Як бачимо, редактори „Католицкого Веходу“ не щадили труду, аби тільки перший випуск їх орґану вийшов якнайліпше. Ми можемо нашим богословам-редакторам хіба погратулювати їх видавництва та пожелати, аби витривали в своїй роботі і тішились якнайбільшим числом предплатників „Кат. Веходу“.

Молодіж, місячник для учащої ся молодіжи. Виходить в Тернополи під редакцією п. Евг. Мандичевского. Річна предплата 5 кор.

Молодіж се одинока часопись для гімназизальної молодіжи і варта, щоби єї між учениками ширити та взагалі піддержувати. Доси вийшло чотири числа. Зміст послідного числа такий: Воскресенія День, вірш Е. М. — Видючий і сліпий, Турецка казка. — Фран Леветік, Л. Ленарда. — Як прийшли люди до теперішнього письма? І. Кривецкого. — Читане. — Дві долі (оповідане). — Загадки і питаня. — Розв'язанє загадок і питань з 3 ч. — Переписка Редакції.

Практичний проповіді до руского народу написав о. М. Ки-нашъ. Випускъ II. Жовква, печатня оо. Василиянъ, 1904, Ст. 170. Накладомъ автора. Дістати можна у автора — Львів, пл. св. Юра, ч. 5. Ціна 1 кор.

Зміст: 1. Проповідь о Службі Божій взагалі. 2. Проповідь о Проскомидії. 3. Проповідь о Літургії оглашених. 4. Проповідь о Літургії вірних. 5. Проповідь на неділю Топину о св. Тайнах взагалі і о св. Тайні Хрещеня. 6. Проповідь на неділю Мироносиць о Миропомазаню. 7. Проповідь на неділю о Розслабленім — о Єлеопомазаню. 8. Проповідь на неділю о Самарянині — о Евхаристії. 9. Проповідь на неділю о Сліпородженім — о Покаяню. 10. Проповідь на Воснесенє — о Св'ященстві. 11. Проповідь на неділю св. Отців — о Супружестві. 12. Проповідь о Вечерні. 13. Проповідь на неділю 20. по Сош. св. Духа — о християнськім похороні. 14. Слово на торжество благословеня нової церкви.

Голгофта. Написав П. Штокалко, Відбитка з „Католицкого Веходу“, ст. 8.

Тут і подаємо критичну оцінку, а радше „суб'єктивний суд“, як виражаєсь автор, отсеґо стиха П. Штокалка.

* * *

В I. випуску „Католицкого Веходу“, який стали видавати питомці руско-кат. дух. Семинарії у Львові, находить ся довгий стих Т. Штокалка п. з. „Голгофта“. Перечитавши его уважно, бажав би я подати читачам „Ниви“ — не критику, а радше свій суб'єктивний осуд, що я думаю о „Голгофті“.

Нерозумом можна би назвати се, коли чоловік, що в его серці іскра поетичного дару, не хотів би вихіснувати сего так, як годить ся; коли би не ужив его до прославлення Бога, найвисшого добра, найбільшого щастя, найсовершенійшої краси, остаточної ціли всіх людей. Проступком назвемо, коли хто уживає поетичного талану в цілях низких, або до звеличення змислових поривів; а вже прямо злочином до неба о цімсту звизаючим буде се, коли сотворіне посьміє в своїй зарозумілости поривати ся на Сотворителя, коли ва-

жить ся свѣдомо хулити Бога... На жаль і се послѣдне стрічає ся в нашій поезії послѣдної доби.

Тому тим радше, тим сердечнѣйше годить ся повитати поезію того рода, як „Голгофга“.

В релігійно-поетичних творах, основаних на свѣ. письмі, має поет сповнити дві вимоги: З одної сторони — мусить проникнути тему, взяти з Божого обявленя, заглибити ся в ній, та з цілою силою своєї поетичної вдачі розслідити подію по її внутрішньому знячіню, і в відношеню до релігійного житя; з другої знов сторони — має поет дати своїм віжним почуванням відповідний вислов, щоб з'умів силою чутя і слова розбудити такі самі релігійні чувства в серцях других.

Що авторови „Голгофги“ вдав ся єго твір в цілій основі — сего не можемо сказати; особливо, як возьмемо на увагу другу з обох наведених вимог. Але й не можемо домагати ся від автора гениального викінчення тим більше, що за тему обрав собі подію, в якій концентрує ся ціла економія Бога. На горі Голгофті звершило ся діло відкуплення людского роду, отже ту треба орлиного зору, щоби всьо розслідити, та незвичайного талану, щоби свої почування віддати добірними словами.

Мусимо признати, що деякі місця визначають ся красою форми і слова, як рівнож віжністю. Перечитаймо пр. стихок, де говорить ся про здвиг народа, що має провозжати Христа на розп'ятє:

Мов море безкрає — товпа незчислима
Народу розляла-сь із єрусалима,
Мов збіже на полі за вітром хилє-сь,
Так нарід жидівський филоє — згинає-сь.
І щож то за свѣято свѣяткує народ,
Що вирушив з міста старець і молод?

Чи може монарха се славний в'їзджє,
Та гимни похвальні народ му сьпивє?
Чи може се герой, свѣтильник в державі,
По битві в'їзджє в триюмфі і славі,
Що славно свѣяткує се свѣято народ,
Що вирушив з міста старець і молод.

Христос се виходить найвисший Цар слави,
Щоб смерть потерпіти за гріх всего свѣта,
Не день се триюмфу, но день се кровавий,
Бо кровця днесь лє-ся — не сиплять ся цвѣти.
Днесь смерти Цареви бажає народ,
Тож вирушив з міста старець і молод.

Хиба що-до послѣдної стрічки зауважимо, що се (хоч день кровавий) як-раз день найбільшого триюмфу: Христос прецінь відносить побіду над смертю, освободжує з полону дияволя весь людський рід.

Гарно також змалював автор крестну дорогу І. Христа:

Кровава то була дорога,
Куди Ісус Христос ішов.

Усюда кров, сьвятая кров;
Бо рани завдані бичами
Єще на тілі не засхли,
Лиш мов огонь страшний пекли.
А хрест тяжкими раменами,
Немов камінем натискав.
Не видержав Ісус — упав.
Мов ті вампіри барисеї
Ревуть: „неси, неси!“
І шарпають Христа мов пси... і т. д.

Або знов німий, нестерпимий біль Пр. Діви — Матери:

..... „Сину, сину
Ах „свѣте міра увь мнѣ!“
Без Тебе, Христе, я загину
Горкі без Тебе будуть дні!“
І вже не плаче, не ридає,
Бо й сліз у Неї вже нема,
В Ї очах любов сияє
І болізнє блимає віма...

Засліплене жидів досить вдатно представлене, немило однак
вражати мусать (по моїй думці) отсі слова автора:

А навіть ті невинні діти,
Що „слава“ кликали колись,
Кидаючи під ноги цьвіти
Полумем мести заняли-сь.

Полуме мести, — а невинні діти, се щось собі впрост про-
тивне, Невинна дівтора могла за своїми батьками кричати без-
мисльно: „распи, распи!“, але годі добачувати в дитинному серці
полумя мести.

Деякі місця слабші, грішать формою, дещо також незгідне
з правдою. Говорить пр. автор, що сонце померкло і темнота
обняла сьвіт зараз тоді, як рубачі витесали в борі хрест і понесли
єго в Єрусалим; після сьв. письма сонце померкло доперва тоді,
як Христос висів вже на хресті, після виреченя 3-го слова; — „О
шестого же часа тма бысть по всей земли, до часа
девятого“. (Мат. 27, 46).

Таксамо не згодимо ся з висказом автора:

Вже на хрест кати Ісуса
Шнуром витягають,
Вже сьвятії руки, ноги
Гвіздем прибивають.

Чей же кати на землі прибивали Ісуса до дерева крестного,
а вже опісля звели хрест горі і вкопали єго в яму.

Вправді незаметні се похибки, та в остаточнім разі можна би їх оборонити правом поетичної „ліценції“, але нема також потреби розминати ся з правдою.

Розпука Юди змальована не зовсім вдатно: є там безперечно гарна тра слів, проклони, що мають рішучий вплив на ухо; але брак того, що настрює відповідно серце. Ми не відчуваємо як-слід тої страшної муки душевної, яку переходить Юда. — Впрочім неймовірне се, що Юда іде крок-в-крок за Христом, „стогне і глядить“. Зі сьв. письма знаємо ось що:

„И связавше его (Ісуса) ведоша, и предаша его Понтийскому пилату игемону. Тогда видѣвъ Іуда предавый его, яко осудиша его, раскаявся возврати тридесять сребреники архієреємъ и старцемъ... и повергъ сребреники въ церкви, отиде, и шедъ удави ся“. (Мат. 27, 1—5).

Чому Юда попав у розпуку? Тому, бо диявол вмовив в нещасного зрадника, що для него нема вже прошеня гріха, а жиди доповнили мірку розпуки своєю твердосердостою; архиєреї сказали до него: „что есть намъ? ты узриши“ (Мат. 27, 4).

А прецінь годі припустити, щоби Юда, котрий (по словам автора) приглядав ся мукам Ісуса Христа, котрий отже чув слова Христові: „Сче, відпусти їм, не знають бо, що творять“, або знов: „Амінь, говорю тобі, днесь зі мною будеш у раю“, — щоби той Юда не пізнав хоть що-то величи Божого милосердя.

Лише отже прийняти за правду се, що Юда таки зараз повісив ся, як Христа засуджено на смерть, і не був на Голгофті.

По мойй гадці, автор представив занадто ідилічно, в коломийковій формі, найгрізвійшу і найтаїнственнійшу хвилю — т. є. само розп'яте І. Христа. Як би тим самим гадкам надав був автор иньшу форму, певно представляв би ся цілий образ відповіднійше і ділав би сильвійше на почування; а так серця нашого не прошибає та гроза, яку викликати повинно розп'яте Бога поміж двома опришками-розбійниками. Та взагалі те, що діяло ся на Голгофті збув автор з неоправданим поспіхом. Слова Ісусові „Ілі, Ілі, ліма савахані“, — „жажду“, — совершиша ся“, — „предаю Духъ мой“ так зі собою получені (без доповнення подій, без жадних рефлексій), що видає ся, немов Христос говорив їх зараз одно по другім. — Вкінці.. Христос помер.

І ось тепер

Весь сьвіт в основах задрожав,

Немов би тяжко застогнав.

І скали пукли, а могили

Розсунули-сь, а з них мерці

На божий мір повиходили;

єрусалимській жреці

На землю впали, бо в святині

Роздерла ся завіса нині.

Земля затрясла ся, скали пугають — камінь відчуває грозу того, що жиди заподіяли; мерці всгають з гробів — сьвідчать о божестві Христа; роздерає ся в грамі завіса — се ознака найбільшого жалю Бога-Отця по причині страшного святотатського злочину: сотворіне вбило Сина Сотворителя, — се ознака, що вже

усунена перепона, яка загородила вступ до царства небесного. Красний образ, нема що казати. Однак таке заокруглене поети знов пеує Юда:

А Юда стогне і глядить:
І серце в него щось шемить,
Немов змія спиває кров,
Роспука горло аж давить.
І він у бір по смерть пішов;
А велід за ним немов би дзвін
Лунав раз-враз страшний проклін...

„Не штука скритикувати, але штука написати!“ — скаже автор „Голгофти“. Признаю вповні рацию. І тому зробив я з самого початку застереження, що я не беру ся до основної критики, лиш висказую свої суб'єктивні погляди. Впрочім то, що мені видає ся невдатним, або менше красним для другого се може бути дуже гарне. Та й не дасть ся заперечити, що в цілости представляє ся стих зовсім добре, — автор — видко — володіє мовою і має іскру поетичного вітхненя. Нам би тільки бажати авторови „Голгофти“ надаліше щасливих успіхів на тім полі.

аа.

Х р о н і к а.

Просьба. В кождім числі „*Ниви*“ будуть друкувати ся науки на найблизні неділі і свята. Тому просимо Вп. Отців-Проповідників присилати нам свої науки — проповіді до поміщення їх в „*Ниви*“. Після бажання кожда праця буде ремунерована.

Усунене хрестів. По численних вигнаннях і конфіскатах прийшла тепер у Франції черга на усунене хрестів. Едикт, яким приказано усунене „хрестів, образів і інших зверхних знаків культу“ зі судових саль, має дату Великої Пятниці. Усунене поручено виконати в часі між 3 а 10 цвітня. — Так виглядає борба з клерикалізмом. Маємо один доказ більше, що значать в устах „поступових і вільнодумних людців слова: клерикалізм і ультрамонтанство. — Проти сего варварского поведенья правительства запротестувала, як доносять часописи, більшість муніципальних рад. Деякі адвокати в Рен візвали населене до учасги в жалібнім набоженстві з нагоди усуненя хрестів з судових саль. Обурене населеня, обидженого в своїх релігійних почуваннях, проявило ся в цілій Франції.

Торжества в честь Григория Великого. Дня 12. марця с. р. минуло 1300 літ від смерти великого папи Григория В., що засідав на папскім престолі від р. 590 до 604. Сего року обходить католицька Церква за ініціативою папи Пія Х., великі торжества в єго честь. Торжества розпочали ся з початком цвітня с. р. в Римі богослуженем відправленим самим Святійшим Отцем в великій базиліці св. Петра. Підчас богослуженя около 1500 співаків виконало грегорианські пісні. Щоби відновити грегорианський спів, хоче Пій Х. оснувати міжнародну школу співу для хлопців.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кожного місяця.

Передплата виносить до кінця р. 6 кор.

Кожде число 30 сот.

Адрес редакції і адміністрації:

Львів, площа св. Юра ч. 5.

РАТУЙМО СЯ!

Поспішне будованє Поляками костелів і капличок в східній Галичині поміж чисто руским населенєм, се лише продовженє їх асиміляційної роботи. І нема вже майже села, де би для кілька руских душ латиньского обряду не стояв костел зглядно каплиця, де би не йшла шалена пропаганда латинізму а за тим і польонізму. Участь в тій роботі бере ціла польска суспільність під проводом своїх архипастирів, що не вагають ся уживати церкви й релігії для чисто політичних цілій.

Супроти такої акції, яка грозить рускому населеню цілковитою загладою єго церкви, обряду і національності, повинна була повстати сильна опозиция. Бож що є важнійшого, що сьвятійшого понад церкву й національність?

І дійсно, деякі одиниці зрозуміли вагу хвилі, відчули потребу конечної і сильної оборони.

Гроза йде від костелів і капличок. Поставити проти них наші церкви... Се одинокє средство, одинокє поміч, одинокє заборолє проти польскої язви найновіших часів.

Руска церква і руска народність, се у нас щось так спільного, щось так ідентичного, що одно без другого й подумати не дасть ся. Був вже час, де наша церква зберігла нам нашу національність. Нині надходить подібна хвиля, припадає їй подібна задача до сповнення...

В сій цілі повстало товариство св. ап. Петра. Будувати, відновляти, спомагати бідні церкви — отсе його програма.

Здавало би ся, що коли се товариство поставило собі таку першорядну, житненну, таку пекучу, таку важну справу за свою ціль, що воно з'електризує цілу руску суспільність.

Але вийшло далеко не так...

Наша нещасна оспалість і каригідна байдужність взяла верх над запалом, над енергією, над охотою до сьвятої праці.

Перші хвилі свого життя перевело товариство св. Петра в глухій затишу. Що-йно перед роком заклекотіло в нім сяке-такє житє, завдяки щирій праці і посьвяченю крилошанина о. Пюрка, як предсідателя.

Тепер товариство єсть поділене між дієцезії. Кожда дієцезія завідує самостійно своїм товариством і своїми фондами. Певна звязь між товариствами лишила ся однак і на далыше.

Дня 26. цвітня с. р. були загальні збори товариства св. ап. Петра архидієцезії Львівської. На збори явило ся аж... сорок кілька членів. Були також відпоручники з перемиского і станиславівського товариства. В заступстві перешкодженого Ексцеленції Митрополита прийшов о. офіціял Білецький. З поміж крилошан бачили ми крім о. офіціяла Білецького і предсідателя крил. о. Пюрка, еще о. мітрата Туркевича і крил. о. Чапельського. При кінці зборів з'явив ся також Ексцеленція Митрополит.

Так устами о. офіціяла Білецького, як своїми власними, загірив Екс. присутних до дальшої невтомної праці на обраній ниві, запевняв свою поміч і виразив бажанє, аби жадної рускої особи не бракло в сім товаристві.

Зі звітів, які зложено на сих зборах, довідуємо ся, що товариство числить до тепер около 1300 членів і має маєтку понад 10.000 корон...

Сими десять тисячами корон призьбираними протягом кількох років маєть ся будувати, відновляти і спомагати рускі церкви... Сумою, за яку можна ледви збудувати порядну дзвінницю, маєть ся ратувати Русь від потопу латинізму і польонізму.

Так інтересуєть ся Русь сим многоважним товариством. На збори, на які повинно було явити ся кілька тисяч народа, приходить заледви не ціла п'ятдесятка,

зложена переважно з самих львівських священиків. Членів, між якими не повинно бракувати жадного свідомого або греко-католика або бодай лише Русина, числить товариство заледви понад тисячку. Предсідатель відчитав імена кільканайцятьох деканатів, з котрих анї одна душа не вписана до товариства. Чи дивуватись, що на зборах було лише трех світських людей, коли самі священики ним не інтересують ся?!

Так бути не повинно і не може.

Нинішня хвиля є дуже важна. Борба, яку приходить ся нам тепер провадити, се борба історичної ваги, се борба о житє або смерть. І тому в сій борбі не може нікого не доставати, кому дорога церква і народ або бодай одно з сих. Богато нас жде праці — се правда, але справа будови церковий се річ найактуальнійша, се праця для нас найголовнійша.

Церкви се наші твердині, се твердині рускості!

Сими твердинями лише ми зможемо оперти ся загладі, можемо відперти заїлого ворога, який вдирає ся до наших хат, на нашу землю, аби нас тут роздвоїти, ослабити і згнести.

Тому не пора нам спати. Віруючі мусять боронити свої церкви, обряду і народа. Інші мусять боронити бодай народа. А для одних і других найуспішнійшим оружем — се таки наша церква.

Згуртуймо ся отже всі без ріжниць політичних і суспільних поглядів бодай в сім однім товаристві, бодай для сеї одної справи і спільними силами, під проводом всіх трех наших Владик, поки ще не запізно, ратуймо ся!

В Н А Р О Д.

(Конець).

Сей рух католицко-суспільний будить найкрасші надії для Франції, коли найвиспі достойники з такою симпатією відносять ся до него, кождий вго прояв апробують, а в даному разі і попирають. Сей рух дав різнож французькому народови запоруку, що освободить Францію від страшного ярма рядів масонсько-ліберальних, що Франция двигне ся з теперішнього пересилена і що католицка Церква, тепер переслідувана, вийде з побідою.

Єще ся одна обставина утврджує нас в тім переконанню, коли зважимо, що так велика і широка акція розвинула ся на основі енцикліки Льва XIII. під впливом і за ініціативою одного

католицького священика M. Songier'a. Шож буде, коли за Львом XIII. і найвисшими церковними достойниками піде цілий французкий клер, ціле духовенство і то на перекір соціялістам, які бажалиби, аби католики, а особливо духовенство, цілком не мішало ся до праці в народі, а радше замкнуло свою акцію в церковній захристії.

Як дійсно противлять ся сій акції соціялісти, особливо французкі, найліпше переконують нас вискази (нераз суперечні) деяких виднійших прихильників соціялізму. І так соціяліст Fournemont в газеті „Le mouvement socialiste“ в річ. V. кличе: „Проч з вірою чинною на сусільнім поли. Діяльність Церкви стоїть на перешкодї соціялістам... З соціялістичними спілками позичковими соперничать майже всюди позичкові спілки християнські“. Дальше Fournemont закидує чинному християнству єго старанє о добробит видідичених верств і з того конклудує, що „треба провадити безмилосерну війну проти Церкви, яка значну часть пролетарів втягає в устрій противний устроюви їх братів“.

Другий знова соціяліст, Vandervelde, в тій самій газеті річ. IV., не може дарувати памі робітників, що за єго причиною Церква сходить з неба на землю, в народ, місто зіставити сей народ соціялістам, сама лучить робітників в звязки, росте впливом і показує гідну уваги житєву силу. На иншім знова місци виступає проти Льва XIII. за противну вину, іменно за се, що за єго впливом і повагою Церква стала ся опікункою стану богатих капіталістів-буржуазії, які уgniтають видідичені верстви.

В тім самім дусі виступає волоский соціяліст посол Ferri. Він каже так: „легко дати пізнати робітникам і селянам, що значить попівство на поли сусільнім, бо всі видять попів по сторонї грошевих капіталістів“.

Найменше ще собі суперечний в висказах редактор Neue Zeit-у, Кароль Каутський. Він по довгих виводах проти Церкви заключає: „Ми повинні показати робітникам задофаним під попівським впливом, що властиво попівство належить до верств пануючих, випосажених, тож нерівно ближше тримає з властителем навіть вільнодумним, як з бідаком, хочби найпобожнійшим“.

Слідом Каутського йде редакторка Leipziger Volkszeitung-Rosa Luxemburg і на примірі церкви православної в Росії хоче довести, що Церква є складовим чинником несправедливого нині сусільного устрою. З сею жидівкою осуджує Церкву також пастор Goehre словами: „соціялізм повинен поборювати церкви, бо в них має кожде правительство наймогутнійшу піддержку“.

Закінчу свідощтвом англійського соціяліста Quelcha, який зимнокровно доводить, що Церква тримає з темнотою і назадняцтвом. „Нема підступу, нема такого злочину, якого би Церква не благословила і не освятила, коли надієсь з него доброго успіху... Жадного иншого становиска зглядом Церкви соціялізм не може заняти, хиба беззглядно вороже“.

Наперекір однак бажанням соціялістів, рух католицько-соціяльний, під благословенним впливом Льва XIII. крім Німеччини і Франції, розвинув ся також дальше і в полудневій сусідці Франції, себто в Іспанії.

Лев XIII. не зражений неудачною пробою свого впливу в справі залагодження спору між карлістами та альфонзистами, що роз'єднав на хвилю католиків і навіть ослабив вплив апостольського престолу на іспанське духовенство, хотів порізнених католиків, а особливо духовенство, потягнути за собою і з'єднати спільною працею над убогим народом. В тій цілі звернув увагу і похвалив підняту ділом першу християнську акцію на полі суспільно-господарчим в народі єзуїтом Антонієм Vicent який около колегії в Manrezie утворив перше огнище спільної праці для робітників. І справді, ся апробата і сказівка Льва XIII. принесла зі собою благословенство для діла Антоня Vicent. Нині числить Vicent між 57 іспанськими єпископами 45 своїх опікунів, які в своїх диецезиях попирають 264 робітничих кружків з числом 76.143 членів. Між ними 44 тисяч членів дістає також крім иншої помочи, поміч до заводової науки у власних школах. Сей діяльний священик взяв ся до утворення опікунчого звязку для ремісничої молодіжки, аби тим способом взяти в опіку вже доростаючу молодіж і від маленьку розтягати над нею свій спасенний вплив. Нині має він в школах вже 10.000 малолітніх дітей, які дістають за дармо від світських і духовних професорів перше елементарне образоване.

Не можна поминути при сїм і вистави християнського промислу, яку урядив сей „отець ремісників“ Vicent в маю 1900 року в Мадригі. Ходило єму тут передовсім о улекшене збуту нагромаджених товарів, які єго католицькі робітники виробили, а не могли за відповідну ціну продати. Вид сеї вистави християнського промислу викликав великий подив навіть у ліберальних людей.

Сам міністер Gasia Alix приділений до надзору над сею християнською виставою отверто признав ся, що не припускав ніколи такого розцвіту промислу між бідаками під опікою монаха.

Тим приміром заохочені ремісники урядили подібну виставу в Саляманці і показали світови, що Церква зле їм не жичить, коли йдучи під окликом „в народ“ поручає спосібним священикам прикладати рук також до инших діл, а не лише до праці при вівтарі.

Під впливом сих випадків завіяв і в сумежній Португалії, під панованєм вільнодумного ряду, прихильнійший вітер для католиків. Розбуджені ним португальські католики взяли ся також щиро до суспільно-господарської акції. Провід у тій акції веде спосібний і енергичний кс. Freitas.

Рух суспільно-католицький не минув також Ірляндії. Ірляндія, колись „остров учених і святих“, під панованєм Англіїців зійшла на найбільшу нужду. Всі більші посілости неправно загарбали англійські лорди, а ірландський нарід попав в цілковиту залежність від своїх панів, які в кожній хвили могли єго вигнати з власної, прадідної загороди.

Гнет отсих лордів, зріст населеня, неврожаї, а з ними і страшний голод, десяткували людність і змушували Ірляндців до еміграції. Зі всіх сторін утиснений ірландський нарід, звернув

ся о поміч до свого духовенства, шукаючи ратунку у него не лише для душі, але і в материяльній нужді.

І католицке духовенство зрозуміло своє завданє серед тих аномальних і виїмкових відносин, та стало до оборони слушних прав свого народу. Чим більшу політичну свободу давала Англія Ірландії, тїм інтензивнїйше використовували рівночасно єпископи і клер свободу діяльности в своїй суспільно-господарчій праці в народі, для добра вітчизни.

Аби себе поставити на ноги, взяли ся Ірландці до викупна батьківської землі від лїордів. В тій ціли, під проводом єпископа з Ardagh, поважні Ірландці з своїм духовенством попирають економічний рух, дбають о розвій шкіл рільничих, технічних і промислових. Успіх сеї тихої праці на поли промислу показала (р. 1901) вистава ірландських виробів, яка звернула увагу англійських знатоків. Крім того, йдучи за словами Льва XIII., основано католицькі організації, аби тим успішнїйше могла йти праця суспільно-господарча.

Та сама гадка під окликом „в народ“ спонукала і кардинала Ferrari архієп. з Медиолану видати 1896 р. одну публичну відозву о konieczности більше енергїчної і ширше поле обіймаючої акції господарско-суспільної між католиками в Італії.

В тій відозві подає між иншим Ferrari спосіб, як особливо парохі мають закладати і проводити менші католицькі організації, так звані комітети парохіальні на взір церковних братств.

В тїм самім дусі промовляє два роки пізнїйше в Італії Rudini Tede-schi на вічу в Fiesole: „Конечно треба — каже він — щоби сьвященик взяв участь в суспільнім житю. Їго місія обіймає всі форми людського житя так, як всі форми обіймає правда, якої він єсть органом, віра, якої він є товмачем, мораль, якої є оборонцем. Їму припала місія найбільше суспільна, а обовязком єго є за ціну найбїльших напружень, як найбїльших жертв, респівділати в суспільнім житю, щоби був єго формою, впроваджуючи Христа в те житє“.

Сї слова єще сильнїйше від поданих примірів деяких країв можуть утвердити шановних читачів в тїм переконаню, з яким ми забрали ся до написаня сеї статї, іменно, о konieczности соціальної акції зі сторони духовенства.

Моглоби ся видавати, що лише виїмкові теперішні суспільні відносини в людскім організмі і поодиноких краях викликали під почином енциклік і слів Льва XIII. із сторони духовенства господарчо-суспільну акцію. Тимчасом наведена часть промови Rudini-Tedeschi звертає увагу, що соціальний обовязок сьвященика не є віріє з виїмкових відносин часу, не є новостію, ані якимсь додатком до головних сьвященичих обовязків, але впливає ясно з самої природи післанництва Церкви і сьвященства.

Не диво, що під впливом подібних писем, промов, окликів і примірів, наш братний славянський народ, найблизший західній Европі, а з природи ще меткий і тому скорше від других славян підпадаючий під вплив культури західної Европи з усіма єї добрими і злими прикметами, розвинув також в тїм дусі

живу суспільну діяльність. О сій діяльності чеських католиків можнаби коротко сказати, що вона вийшла з католицького стоваришення (Družstvo) „Vlast“, яке головно причинило ся до піднесення католицького життя в Чехах. Перший зачав акцію католицький робітник Iroušek артикулом до Vlasti (р. 1888) о встановленню християнського соціалізму на Моравії і другими подібними статтями до католицьких письм, особливо в Берні, де є більший робітничий рух. З другої сторони редактор Vlasti о. Т. Škrdle агітував по книгарнях, аби не продавано огидних письм. Рівночасно єпископ Brynych — тогди канонік на Вишеграді в Празі, писав так названі „Flugblätter“ під назвою „Слова правди“ — в яких збивав фрази соціалістів.

Крім того Škrdle ділами старав ся поперти слово і агітацію.

І так для улекшення фізичної нужди бідаків постарав ся о дешеві кухні, а для морального піднесення сеї бідної верстви закладав дешеві випожичальні книжок, і то навіть в своїм помешканю, охотно зносячи неприємности і получені з тим жертви.

В дальшій тягу праці був він душею і ініціатором заложеного робітничого дневника, якого редакторами стали Iroušek і Др. Horský. Крім того сї видніші католицькі передові діячі християнської чеської демократії розвивали свій суспільний програм та притягали співробітників відчитами по більших містах Чехії і Моравії.

Наконець найважнішим ділом сих християнських соціалістів було закладанє католицьких стоваришень, особливо між ремісниками і робітниками. Ми згадаємо бодай про стоваришення Joanneum в Празі. Голову іменує єпископ, який є zarazом протектором. Він часто відвіджує стоваришенє і до членів промовляє.

Праса є огнищем праці для привітції. Осібна соціальна секція старає ся подібні стоваришеня основувати по містах і то в такий спосіб: Всі завязані по містах стоваришеня, чи то загально робітничі, чи для ремісників, чи для католицької молодіжи, належать до спільної організації дивізіального звязку. Тому звязкови проводить іменований єпископом презес, який знов пропонує єпископови місцевих презесів, затверджує їх статута, словом, є керманичем і душею цілого руху.

Випадалоби також дещо спімнути про акцію суспільно-господарчу християнської демократії між Хорватами і Словінцями, які хоч менші числом, найбільше нам подібні зі всіх славянських народів своїми суспільними відносинами, зависимостию і гнетом політично-національним.

Вони крім того мусять еще терпіти переслідования в обороні католицької Церкви від ліберальних ворогів Церкви — Мадяр з одної сторони і від Італійців з другої сторони.

Одначе духовенство хорвацке сьміло і отверто стало по стороні свого народа проти мадарських насильств. А духовенство Словінців, щоби тим успішнійше побороти перешкоди роблені самовільними управителями славянських країв пради на поли християнської демократії увійшли в близший контакт з Хорватами. Наслідком сего був зїзд 1903 р. Словінців і Хор-

ватів, де головним змістом обряд була справа суспільної праці в народі.

Тут в присутності численних слухачів виступив в імені хорватських робітників п. Г. Сироватка і представив сумний образ робітничої справи. Бесідник просив також братів Словінців о поміч, наскільки їм дозволять відносини. Словінський бесідник Др. І. Крек охотно обіцяв попірати змагання хорватських католиків і разом з п. Мошкерем дали досить вдоволяючий образ розвою праці християнсько-суспільної.

Солею в оці є сей рух ліберальному сторонництву, яке на правду застрашило ся числом вічевиків на вічу в Люблянї 1903. р., де сьміло промовляли християнські демократи. Тому сейчас скликало своє віче, але тут вмісто радити о суспільних справах, кидає лише проклони та клевети на сей суспільний рух між католиками. Сим однак не зможе собі приєднати народу, а особливо робітників, що відтигають ся від своїх фалшивих ліберальних приятелів і горнуть ся около стягу свого католицького духовенства, бо в нїм лише видять своїх правдивих заступників, що в потребі жертвують для їх добра і власне майно. І так досить згадати би лише такого словінського кс. Kayser'a в Каринтії, що пожертвував ціле своє майно, аби для католицьких сиріт вибудувати осібний заклад.

Наконець сї приміри і взірці акції християнської демокрації треба доповнити ще приміром подібної акції у наших найблизших сусідів, Поляків.

Як в інших краях, так і тут, під впливом і сказівками Льва XIII. дало кілька осіб ініціативу до сєї суспільної роботи. Заохочені пастирським листом єпископа Лобоса з Тарнова, взяли ся польські ініціатори енергично до завязування католицьких робітничких товариств по більших містах („Jedność“, „Przyjaźń“), та до видавання робітничких органів. Для сільського населення закладають ся знова „Czytelnie katolickie“, „Kółka rolnicze“ і инші суспільно-економічні організації.

В р. 1896 скликано до Львова католицьке віче, якого першою найважнішою справою була актуальна справа суспільна. В тім напрямі повзято цілий ряд резолюцій, яких виконанєм займає ся осібний комітет виконавчий. Вже на другий рік урядив сей комітет перший католицький курс соціальний. Між референтами і слухачами мав він багато польських священиків.

Послідними часами львівський архієпископ о. Більчевський видав обширний суспільний лист пастирський, в яким дає польському духовенству вказівки що до суспільної акції — і можна надїятись, що від тепер, під впливом сего листу, закінить звавійша робота на суспільній ниві серед польського духовенства.

А тепер спитаймо ся, якжеж представляє ся сей рух суспільно-господарчий, ся праця християнської демокрації під окликом „в народ“ у нас, між Русинами в Галичині? Особливо, як наше духовенство задивлює ся на сю справу, яку участь бере в суспільній акції? На наведених примірах виділи ми, що західне духовенство є головню мотором і душею цілої суспільно-госпо-

дарчої акції під знаком Христа та що до сеї праці потягає свою досить чисельну інтелігенцію. „У нас, як пише в першій числі сеї газети І. Негребецький в своїй праці „Народна господарність а клер“, те велике — обширне поле всякої економічної праці стоїть у нас відлогом. Се що на сім поли у нас доси зділано, се дрібка лише, і то зникаюча дрібка економічної праці, яка жде на робітників“. Яко причину сего сумного факту подає „невіжу і руску лінь“.

Сей голос о. Негребецького накликающий духовенство так ясно до християнсько-суспільної праці, уважаємо відрадным фактом. Давби Бог, щоби і ся статя „В народ“ була кроком наперед в тім напрямі і особливо, щоби змогла переконати о конечности найскорійшої суспільної праці в народі кожного доброго і ревного священника.

Наведені приміри знова всіх, що о конечности переконали ся, коби могли заіграти їх до сеї праці і дати тим змогу поконати ту так велику нашу лінь до сеї праці. Одним словом, всі наші побожні і ревні душпастирі мусять загалом прийти до того переконання, що не вистарчить все красно і точно після обряду відправляти в церкві, але що їх обовязком великим і тяжким, звернути увагу і працю над осьвідомленем свого народа і над материяльним піднесенем своєї громади, та що в більшій часті духовий занепад і нужда материяльна народа і парохіян стали ся з їх вини і лежать на їх совісти. Тож з радістю повитали ми найновіше розпоряджене улюбленого нами архипастиря, що урядово, від ординариату, забрав голос і подав деякі сказівки духовенству в справі зарібку в Прусах.

Сей перший позитивний крок нашого митрополита, повторений ординариатами перемиским і станиславівским, справедливо вважаємо заохотою для нашого духовенства до сеї суспільно-господарчої праці, яка під окликом „в народ“ зачала ся вже, як ми виділи, між иншими народами. І дав би Бог, аби за сим голосом пішло якнайскорше ціле наше духовенство.

С. С. С.

НАУКА

на Вознесене Г.

„Не имамы здѣ пребывающаго града
но грядущаго възскуемъ.“

(Евр. XII/14.

Наближала ся хвиля, до якої Христос наперед вже приготував своїх учеників словами: „Єще хвилька, а не стане мене жиж вами, відійду від вас, іду до Вітця Мого“.

І сповнили ся божі слова. Єще раз зібрав наоколо себе дорогих учеників, вийшов з ними на гору Оливну, там де розпочала ся Їго мука, поблагословив їх і взніс ся на небо.

Не стало Христа між учениками, лишилась їм натомість дорога пам'ятка Ёго наук, Ёго солодких обітниць. І в нашім серци будить пам'ятка сего Празника тоту відрадну гадку, що коли І. Христос яко чоловік покинув землю, щоби перенести ся до своєї вітчизни, до неба, то і нам суджена така сама дорога, і наше призначенє не иньше, — як лише мешкати колись в небі, як се з натиском говорить св. ап. Павло. Се власне буде предметом нинішньої науки.

I.

Справді нам не судило ся вікувати на тій грішній землі! От згадай лиш, християнине, на Спасителя, а зрозумієш легко тоту правду. Цілих 33 літ Ёго життя — то мовби одна нитка нанизана самими горями, смутком, то неначе довгий шлях від Вифлєсму до Голготи потом і слізми зрошений. А кілько того жите стояло Ёго праці, кілько трудів і невигод. Мов би який скиталець, днесь тут, а завтра де инде, але Він не вибагливий на вигоди, як ми грішні, Ёму байдуже про себе самого, коби лиш людському родови лишити по собі тревалу пам'ятку. Тому цілих 33 літ учить Він людей, як не живим приміром, то чужими, то знова словами. І не найдеп в тім просторі часу ані одної хвилячки дармо збутої і змарнованої.

Таке саме переходили і Ёго ученики. Їх жите — від коли розлучили ся з Ісусом — було змінною вандрівкою від місця до місця, від краю де краю, від народа до народа з словом Божим на устах, нині на свободі, завтра в тюрмі, днесь на суші, завтра на мори, аж доки смерть не спинила тої вандрівки, та не перервала їх апостольської праці.

А ми, дорогі братя і сестри, чим ми, як не вандрівними гістьми на землі? Коли Патріярхи Старого Завіта, яким Г. Бог задля їх праведности позволяв жити по 100 і більше соток літ, себе мимо того уважали яко „странніи и пришелци... на землі“, то чимже ми мали би бути лучші від них, та від них відрізняти ся?

Наше жите, то таке як той день божий. Ледви чоловік встав зі сну, ледви сонічко зійшло, не много зробив, а тут вже полудне, ба — й вечір. Так то скоро і незамітно минає ся також людске жите. Що йно уродив ся, став молодцем, надії немов сонічні лучі усьміхнули ся до него, загірили ёго душу, а тут вже старість, неміч, а в слід за ними смерть. Коротко кажучи, все що чоловіка окурує, нагадує ему неустанно тимчасовий ёго побут на землі. Нич не може він назвати своєю власністю: ні хату, що в ній мешкає, ні ґрунт, котрий обробляє, ні маєток, яким завідує, — бо все те повірив ему Бог до якогось тільки часу, на ограничений ужиток.

Коли проте тота правда, що „не имами здѣ пребывающаго града“ так голосно з кожного боку відзиває ся, так наглядно в очи ударяє, то очевидна річ, що треба нам глядати за иншим пристановищем, поза світом видимим, треба відвернути очи від землі, а звернути їх за Христом.

II.

Хоч як сильно переконує чоловіка все а все о єго дочасности, хоч він євѣдомий того добре, що не є сотворений для євѣта і задля того належалоби єму шукати за чимсь неминаючим, вічним, а однак самолюбна природа чоловіка осліплює єму очи, запоморочує єго ум до тої степені, що він тої пражди ні не видить, ні не понимає і всі єго думки кружать ціле жите по землі, до неї прилягло і єго серце, для землі і земських крїстий він посвячує всі свої найкрасні сили. Рідко хто в житю уміє серцем і душею піднести ся до Бога і тому жалїти треба над такими людьми, що то не понимають тої найблагороднїйшої задачі свого житя і бутя на землі.

Не думаю, аби всі мали бути такими коротковидючими, бо чейже найде ся хтось розумнїйший, хто тою правдою схоче перевзяти ся. Коли отже кому на вїй залежить, нехай передовсім ніколи не забуває на то властиве місце свого призначеня, яким є небо. Як розумний подорожний не затримує ся по дорозї, не звертає богато уваги на околицю, на чудні краєвиди, аби не спїзнити ся, але іде з малими відпочинками витривало вперед себе та все єму на думцї цїль єго подорожи, так само треба поступати і розумному християнинові. І ми, як сказано, подорожні. Не одно в тїй подорожи приманливе, красне, приємне спинає нас в ходї, стримує нас в стремленю до нашої послїдної цїлі і відвертає від простої дороги, що веде до Него. Але ми не звертаймо на тоті маловажні річи уваги, не привязуємо до них свого серця, бо готові легко заблукатись в подорожи до неба і хибити головну цїль.

Якже проте спасительне, яке умістне тото напїмненє св. Павла: „Сїє же глаголю братїє, яко время прикращено єсть прочее, да имущїи жены, якоже не имущїи будутъ... и радующїи ся, якоже не радующе ся, и купующїи яко не содержаще, и требующїи мїра сего яко не требующе: преходить бо образъ мїра сего“ (Кор. 7, 29.). — Як коротко закінчав, а яка велика сила в тих послїдних словах. Дїйсно, чим є євѣт? Чи не тїнею, котра перейде, пересуне ся, мигне поперед очи і лишає по собі нич, забутє. — Споглядайже, дорогий християнино, часто до неба, а споглядаючи все питай себе: Чи іду я тою дорогою, котра веде до неба, чи я серцем і гадками все при Бозї, чи в загалї можу я покликатись ємїло на свою совість, що я направду стремлю до неба, чи може — сохрaнь Боже! — совість тому перечить?

Щоби до неба зайти, мусиш чоловіче передовсім чути ся своїм, легким на душі, не обтяжати єї злишними річами, бо чим бїльше тих тягарів, тим труднїйша стає дорога до неба. А що ж то за тягарі? Першій тягар — се надмірна журба о хлїб насущний, о щоденне жите, о добро дочасне... Другим тягарем, — то грїхи, пристрасти і налоги, то гейби то камїне розкинене на дорозї нашого житя, о котре кїльки разів хто завадить, тїльки разів скалічить ся а тим самим мусить спїзнити ся перестанками в дорозї. В серці привязанім до грїху панує нелад, гнїздить ся змисловіть, через що грїшник не годен взнести ся гадкою до неба, бо в нїм погасла

іскра чистого бажання, іскра Божої любови. — Чи ж люди студеного, брудного серця можуть найти ся в небі, куди ніч скверного дістати ся не сьміє? Пуста їх надія! — Не вірять може, то нехай послухають слів Псалмопівця (XIV.): „Господи, хто обитаєть въ жилищи твоємъ? или хто вселится въ святую гору твою? Ходяй безъ порока и дѣлаяй правду, глаголяй истину въ сердци своємъ... творяй сія, не подвижить ся во вѣкъ.“ — Тими словами пророк так докладно означив просту дорогу до неба, що кожному після них сама совість легко відповість, чи він тої самої дороги дотепер тримає ся, чи жоже манівцями ішов.

III.

Зберіть — мої дорогі — тоті всі уваги і перестороги в своїм серци, та розважайте над кожною з них поодинокю в житю, маючи перед очима образ Вознесєня Христового. — Нехай в ушах ваших не умовкає ніколи зазив св. Церкви, котра кличе до вірних при кожній Службі Божій словами „Горі імію серця!“ Там-туди отже, до нашої правдивої вітчизни, звертайте ся очима, до неї прямуйте всі свої бажання, наміри, постановлення, учинки, а землі уживайте лиш тільки, кільки єї вам конечно потреба і в тих границях, які ставить наука Христова. — Ще раз пригадую вам, що І. Христос взніс ся на небо з гори, на котрій свого часу відкрив перед Отцем небесним цілу свою чисту, невинну душу, з гори, де нераз в житю тревав на молитві. А деж — питаю ся — ви найрадше своє жите провадите? Чи також так, як Христос, в самоті, з далека від покус, від сьвіта, від мамони, а все тільки з Богом, в побожности і молитві? Коби так було! Але на жаль, того не можуть о собі многі сказати. Одним ціле жите сходить — як пр. в місті — в театрах, при картах, на прогуляках, другі весь свій вік змарнують в корчмі, просиджують в ній цілими ночами аж до нестями, а деякі — бодай і не говорити — в ще поганійших норах розпусти, ганьби і всіляких мерзких хоріб та зараз. Колиж їх Г. Бог покличе колись на свій суд з тих місць, чи трафлять они відтам за Христом до неба? Нехайже задржать такі легкодухи на згадку о тім стрім суді, який їх не мине, і ті нехай лякають ся того суду, що то згайнували своє жите на лїнивстві, забувши на головне призначене чоловіка! Гірко буде їм відповідати перед Богом.

Аби така доля кого не постигла, нехайже кождий день в день визнаєть ся серцем своїм до Бога, нехай лине чувством і думкою при своїх буденних занятях за Христом, а Христос скріпить таке душевне желанє своєю ласкою, оно сповнить ся, отворить єму двері небесні і впровадить его до слави вічної. Амінь.

о. М. Тупись.

НАУКА

на Неділю св. Отець.

„Се єсть животь вѣчный, да знають тебе єдиного истинного Бога...“

(Йоан. I. 17.)

Деятьнайцять соток літ минуло, як божественний Спаситель прийняв людське тіло, аби спасти сьвіт. Нині Христова наука обняла найдальші закутки, заснована Ісусом Церков пригорнула до свого відра сотки мільонів людей. Поганьство упало, а на его розвалинах красує ся будинок — великан: Церков св., якій заповів сам Спаситель певну будучність і перемогу, бо сказав виразно, що сили пекла Хр. Церкви не переможуть. Не переможуть, бо підвалиною того віковичного будинку єсть кріпка, непоколибима віра в Бога, Творця і Вседержителя вселенної. Ніхто не сміє сказати, що християнська віра слаба — о ні! О кріпости християнської віри свідчать мільони мучеників, що в обороні Христової науки, в обороні віри в одного Бога, ішли на муки, голови свої клали під катівські топори. Здавало-б ся, що по таких лютих муках за св. віру, по таких кровавих зізнаннях мільонів праведників, не знайде ся днесь ні один християнин, у якого не було-б кріпкої віри в Бога Творця, у якого в серцю будили би ся сумніви що до єствования Бога. А прецінь, — люб. братя і сестри — є між християнами, навіть між руским народом знаходять ся такі засліплені люди, що не боять ся голосити отверто, що Бога нема! Вже — як кажу — і між нашим народом шибують ся ложні учителі, що хотіли би видерти у того народа найдорожший скарб его душі, той жемчуг его життя — віру в Бога, хотіли-б одним замахом зробити его нещасливим на ціле життя. Нещасливим, — бо все щастє християнина, вся надія его, очікуване вічного спасення, лежить в тім однім, аби узнати Бога. „Се єсть животь вѣчный, да знають тебе єдиного, истинного Бога“.

Думаю, що межі вами — люб. братя і сестри — нема ані одного, котрий би зважив ся перечити Бога; але в нинішніх часах дуже легко здібати ся з таким невірою, чи то на ярмарку, чи до на зборах, чи в яким містечку і він стане вам торочити свої небилиці против релігії, буде старав ся переконувати вас, що Бога нема, а ви, ісповідники Христової, божої науки маєте мовчати? Ні! Ваш обовязок єсть стати кожного часу в обороні християнської віри і не дозволити, аби перевертні мали понижати вашу правдну віру. Для того днесь хотів би я бодай де-нещо розказати вам про їх мудрованє і дати вам спосіб застановити ся і пізнати, як нерозумними є бесіди безбожників, що Бога нема. Бо вже неслів, цар Давид, назвав глупими всіх тих, що заперечують єствование Бога, кажучи, що лише „безуменъ рече въ серці своемъ: нѣсть Богъ“.

I.

Коли би так — люб. братя і сестри — лучило ся мені зайти в бесіду з таким мудрагеликом, що важив би ся казати, що Бога

нема, що він не вірить в то, що в церкві голосять о Бозі, то я не зловив би ся, ані не зачинав би викладати єму всю науку о Бозі, я лише запитав би ся єго: Слухай чоловіче, коли така твоя бесіда, то скажи мені, з відки ти знаєш, що Бога нема? На се міг би він мені відповісти: Я Бога не видів, тому і не могу вірити. Добре! Але твого розуму я також не видів, ані рукою не дотикав ся, а прецінь я вірю, що в тебе є розум. Є річи, котрих видіти не можна, а на певно знаємо, що они є. Як довго ми на землі, то Бога не бачимо; перейдемо по смерті до життя нового, життя загробного, то тогди зможемо оглядати Бога.

Інший схоче філософувати і скаже: Віра в Бога не згоджує ся з наукою. Гдеж то має бути то небо з ангелами і святими? Учені люди, так звані астрономи, переглянули цілий небесний звід своїми далековидними шклами, знають як найточнійше всі зорі, всі звізди а о небі ані згадки нема! Так готов сказати недовірок; але і на се знайде ся відповідь. Бог є духом, ангели є також духами, а духа і найліпшими шклами не годен зобачити, то одно, а друге, неправдою є, неваче би учені розслідили вже цілий небесний сьвіт. Та наука, астрономія, еще не скінчена, а найліпшим доказом єсть то, що з року на рік відкривають нові звізди, нові небесні тіла. А впрочім, чиж за тим сьвітом, за тими звіздами, тисяч тисячів миль, чиж там не може бути еще много сьвітів, о яких людям і не сніло ся. Чиж не може там, за тими звіздами, знайти ся місце на небо?

Та деж то можливо — скаже другий — аби був Бог? Гляньте, на сьвітї нема справедливости. А прецінь Бог, яко найбільша правда, не міг сотворяти сьвіт з такою несправедливістю.

Що на сьвітї зовсім нема справедливости, се неправда; що много єсть несправедливости, то правда, але не для того, що Бога нема, але тому, що люди самі неправдою живуть. Бог дав людям повну свободу діланя, дав вільну волю. Отже не може Господь насилювати твою волю і змушувати чоловіка, аби робив так, а не инакше. Бо тогди нагорода за добрі вчинки належала би ся не чоловікови, але Богу. Всемогучий Бог дає людям волю повнити і найгіршу неправду, але прийде час рахунку, а тогди наступить заплата.

Як бачите — мої дорогі — то зовсім по глупому виглядає говорити, що Бога нема. Бог єсть, був і буде, хотяй би там пів сьвіта філософів писало і кричало против Него.

II.

Що Бога нема, на се жаден мудрагель не годен поставити певних доказів, противно на те, що Бог єсть, кождий віруючий християнин має не сотки, а тисячі доказів. Вистарчить покликати ся на отсі слова псалмівця Давида: „Яко узрю небеса, дїла перетї твоїх; луну і звізды ты основал єси. Твой єсть день и твоя єсть ноць; ты совершил єси зарю и солнце. Ты сотворил єси вся предїли земли“, щоби утвердити в своїм серцю віру в єствованє Бога. Все що лиш чоловік бачить, голосить ту відвічну правду — єсть Бог. Гляну на сей сьвіт, то бачу множество річий: на небі сонце, місяць і звізди; на землі люди, звірята, дерева, гори і ріки; а всео то не могло поветати само від себе, мусить бути

якась могутча сила, що надала бит цілому світові; а тою силою не єсть хто инший, як Бог. Вже поганський мудрець сказав: „Як узриш великий, красний дім, то хатай будівничого дому не знаєш і не бачиш, то прецінь не прийде тобі на гадку казати, що сей дім виставили миши; о скільки-ж менше можеш подумати що сей великий і красний світ, ті безчисленні звізди на небі, те незмірне море, могло само з себе припадково повстати? Коли хто хоче вірити, що цілий світ повстав случайно, сам зі себе, то нема причини не вірити, що з нагромадженого на купі каменя, повстав сам зі себе прекрасний будинок“.

Гляньте — любезні — на птиці небесні, як вони весело на крилах уносять ся в гору, як безпечно плавають по безкраїм небозводі, виспівуючи похвальну пісню для свого Творця. Ану! нехай всі мудрі світа зберуть ся і сотки літ радять, чи годні сотворити хочайби найменшу пташину, чи годні покликати до життя найменшу мушку? Щож доперва говорити о сотвореню цілого світа!

Тут кождий чоловік з розумом мусить узнати Бога — Творця.

А той пречудний лад в світі, чи не єсть доказом естования Бога? Всьо діє ся в своїм часі, всьо стоїть на своїм місці, сонце виходить і заходить, ніч минає ся з днем, чотири пори року сліднують по собі в незміннім порядку, кождий бачить і признає, що єсть порядок. А де єсть порядок, там мусить бути господар. Бачиш пливучий на мори корабель, то хочай керманача не видиш, то такой не скажеш, що той корабель сам по морю пливає і до пристани причалить.

О скільки менше можеш подумати, що сей світ стоїть без Бога і сам своїми силами рядить ся.

Бачу годинник, що добре ходить і точно мірить години, то сей час приходить мені на гадку чоловік, який сей годинник спорудив і в рух впровадив. А чим єсть устрій найштучнішого годинника в порівнянню до устрою цілого світа? Мусить отже бути якесь премудре і могутче ество, що той видимий світ покликало до бутя і ним порадкує; а се ніхто инший, як Бог, Творець і Вседержитель.

На кінець загальна віра і переконанє всіх людей свідчать о тім, що Бог єсть. Нема ані одного народа, хочайби як дикого, щоби не мав віри в свого Бога. Поганський мудрець Плутарх мовить так: „коли перейдеш землю доколя, то подиблеш міста без мурів, без палат і царів, без богацтва і науки, але міста без святні, богів і молитви, без присяги і жертви, ніде не знайдеш“. Звідки-ж питаю ся — взяло ся тое загальне переконанє в людях о Бозі, як не звідси, що оно єсть кождому вроджене? З тим переконанєм, з тою, що так скажу вірою, приходить чоловік на світ. А се знова один доказ більше, що мусить бути творець, який сотворив чоловіка, вляв в его душу то стремленє до узнаня найвисшого ества, впоїв в серці чоловіка віру в Бога.

Як бачите — люб. брата і сестри — то цілий світ зі своїми творами домагає ся Бога і свідчить, що Бог мусить бути, а лише чоловік гордий і нерозумний може не вірити в Бога, тим більше, коли навіть диявол в Бога вірить і Его боїть ся. — Як умів так представив я вам правду, що єсть Бог, і що хоч не хоч мусить чоловік узнати над собою боже панованє. Ви-же, мої дорогі, заховуйте в сер-

пях ваших ту крінку віру ваших батьків і не дайте ся фалшивим пророкам звеести на бездороже, не дайте вирвати собі того скарбу зі серця, бо бідний був би руский нарід, дуже бідний, коли би еще стратив остатний свій скарб, віру в Бога. Дай Господи милосердний, аби цілий руский нарід був в справі віри „єдино“, аби на нїм сповнили ся слова св. Апостола, який каже: Єдинъ Господь, єдина вѣра, єдино крещеніє.

М. Кінаш.

Чи не зворот?

Свящ. Т. Лежогубский.

Питанє про остаточну ціль сьвіта, як не менше і про его послїдну причину, завеїгди займало людські уми. Знамениту та безуслівно правдиву розвязку сего переважного питаня, подає нам Боже обявленє. Послїдною причиною і остаточною цїлею є Бог. Але несупокійний людський розум в своїй зарозумїлости, не хоче тим вдоволити ся. Він хоче видумати „щось лїпшого, та мудрійшого“, щось, що підносилоби его повагу, та не велїло єму признавати над собою якоїсь безуслівної Сили, від котрої мусить бути зависимим. Се і дало причину до філософования, себто, шуканя послїдної причини єствования. І на хиткій підставі людського розуму строїли філософи великанські будівлі - гіпотези, а всі они мали вже при повстаню в собі зародок смерти і ледви перетрївали своїх будівничих. Валили ся одні за другими, на їх місци ставали нові, а при кожній новій будівлі голосили будівничі, що аж сеся буде вічною, незмінною, бо опирає ся на непохитних підставах.

В послїдних віках говорить ся дуже багато о біології, себто науці о організмах, а учені біологи невпинно працюють над тим, щоби знайти послїдну причину житя. Як раз тепер заносить ся на нову зміну в сій науці, і виклювають ся нові напрями, в котрих слїдно дрібний на око, але хто знає, чи не підставовий зворот.

В німецькім тижневнику: „die Zeit“ ч. 496 оголосив Іван Райнке з Кіль, програму свого наукового відчиту, який буде мати на з'їзді філософів, що відбуде ся в вересни с. р. в Женеві. В сій програмі дає він короткий начерк нових поглядів в науці біології. — Щоби їх лекше порозуміти, мусимо звернути ся гадкою в пятьдесяті роки.

До пятьдесятих років панував в біології т. з. віталїзм. Він поясняв всякі обяви житя органічного сьвіта в сей спосіб, що приймає якусь близню єму незвісну силу природи. Ся сила природи мала бути питоменною тільки звїрятам та ростинам і она спричинювала в них жите. При розплоджуваню єств органічних має ся сила прикмету розмножуваня в безконечність, а з хвилию їх смерти она гине. Що се за сила, сего віталїзм не пояснював. Якась тайна сила, котрої поки що розум ані поняти, ані віднайти не в силі.

Але ся гіпотеза не подобала ся модерним ученим. За багато в ній таїнственності, за багато незвісного. Они хотять бачити свій розум одинокою силою в світі, одиноким правилом, до котрою мусить примінювати ся все. Їх зарозуміість не могла стерпіти, щоби в світі діяло ся щось, чого вони не можуть збагнути своїм розумом, чого не можуть уложити в математичні формули, чого сами не можуть витворити. Тож віталізм упав, а на его місце повстала нова матеріалістична гіпотеза, механізм.

Механізм учить, що для пояснення причини житєвих обявів не потреба цілком прибігати до якоїсь таємничої сили природи. Ся сила не є ніякою осібною силою природи, она є тільки впливом різних елементів, з яких складають ся органічні ества. Фізичні та хемічні сили вистарчають до пояснення обявів органічного житя. Всяке житє не є нічим иншим як тільки певного рода фізично-хемічними змінами. Обяви органічного світа а неорганічного, не різнять ся ественно, а тільки різnorodним способом получения складових частий, або радше різnorodними фізично-хемічними змінами, які повстають зі злученя різnorodних первнів.

Коли спитати приклонників механізму, чому они, знаючи складові части поодиноких організмів, не зуміють витворити житя в своїх лабораториях, то они звичайно відповідають, що еще доси не знають всіх первнів, о чім свідчить хотьби се, що не минає і один рік, щоби не довідав ся світ, що якомусь там ученому удало ся віднайти новий первень. Наколи поведе ся науці відкрити всі первні і провірити їх сили, тогди кожний буде міг наочно пересвідчити ся, як повстає житє, і буде міг після внодоби витворювати его.

Після поглядів сеї гіпотези не дїє ся в світі нич задля якоїсь ціли. Все є случайне. Що в теперішнім світі є такі а не инші органічні і неорганічні ества, се простий случай. Рівнож простим случаєм є внутрішній їх устрій. Наколиби первні були злучили ся инакше, то цілком инші булиби поодинокі ества.

Ся гіпотеза вистарчає цілком декотрим ученим біологам. Що може обходити їх, що она перечить собі і саму себе збиває. Цілком не хотять зрозуміти сего, будь що, будь, справедливого питаня, длячого тепер не дїють ся такі случайні злученя, і не повстають нові органічні ества, і длячого всюди слідн таку правильність в устрою поодиноких еств, що належать до тих самих родів. Чому там не слідно ні на волос якоїсь случайности? Оборонці механізму діцняли свого. В своїх теоретичних выводах вичеркнули всяку висшу силу, хоть в правтиці подибують єї що крок.

Але механізм, хоть як є він модерним, хоть як підпадає під смак декотрим людям, не може довго остояти ся. Він занадто неконсеквентний, за багато у него нелогічних скоків. Тож знає ся, що для него, вибиває тепер в біології послідна година. На его місце зачинають самі приверженці механізму будувати нову гіпотезу т. з. неовіталізм.

Не треба однакож думати, що неовіталізм зриває цілковито з матеріалістичною традицією. Так далеко, поки що, він еще не зайшов. Він хоче, щоби механізм остав ся і на дальше одинокою научною гіпотезою пояснення обявів органічного житя, але хоче его хоть вроха очистити з крайно нелогічних скоків. Він є матеріалі-

лістичним єретиком, значить єя, він пише ся на матеріалїзм, але не на цілий.

Неовіталїзм, хоть з правдивою прикростию, але мусить признати, що в проявах органічного житя, крім чисто фізично-хімічних процесів, слідно єще щось иншого, чого єї процеси не в силі пояснити. Він признає, що в органічній світї одні прояви виходять з других, як зі своєї причини і що многі з них дадуть ся дійсно пояснити фізично-хімічними процесами, але рівнож мусить признати, що всі ті механічні переміни опановує і утримує разом якась сила, що ділає в певній цілі. Сю силу порівнує він з людським розумом, котрий, коли що небудь ділає, ділає завжди в певній цілі.

Неовіталїзм, що проголошує таку єретичну гадку супротив механізму, не має вправді відваги сказати цілком явно, що в цілїм устрою світї видно якусь з гори обдуману і намірену ціль, бо не хоче уходити за „зашкорупілого ретрограда“. Для него оба становища, теловольічне, котре бачить в устрою світї стремління до якоїсь остаточної цілі, і механічне, що у всім бачить тільки фізично-хімічні переміни, є тільки двома против-положеннями принципами, на яких мусить оперти ся кождий, хто хоче пояснити обяви органічного житя, і висказує гадку, що оба єї способи пояснення дадуть ся злучити разом.

Приверженці нової гіпотези зазначують виразно, що хто хотівби з біології вичеркнути доцільність, себ то стремління до з гори обдуманой і заміреної цілі, сей відобразив єї цілком наукову ціху і она прямо не заслуговалаби на назвище науки. Тогди смішними і не умісними булиби такі питання, як: на що є око, на що є ухо, або до чого служивь в оці рогівка, сочка і пр. Тогди требаби вдоволити ся сконстатованєм, що так є, і дальше не питати про нічо.

Се і є цілком ясным доказом, що біологія без доцільности не дасть ся навіть подумати. В цілїм органічній світї бачимо не тільки гармонію в організмах, але бачимо також знамениту згоду в їх відносинах до зовнішнього світї. Они відповідають своему окруженю. Білий медвідь, що живе в ледоватім морі, є покритий цілий теплим кожухом; чомуж такого кожуха не має орангутан, що живе в тропікальній підсові? В сїм зглядї доцільність організмів дасть ся дуже добре зрівнати з доцільностию творів людського духа. Чоловік, коли буде машину, буде єї завжди в якійсь цілі. Неовіталїзм учить, що розглядаючи ся в органічній устрою звірят та рослин, мусимо сказати, що він є так уладжений „як колиби“ (власні слова Райнкого), „причина, що їх викликала, вже з гори провидїла їх спосіб діланя, і так їх виносажала, що они є цілком спосібні до осягнення своєї цілі“.

Як бачимо, то неовіталїзм лавірує між правдою а ложію. Привололений льогікою приймає певного рода доцільність в органічній світї, але не має відваги явно сказати, що в цілїм світї видно якусь інтелігентну силу, що єго устроїла після своєї волї і назначила єму ціль, до котрої він стремить, — иншими словами — що в цілїм світї слідно всемогучу руку Бога.

Але все таки треба признати, що зроблено рішучий зворот, котрий, хто знає, чи не є щелиною, через котру прідре ся луч віри,

що в простий та без-умовно правдивий спосіб пояснює питане, яке для самого людського розуму являє ся прямо неможливим до розв'язання.

Новочасне поганьство.

Особлившу любов заявляв божественний Спаситель містам. Мати Ёго походила з Єрусалима де ще нині указують місце, на котрім стояла хата Йоахима і Анни. В містечку Назареті проживала Божа Мати. В Вифлеємі народив ся Христос

Коли розважаємо всю туземну діяльність Христа, то все майже стрічаємо ся з Ним по містах і місточках, де навчав і творив чуда. Якже часто перебував Ісус в Єрусалимі, де наконєць Ёго розп'яли і де Він умер за „животь міра“ ! А вжеж і з св. Павлом стрічаємо ся часто по містах. Він перейшов всі міста малої Азії, Македонії, Греції і закінчив діяльне своє жите враз з св. Петром в Римі.

Ся любов до міст мала свого важну причину. Як звісно, в містах проживають „князі сего сьвіта“, там є осередок наук, державного життя, життя гандлевого і промислового, там напливають гроші зі всіх сторін. Чим серце для тіла, тим великі міста для доохресного населення. Хто здобуде головне місто, той бере в посіданє всю державу, коли вже не відразу, то на певно поступенно. Так задивляли ся на міста Спаситель і Ёго славні апостоли.

Коли села вкривала єще темрява поганьства, то в містах християнїзм вже давно закоренив ся і славив ся хорошими чеснотами. Тисячу мучеників обагрило своєю кровю площі великих міст в тім часі, коли по селах появляють ся заледви перші проблески християнїзму. Наконєць і по селах стало ясно. Горожани оживлені Христовим духом розбрили ся по селах і розповсюднювали там свої християнські погляди, своє образованє і свою моральність. Вони пишуть книги в хосен вірних, задля їх збудованя і просьвіти. Також і місіонарі ідуть з міст в далекі пусті країни, де проживали дикі варварські племена і несуть там сьвітло Христової віри, учать словом і ділами, та ушасливають віруючих средствами ласки. Так бачимо всюди горожан на верху, селян у долу.

Так діяло ся давнійше. Нині все перейначило ся. Міста стали осередком поганьства. Повним руслом пливе звід-

ти на всі села зневіра і згіршене. Горожани, котрим ще сини Ізраеля всього не відобрали, примістили свого бога в мошонках і дбають тільки, якби можна найліпше сему богови послужити і байдуже їм про надземского Бога. Многомілюновий пролетарият дбає тільки про хліб насущний. Військова старшина, котраби ще дбала про необхідні обовязки християнські, се вельми рідка птиця. Професори, двигачі просвіти, що розсіли ся на університетських катедрах, щож вони учать? Ось послухаймо, що о нинішніх університетах розказує щиро і отверто о Кольб. Він називає університети добре вивінованими державними заведеннями, котрі поборюють достоїнство чоловіка, нехтують всяку чесноту і християнську мораль, що дозволяють свободно плисти розбурханим струям людських пристрасій, заперечують естество Бога, силують ся зруйнувати основи правди і справедливости, запоморочують розум ложними засадами і поглядами. І сі поганські заведення мусить молодіж через кілька літ посіщати. Коли хто хоче причислятись до інтелігенції і зайняти яке становище в житю, що домагає ся висших наук, то повинен прислухуватись викладам учителів атеїзму і матеріялізму. Сини Ізраеля, що здобули вже численні катедри на університетах — се приклонники позитивізму, піонери антикатолицизму. Нині ніхто не питає університетского професора, яке єго визнане віри. Якже то часто дає ся нині першєнство найбільшим вільнодумцям перед віруючими католиками, хотай сі вільнодумці не хотять ступати дорогами, які вказує чоловікови Божий закон. Університети наші стали прибіжищами поганізму, з тою тільки ріжницею, що старі погани вірили в естество висших существ, а новочасні університетські погани признають тільки силу і матерію. Неколиби молодий чоловік приніс зі собою з середних шкіл на університет непохитну віру в Бога і Єго святий закон, годі єму остояти ся, він мусить насильно розстати ся з християнськими засадами.

Так вишколені молоді люди полишають університет і йдуть на провінцію, яко доктори медицини, правники, гімназияльні професори... Они верховодять в стоваришенях, що — явно або убочно побороють католицьку релігію. Весь свій краснорічивий талан ужиткують на то, щоби звеличати лише поступ, просвіту, новочасні здобутки культури. Натомість проч з релігійними путами, які накладає папство, проч з католицизмом! Християнїзм вже пережав ся,

він незгідний з новочасними поглядами, з новочасною культурою!...

Кажуть декотрі, що по селах вплив так званої інтелігенції на нарід є майже ніякий. Нарід надто сильний і твердий і придержує ся ціпко віри своїх батьків. Інтелігенція уважає ся яко пропаща, нарід належить до тих, котрі вірно стоять при Божім законі. Ні на одно, ні на друге не пишемо ся Перше єсть песимізмом, друге оптимізмом.

Вплив інтелігенції на люд, міщан на сільських жителів, єствує від много тисяч літ. Се лежить в природі річи, се не в силі змінити теперішність. Давнійше були сільські жителі поганами, нині стали ними з виїмком благородних одиниць міщани, які піддали ся впливови окружуючого їх життя.

Нам сьвященикам припала задача стояти з неугомимою ревностію на сторожи, щоби залив поганізму не досягнув наших сіл.

Але чи вже досить з нас, коли будемо ділати, що ми повинні і що зможемо? Се ще не вистарчить. Паном всякої мудрости єсть Бог. Ми повинні тому всіма інтелектуальними силами стреміти також до сего, щоби Єму підчинила ся всяка людська мудрість

о. К. С.

Хроніка і Бібліографія.

Пекуча справа. Львів, навіть після магістрацкої переписи, числить 30.000 Русинів. Для тих 30.000 є у Львові 7 церковей. Здавалоби ся, що вони повинні цілком вистарчити, а в дійсности оказує ся, що ні. Двоєка сему причина. Раз, що львівські церкви, з виїмком архикатедральної св. Юра та волоскої, є радше каплицями, як церквами. Не знаємо, що думали собі наші прадіди, що побіч великанських костелів Домініканів та Єзуїтів будували такі малесенькі церкви, але се знаємо, що вони не відповідають цілком теперішнім відносинам. Другою причиною се лихе їх розміщене. Середина міста має одну лише волоску церкву, але вона в сьвяточні дні навіть для самої шкільної молодіжи за мала. Притім безнастанно входячі й виходячі з пакунками та кошами, стукіт замиканих дверей і неможливі протяги спричиняють такий заколот, що вистояти в ній одну годину можна назвати певного рода пожертвованєм, що не одного більше вражливого може цілком відстрашити від церкви. І щож діє ся? Люди з сильнішими нервами тиснуть ся неможливо, а ті, що їх не мають, і що не хотять виходити з церкви з помятою, збруканою або окапаною сьвічками одежею, не йдуть до неї. Одні

йдуть до костелів, а другі нігде, бо йти до церкви св. Юра, або до іншої, вважають річею не вигідною та утяжливую.

Наші батьки з п'ятидесятих років зрозуміли дуже добре потребу нової відповідної церкви, і при божій помочі зачали стріти справді величаву Преображенську церкву. Нині вона на стільки викинчена, що в ній може цілком правильно відправляти Богослуження. Ми бачили на власні очі, як кілька літ тому назад, в ново-поставленім костелі на Янівській улиці відправляло ся Богослуження, хоч готовою була тільки презвитерія, а на прочі мури ледви заложено фундамента! Та що ж? Є храм, та нема кому в ній відправляти. Ми не знаємо, що думає рада інститута „Народний Дім“, хоч зачуваємо, що роблять ся заходи о отворення нової парохії, згідно о системізоване посади двох сотрудників при церкві Успеня Б. Д. Марії, котрі мали би обслуговувати Преображенську церкву. Заходи справді гарні, та що ж, коли їх здійснене еще в дуже далекій будучности, а ту потреба є наглагою. Рада „Народного Дому“ каже, що нема священників. А прецінь можна би знайти тих священників у Львові. Не говоримо о парохіяльних, бо они мають заняті в своїх парохіях, але о катехитах. Маємо 8 катехитів при школах народних, 8 при середніх, трох професорів університету, кількох, що сповняють обовязки учителів. Чи не можна би їх ужити до обслуги Преображенської церкви? Правда, катехити мусять правити Богослуження для своєї шкільної молодіжи, але в дійсности не кождий править для своєї школи з тої простої причини, що шкільна молодіж сходить ся на Богослуження майже в тій самій годині, так, що наколиби кождий катехит схотів правити для своїх, то не сталоби навіть престолів. Воно є навіть з педагогічних зглядів ліпше, наколи один катехит править Службу Богу, а другий наглядає. Чи ж не можна би з тих катехитів, котрі нераз мусять довго вистоювати, заки знайдуть вільний престіл, утворити цілком правильну обслугу Преображенської церкви? Рада „Народного Дому“ повинна згодити ся на се дуже радо, бо страти на тім не буде мати ніякої. Видатки на світло та ризи покрийть датки вірних. Ми не маємо на гадці, щоби в Преображенській Церкві відправляло ся ціле Богослуження. Ходить головню о співану Службу Богу в неділі і свята, о проповідь і о велику вечірню в навечере неділі і свят. Наколи є яка трудність, то хіба в вишуканю священників, що могли би співати Службу Богу. З проповідію та вечірнею можна дуже легко собі порадити. Я дуже добре пригадую собі, як то в р. 95. та 96. ми радо спішили з проповідями до церкви СС. Василянок на ул. Зиблікевича, і як правильно все відбувало ся. А кілька там на таких вечірнях збирало ся людей! Думаю, що і тепер рівно радо посіпили би священники так з проповідями, як і з іншими Богослуженнями. Бурса „Народного Дому“ могла би співати. — Сих кілька гадок кинув я нарочно, щоби розвести на сю тему дискусію, бо як зачувати, ціла справа готова проволічи ся дуже довго. Тільки троха доброї волі, а всі трудности, які можна навести проти сего проекту, дадуть ся дуже легко усунути. Само собою розуміє ся, що се все могло би стати ся тільки за призволенем Ординарія, та за згодою Ради „Народного Дому“.

Т. А.

Акція в справі урегулювання конґруї. З кінцем марта с. р. явила ся у цїсара на авдієнції депутація католицького клеру з Чех. Депу-

тация, що складала ся з пароха Йосифа Бляговеца, пароха Антона Хлека, сотрудника В. Трицкара і богослова Павлього, вручила монарсі пропалатне письмо дотично остаточного урегулювання конгруї та про положене католиків в Австрії. Речник депутації змалював монарсі сумне положене душпастирського клеру, та вказав на konieczність поліпшення єго материяльного положення. Цісар обіцяв вчинити, що тільки буде можливе. Депутация удала ся в дтак до парламенту і просила о поміч в своїй справі міністра Бем-Баверка, графа Сильва-Тарука-го, риц. Яворского та Дра. Люегера. Всі запевнили депутацію, що по можности зроблять всьо, аби вдоволити справедливим бажанням душпастирського клеру.

Загальний збір католицкого „Schulverein-y“. При кінци марта с. р. відбув ся у Відни в великій сали музичного товариства величавий збір звісного товариства „Schulverein“. На збори прибуло тільки людей, що велика салья ледви могла всіх помістити. Між присутними було дуже багато високих достойників, як церковних так і світських. Збори отворив заступник голови Др. Порцер. Він в своїй промові вказав на задачі католицкого „Schulverein-y“ і закінчив заявою, що німецькі католики не спічнуть, аж виборуть ухристиянізоване школи. Між иншими бесідниками промовляв Др. Зайдль на тему: „Релігійність і єї основне значіне для вихованя“. Зі звіту, який зложив президент товариства радник Др. Шварц довідуємо ся, що Schulverein зискав в р. 1903 — 2.706 нових членів, має отже всіх членів разом **52 959**. В р. 1903 основано 33 нові філії товариства, уряджено 900 зібрань і дано лише в першій дільниці 274 відчитів; крім того були також відчити в инших дільницях.

Кілько було папів? Доси числено звичайно 264 папів, котрі в безпереривнім порядку слідували по собі почавши від св. Апостола Петра. Урядовий дневник „Gerarchia cattolica“ доносить, що число 264 треба зредуковати на 258. Сьвятійший Отець Пій Х. є з ряду 258 папою, Причиною сеї неточности є се, що доси в обчислюваню опирано ся головнo на медальонах, які містять ся за мурами Риму. Найновіші досліді виказали, що в тих портретах побіч дійсних папів є поміщені подекуда також антипапи. Італійський історик Duchesne висказує між иншим також гадку, що Папа Cletus і Anacletus, третій і четвертий з ряду намісник Христовий є одною особою так, що ряд папів був би: св. Петро, Лін, Клет і Климентій римський. Рівнож висказує гадку, що папи Домна ніколи не було. Є се писарська похибка. По папі Венедикті VI (972—974) написав хронікар: *Domnus selit anno uno*. Се „Domnus“ як видко зі змісту, мало значити Dominus і відносило ся до папи Венедикта VI.

Тут належить також почислити і сю обставину, що в середних віках не узнавано папою того, котрий, хоть був вибраний папою, та не дожив консекрації. Також тяжко приходить ся розсудити, хто був правдовим папою в часі великої схизми, яка закінчила ся вобором папи Мартина V. на соборі в Констанції 1417.

Т. Л

П регляд часописий. В 65. числі помістило „Діло“ першу часть надісланой єму статі; „В справі руского університету“, в якій автор тяжко обидив почування руских католиків, називаючи згїрдно св. Йосафата послїдователем Лойолі і сьвятим з ласки Єзуїтів, та закидуючи всім нашим архиереям національну зраду. Щось подібного містить так поважний дневник, як „Діло“, без жадних зі свого боку уваг - коментарів, як би єго метою не було єдиати всіх сьвідомих Русинів під один національний прапор, а противно, різнити

їх між собою, викликаючи цілком безпотрібно релігійні спори та розеївуючи між широкими верствами нашої суспільности невдоволене до себе і несмак. Чи пропущене тих слів, які свідчать тільки про ігноранцію автора в данім предметі і про его злобу, зменшило би було вартість статі?

Відповідь на повисшу статю „Діла“ дав якийсь „Руско-кат. священник“ в часописи „Руслан“ (ч. 73.). Відповідь добра, хоч не цілком повна. — В 74. ч. доносить „Руслан“ за *Giornale d' Italie*, що папа Пій X. утворив на японськiм острові Сікоку апостольську префектуру і управу єї віддав Домініканам.

— *Słowo polskie* в 179. ч. дивує ся в повинці: „Walka z pędzą i księdzem ruskim“, що руский священник о. Т. П. „zabrania chodzić dzieciom do polskiej czytelnі“.

— Звісний „католицкий“ дневник „*Dziennik polski*“ помістив в 176. ч. передну статю під заголовком: „*Hajdamactwo w sutannie*“. Ми наведемо деякі виїмки з єї статі.

„Історичні досліди вказують на те, що ціле Покуте замешкували від 200 літ польські поселенці. Лише де-не-де були села о рускiм населеню. Руске духовенство забирало і доси забирає там польські діти на руский обряд. До нині живуть люди, що памятають, як жінки і доньки руских священників читали архитвори польської поезії і кріпили серце ідеалами польської думки. Нині що иншого. Замість жичливости до братнього народа, виrozumілости і щирости в поведеню — безмежна ненависть і гайдамацка „чельність“ в розбуджованю найнизших інстинктів серед повіреного їм опіці народа. Хмельницький, Залізняк і Гонта — се їм герої. Але сему не дивниця. Давнійші рускі священники походили переважно з польської шляхти, між ними жили польські традиції, у них була „*rycerskość w postępowaniu, ceczująca rasę o wyższej kulturze*“, а тепер? Рускі священники рекрутують ся з простого народа, то і „*rycerskości*“ нема. Яко окази таких гайдамак наводить „*Dziennik polski*“ якогось священника з Заліщичини і „*narodolupca*“ з під Товстого, яких найбільшою виною, що сьпівають „Не пора“ і „*są ciągle w podróży*“. — Ми подали нарочно докладний зміст повисшої статі, щоби руский клер знав, що пишуть про него „*bratnie*“ і „*rycerskie*“ і „*katolickie*“ газети.

Нові книжки. О устройствѣ и реформѣ календаря греко-русской церкви. Написавъ и издалъ Іосифъ Мѣльничій, дръ. св. Богословія, пралать і т. д. Львівъ 1903. Накладомъ Автора. Ст. 40. Набути можна по ціні 1 Кор. 90 сот., а з поштовою пересилкою 2 Кор. у автора (Коперника ч. 36) і в книгарни Ставропігійского Інститута.

* * *

Просимо тих Вп. Отіїв, що недумаютъ предплачувати нашої часописи, звернути нам перші числа поможности в первіснiм їм стані. Хто би недістав якого числа, зволить зареклямувати.

* * *

Продає ся проповідниця стильова, артистично викінчена, рухома (до переносення), в ціні 100 корон. Близні відомости уділяє Редакція.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кожного місяця

Передплата виносить до кінця р. 6 кор.

Кожде число 30 сот.

Адрес редакції і адміністрації:

Львів, площа св. Юра ч. 5.

Причини неморальності і її наслідки.

Ніхто не заперечить, що маральність єсть підставою добробиту, а навіть істновання якогось народу і на відворот, неморальність провадить нарід до скоршої, або пізнійшої загибелі. Можна напевно заключати, що нарід неморальний не має будучности і нидії поволи як умово так і фізично, аж доки не прийде до цілковитого занепаду. Коли причин неморальности не усуне ся завчасу, то можна ему наперед заповісти певну смерть так, як заповідає лікар смерть одиниці, у котрої вже брак хотяйби одного орґану конечно потрібного до житя. А щож єсть нарід? Се збір одиниць. Коли отже ті одиниці, з котрих він складає ся, слабії і знидїлі, коли ті одиниці не зіставляють по собі сильного і здорового потомства, тож який гороскоп можна ставляти такому народови? Як заключати о нїм, коли не так, що хороба тих одиниць буде єще якийсь час більше розвивати ся, буде захвачувати що раз то більші круги, аж вкінци о рятунку не буде бесіди, а з послїдними одиницями вимре і нарід, зіставляючи по собі лиш сумну згадку. Боляк, що розсїдає ся на здоровім орґанізмі, мусить бути завчасу знищений, бо боляк, котрому хорий позволяє свобідно розростати ся, так опановує орґанізмом хорого, що пізнійше або з трудом лиш дає ся усунути, або затроює так орґанїзм, що уратувати єго нїяк не можна.

Ріжні є причини неморальности, а так ріжнородні, як ріжнородні народи, котрих склонностям вони відповідають.

Однак здає ся мені, що не ошибнуся, коли їх спроваджу до двох головних причин, а іменно до п'яньства і розпусти. Що ті два чинники є причиною занепаду духового і фізичного, се мусить кождий признати. Так приміром, що індійські племена в Америці є на вимертю, приписують не чому иншому, як лише розпусті. Але і французські відносини доказують те саме. Так по війні німецько-французській, коли в десять літ обчислювано людність в одній і другій державі, то розмірно далеко більший приріст Німців приписувано не чому иншому, як тільки ліпшим відносинам моральним Німеччини. Розпуста і так званий *Zwei Kindersystem* вилюднюють сей багатий і цвітучий край — Францію.

У нас, переважно по селах і то по селах багатших, що мають добру землю, причиною неморальности єсть п'яньство. І не диво, бо майже що село подибуємо гораленью, що продукує отрую для многих людей. Так особливо в сокальськiм повіті бачимо майже що село сторчачий комин тих галицьких фабрик — горалень. А в кождім селі знайдемо коли вже не кілька, то бодай одну корчму. Що діє ся по таких корчмах, стане ясно тому, що хотай раз мав нагоду бути в такім домі. Кільки вертає з корчми до дому з нарушеним здоров'єм, кільки впрост з корчми іде до криміналу, о тім могли би ми пересвідчити ся доперва тоді, коли би о кождім такім факті довідали ся. Знаю о тім, як поважне було би се число. Тож з радостию повинні ми витати ті товариства тверезости, які завязують ся, з радостию повинні ми витати сей додатний обяв, що у нас чим раз більше села відвертають ся від горівки і від п'яньства, бо се було для нас язвою. Кільки то заможних людей пішло через ту горівку з торбами, кільки то великих господарів працювало на своїм власнім ґрунті яко наймити. Тож не дивно, що зубожілий нарід пішов за несовісними агентами, що запродали его як невільників на обширні плянтації кави полудневої Америки, що з сел, в котрих найбільше цвило п'яньство, виходило як найбільше людей, а їх ґрунта переходили в жидівські руки.

Хотай і як лихий вплив має корчма на нарід, то прецінь не була би так шкідливою, як би находила ся в руках християньєких.

Бож совість, вироблена після моралі християньської не допускає, щоби християнин легковажив собі се, що уважає за зле і тогож легкодушно допускав ся. А коли би навіть такий і знайшов ся, що не робив би собі нічого ні з віри, ні

з етики, то таких не булоби багато, а зрештою такий чоловік не перевишаючи образованием прочих людей, не мігби бути дуже небезпечним. Однак небезпеченство покаже ся дійсно великим, коли зважимо, що всі майже корчми з виїмком немногих, в жидівських руках. А мусимо зважити, що жида відділяє від народности, серед котрої поселив ся, не лише сама народність, але також віра, звичаї і обичаї. Тож жида, хочай і живуть серед інших народів, однак все старають ся жити в купці, відділені від прочих. Тому закуповують ґрунта в близькості, де вже мешкають другі жида, хочай за ті ґрунта приходить ся їм дорожше платити, як за інші. Немаючи нічого спільного з народом, серед котрого живуть, старають ся его використати, щоби зисками скріпити свій елемент і запанувати над тими, що дозволили їм мешкати побіч себе. Приходить їм се тим легше, що бистротою ума перевишають людей других народностей. Тож можемо зауважати, що вони не всюди рівномірно поселяють ся, але там наплив їх єсть більший, де нарід більше дає використувати ся.

І так, коли наші люди ішли до Америки, в слід за ними виходили також і жида. З того видно, що жити помежи нашим народом їм дуже подобало ся. При тім не треба забувати, що жид єсть ошадний і тому навіть з малого капіталу зуміє доробити ся маєтку. Так пр. один жид розказував що отець лишив єму 50 зл. маєтку; він тоді як раз оженив ся, а мав около 22 роки. Коли дожив 60 літ, мав вже не лише власне село вартости около сто кількадесять тисяч, але більше як друге тільки готівки.

Розуміє ся саме собою, що чесним способом він не міг прийти до посідання такої суми; однак не-жид, маючи 50 зл. маєтку, стратив би їх в протягу місяця на само удержане себе і жінки так, що не булоби що вижичити на лихву. При тім на перший погляд впадає в очи се, що дивна мусить бути моральна якою він руководив ся, а яка не спинала его допускатись кривд на других. Та в поодиноких случаях можнаби звальювати вину не на моральну, але на брак совісти у тих людей, для котрих моральний закон не істнує. Однак тяжко се припустити, коли брак совісти проявляєсь не спорадично, а громадно у якогось народа. Тоді вже видно, що ті люди черпають засади з науки, що не виробляє чесноти в чоловіці, але навіть ті добрі схлонности, які чоловік одержав з природи, убиває. А що жидівська етика убиває почуте справедливости, донче права загально

людські, се річ певна. Бож після засади Тальмуда тільки жи-ди є людьми, а гоїми звірятами. В тім дусі пише великий ра-бін Монахем: „Ви Ізраїльтяне є людьми, прочі народи не є людьми, бо їх душі походять від нечистого духа, а душі жидів походять з духа св. Бога.“ Поставивши таку красну (засаду, легко прийти до заключеня, що для неблизнього poschrim) т. є не жида не обовязаний жид мати жадної лю-бови. Бо поганин, що не стане ся жидом і християнин, що зістає вірним відступникови Христови (вони уважають Ісу-са відступником) є неприятелями Бога і жидів. Тож після Тальмуда не пристойть жидови оказувати милосердя для злих (т. є, для не-жидів). Так само навчає і рабін Геріон**): „Справедливому не пристойть, щоби милосердив ся над злими.“

Прийнявши за засаду, що тільки жид має людську душу, а прочі народи лише душу звірячу, легко їм було прийти і до інших моральних засад, властивих тільки тому наро-дови. І так понате що до власности опирають на засаді, що Бог все, що створив, то створив для жида і колиби жидів не було, не булоби після Тальмуда жадного благо-словеня на землі, анї сонця, анї звїзд***), длятого також не моглиби істнувати жадні народи на землі без жидів. З того слїдує, що цілий сьвіт належить до жидів. Для того навчає раббі Альбо разом з іншими, що Бог надав жидам власть над майном і кровю всіх народів Тальмуд поясняє сю нау-ку так, що колиби дитина Ноя (значить не-жида) украла жидови менше від шельюга, повинна бути смертю укарана, противно жидови вільно кривдити гоїма.

Раббі Асхі, оповідає Тальмуд, зобачив раз виноград і сказав до свого слуги: „іди і коли той виноград нале-жить до гоїя, то принеси мені его; але коли до жида, то не приноси“. І справедливо заключив Асхі, бо коли Тальмуд поставив засаду, що сьвіт належить до жида, то взяти що небудь у нежида перестає бути крадежию, яко власність жидівська, бо посїлість християн і інших народів вважає ся після засад Тальмуда яко добро опущене і тому перший жид, що те добро возьме в посїдане, єсть правдивим его властителем. Не один жид сказавби може, що се не єсть правдою, або може хотийби і стояло так колись в Тальмуді,

*) Др. Rohling: Засади Тальмудизму.

**) До I Царств 18, 14.

***) Бехай до Пертат. ст. 34, стих 153, 3

то ніхто тепер того не тримає ся. На то можемо відповісти, що наука та зістає в силі не лише в теорії, але також і в практиці. В теорії, бо не так то давно еще, як рабін в Парижі мав до зібраних жидів слідуячого змісту промову*): „Жиди є вибраним народом і до них належить цілий сьвіт. Однак велика часть маєтків находить ся в руках гоїмів. То треба їм відібрати, яко нашу власність. Вправді багато ми здобули. Се гроші, що вже майже виключно в наших руках. Однак ми доперва в половині дороги, бо до нас належить і панованє над сьвітом, а панувати над сьвітом так довго не можемо, як довго земля еще в чужих руках. Тож мусимо старати ся, говорив рабін, щоби і земля перейшла в наші руки, а коли то стане ся, тоді цілковито запануємо над сьвітом“. Що ті слова париского рабіна не були сказані на вітер, і що він не висказував власної думки, але що се було виражене бажанє загально жидівське, показує ся обставина, що жиди дійсно старають ся в послідних особливо часах набувати чи то на власність, чи то бодай в посіданє землю. Кождий жид, що заробить на гоїмах трохи гроша, купує зараз від хлопа хату з городом, розуміє ся за півдармо, бо перше або єму позичає на лихву, або дає горівки, а опісля, коли той вже не має з відки віддати, скаржить єго до суду, робить кошта, а потім бере на ліцитації ґрунт за дурничку.

Коли наші емігранти опускали прадідну землю, тоді жиди старали ся ту землю закупити за марні гроші, а куплену тоді лише відпродували, коли удало ся їм узискати зі спродажи майже два рази більшу суму, як самі запла-тили. Коли хто задасть собі труду і перегляне шематизм перемискої єпархії з року 1901, то може там знайти 92 парохій, в котрих право патрона починає. А мусимо замітити, що право патрона починає там, де властителем єсть жид. В самій отже перемискій єпархії виперли жиди до року 1901 аж девятьдесять двох шляхтичів, котрі в тих селах мали право презентованя. Не згадую вже о тих селах, котрі перейшли в руки жидівські, а до котрих не було привязанє право патронату, бо ті в шематизмах не виказують ся. Але що такі села є, о тім сам знаю, хотяй звісна мені таких лиш мала часть

---

*) Ся промова випечатана дословно в католицькім дневнику, що виходить в Парижі „La Croix“, з Цьвітня або з Мая 1898 р.

Щоби ту ціль осягнути, послугують ся жиди ріжними средствами дозволеними етикою Тальмуда. Наші селяни відчувають то на власній шкірі Коли хлопчиско недоліток хоче закурити, то аби тільки мав той розум украсти перед батьком чи то яйце, чи трохи збіжа, чи що иншого, то сьміло може занести до жида арендара, а він єму вже певно виміняє чи то на тютюн, чи на келішок горівки. А не стане вже дома що красти, то вже услужний жидок прийме украдене і у чужого, хочайби навіть і знав у кого, ба еще навіть і поучить, щоб крав осторожно, аби єго не зловили. Хоче дівчина справити собі щось, щоби родичі не знали, то несе до корчми в мішочку збіже, за котре певно будуть гроші. Так під оком і проводом корчмаря учать ся люди красти, пиячити, говорити неправду, то є того, що наша моральна якраз забороняє. А такий малий мусить ся навчити говорити неправду, бо коли єго зловлять що курить і запитають ся, звідки взяв на тютюн, то не маючи відваги признати ся до злого поступку, мусить викручувати ся.

Дальше, жиди не роблять тяжших робіт майже ніколи, а в суботи і сьвята навіть і найлекших. А тут треба сьвічку засьвітити, ліхтарики вичистити, в печі запалити. До тих робіт отже уживають християнських рук. Тож не раз видно або бідака, або якого п'яницю, як вислугує ся жидам. Та коби то було лише в їх сьвята. Однак лучає ся часом, що наші і жидівські сьвята зійдуть ся в однім дни. Тоді річ природна, жид сьвяткує, але християнин за марну заплату і хату замете і посидить за шинквасом та продасть горівки. І тут жид знов причиною, що християнин ломить приказ божий і церковний, що не шанує сьвята, що ділає протнв совісти і против засад моральної. А прецінь, коли вже хто і хоче горівки, то мігби собі взяти перед сьвятами, а не в часі сьвят. Так щож коли жидови єго етика дозволяє спровадити християнина на дорогу неморальности. Колиж сьвященик важить ся против того виступити, щоби християнин не понижав ся і не служив жидови, а ще в так велике сьвято як приміром Великдень, тоді жид, коли єму удасть ся таки дістати якого християнина до шинкування, то кпить собі з наказу сьвященика, а коли люди послухають сьвященика і ніхто не сидить в корчмі і не продає, тоді жид старає ся всіми способами підкопати повагу сьвященика в очах народа і в сей спосіб поріжнити парохів з їх парохіями.

Знає також кождий, як то тяжко утримати доброго слугу, коли в близькості єсть жид. Бо тоді господар замість засипляти спокійно, непокоїть ся, чи там коні єще в стайні, чи збіжа не бракло, чи парубок не забув на свій об'язок і не пішов до корчми. Так з ласки жидів деморалізують ся самі господарі, деморалізують ся їх діти, деморалізують ся слугачі. (Далі буде).

Ювілей британського і заграничного біблійного товариства.

Початок всім біблійним товариствам дала Англія. Протестанти уважають біблію яко одинокє жерело божого обявлення і звідси стремліне, ту біблію якнайбільше розповсюднювати. Перше біблійне товариство повстало в Англії в р. 1698; при кінці 18-го століття таких товариств було вже 7. За Англією пішла Німеччина, де założено перше біблійне товариство в р. 1712. Зараз в перших роках свого єствования від 1712 до 1720 розпродало се товариство 100.000 нових завітів і 40.000 біблій,

Але над всі єї товариства відзначає ся британське і заграничне біблійне товариство, założене дня 7. марта 1804 р. Батьком сего товариства є вандрівний проповідник Тома Charles з Баля в Валії. Відчуваючи некучу потребу біблїї в валійскім перекладї, удав ся він в р. 1802 до Лондону і тут пропагував гадку założеня товариства, яке милоби постарати ся о валійскі біблїї.

Сею гадкою переймив ся також проповідник баптистів Йосиф Hugues з Battersea. Але Hugues не хотїз такого товариства ограничати лише на Валїю; він бажав заснувати біблійне товариство для цілого сьвіта. Почали ся приготованя до здійсненя єєї ідеї; справу обговорювано, розбирано на різних зібранях і водано поклик до народа.

В кінці скликано д. 7. марта 1804 р. збори до Лондону. — В зборах взяло участь близько триста осіб різних конфесий, лютеранів, реформатів, методистів, баптистів та квакерів. На сих зборах основано британське і заграничне біблійне товариство „для розширення сьвятого Письма без уваг і пояснень в британській державі в авторизованім перекладї; товариство має також ширити свій вплив на инші християнські, поганьські і магомеданьські краї.

Товариством завідував комітет зложений з 35 людей, між якими мусїло бути статутарно 15 членів англїканської державноу церкви.

Сей комітет розпочав свою роботу основуванєм біблійних товариств, які своїми вкладками і складками мали уможливити бідним набуванє біблій. Рівночасно перекладано біблію або єї части на рі-

жні мови світа і по можливо найнижшій ціні розширювано по цілій земській кулі. Початок зроблено виданем нової валійської біблії і доси, в тім однім краю, продало товариство 1,196.400 примірників нової біблії.

Заразом з самого таки початку розширило товариство свою діяльність і на заграницю. Висланці англійського товариства перходили цілу Европу і засновували, або давали понуку до заснованя біблійних товариств. Небагом повстали такі товариства в Швайцарії, Баварії, Австрії, Франції, Бельгії, Голандії, Швеції і Норвегії. Російське біблійне товариство видало протягом 13 літ, до свого розв'язаня Миколою I, 861 000 примірників біблії в близько 20 мовах і нарічах. Також в Азії повстали в тім часі численні біблійні товариства, а відтак в Африці, Америці і Австралії. Майже всі заграничні товариства є філіями англійського, а навіть самостійні стоять з ним в тісних зносинах.

До р. 1827 видавало товариство біблію без так званих второканонічних книг, але подекуди також і з тими книгами. З сеї причини повстав спір („апокрифічний спір“), що закінчився (р. 1827) цілковитим виключенем з біблії товариства книг апокрифічних і відмовою всякої підмоги тим товариствам, які не піддали би ся сему рішенню.

Яка сила біблії розходить ся рік-річно по цілім світі, бачимо хочби з сего, що в р. 1902/03 розпродано 5,943.775 примірників св. Письма, повного або поодиноких его частий. З сего припадає на Німеччину і Швайцарию 464.900, на Хіни 872.000. Від свого заложення продало товариство 180 982.740 примірників біблії, яких наклад коштував около 316 мільонів корон.

Перекладу біблії довершено на більше як 350 мовах і нарічах; крім того видано біблії для сліпих в 30 ріжних мовах. Приходить товариства виносити в р. 1902 около 5,800.000 корон, а видатки близько 5,900 000 корон, так що недобір около 100.000 корон мусіли покрити з резервового фонду.

Мусимо признати, що організація, розвій та зверхний успіх британського і заграничного товариства заслугоють на узнанє і подив. Але крім зверхного розширеня біблії, щож воно иншого доброго зробило? Чи може піднесло повагу св. Письма, або зглубило віру? Сеж повинно бути его найголовнішою метою.

В дійсности бачимо, що воно як-раз в тих краях, де передо всім розвинуло свою діяльність, крім зверхних успіхів, нічого иншого не досягнуло. І тому без жадного значіння кінцеві слова подібного огляду діяльности сего товариства в „Л. Н. Вістнику“ (ст. 28): „Отсе деакі важнійші дані про діяльність того товариства, одного з найхарактерніших витворів „безбожного XIX віка“. Купованє і читанє св. Письма єще не свідчить про побожність або непобожність чоловіка.

Причина сего тільки зверхного успіху біблійного товариства лежить в характері самого товариства.

Св. Письмо єсть в многих місцях незрозуміле і неясне і тому не надає ся на популярну книжку для жидів, християн, поган і магомедан, як сего бажає собі льондонське товариство. І з като-

лицького боку старають ся новішими часами розширювати якнайбільше св. Письмо, але роблять се розважно. Коли біблія має бути для читачів спасенною книжкою, мусить бути заосмотрена поясненнями темних і тяжких місць. Инакше приносить таке читане не хосен, а велику шкоду для душі.

А на се як раз товариство не зважає. Самі протестанти так в Англії, як і на континенті, підносять се як слабу сторону біблійного товариства. Передовсім вказують на те, що не посідане, але розуміне біблії, се головна річ; а до розуміння не доходимо читанем, лише устним научанем або поясненнями. Богато єсть також такого в св. Письмі, чого простому народови не конечно знати, що через зле розуміне може бути для него навіть шкідливим. А як знова мають зрозуміти св. Письмо дикі, нецивілізовані народи? Деякі трудвійші місця навіть не дадуть ся перекласти на їх мову.

Отсе головніші заміти роблені біблійному товариству з боку протестантських кругів по причині мізерних овочів масового розширення біблії, по причині надужитя, якого допускають ся погани з дарованими їм бібліями та профанації, на яку виставляє ся біблію через поступоване самого товариства.

З католицького боку мусить ся зробити біблійному товариству ще й сей закид, що воно в своїх бібліях пропускає второканонічні книги, які після науки Церкви мають такий самий авторитет, що й книги первоканонічні. Надто переклади сего товариства носять на собі цілком протестантське знамя. Дуже часто можна в них стрімити ся з поглядами і поняттями, що противлять ся католицькій науці. В кінці в діяльності біблійного товариства лежить еще й та велика небезпека, що через те також і між католиками може розширити ся і прийняти ся протестантська наука о біблії, як одиним жерелі божого обявлення.

Через те нераз осуджували папи біблійні товариства, заказували брати в них участь і уживати виданих ними біблій. Після новішого розпорядження виданого папою Львом XIII в конституції *Officiorum ac munerum*, не вільно уживати оригінальних текстів виданих акатоликами, і старих католицьких перекладів, хоч би були навіть нефальшовані і нескорочені; так само не вільно уживати всяких інших перекладів св. Письма, чи то в латинській мові, чи в якій иншій мертвій мові, або і живій мові, зладжених акатоликами, а спеціяльно виданих біблійним товариством. Натомість вільно уживати всіх сих видань тим, що віддають ся студиям теологічним або біблійним і то як ученим, так і студиючим.

Заки вийшла церковна заборона, то й деякі католицькі священики стояли в зносинах з англійським біблійним товариством і ширили при его помочи св. Письмо поміж католицьким населенем. Такими були Вітман з Регенсбурга, Госнер з Монахії а передовсім Ес (Ess), католицький съвещеник і професор теології в Марбургу. Сей последний був від заложення англійського товариства до 1827 р. его кореспондентом і агентом для католицької Німеччини. Его Новий Завіт розійшов ся до року 1827 в 460.000 примірниках. Симпати-

чно відносив ся і спомагав біблійне товариство також генеральний вікарій з Констанції барон Вессенберг.

Що-йно рік 1827., то значить рік закінчення „апокрифічного спору“ відтягнув від біблійного товариства всіх чесних католиків.

НАУКА

на 2 неділю по Сош. (Пресв. Евхаристії).

„Хлібъ, егоже азъ дамъ,
плоть моя есть, юже азъ дамъ
за животь міра“.

(Іван 6.)

Коли я нині — любі бр. і сест. — маю голосити науку о найсвятійшій Евхаристії, то мушу признати ся, що лякаю ся, аби за слабо не представити вам достоїнства і святости сеї найчудеснішої і найкрасшої „Тайни любви“. — Як небудь вияжу ся в сій трудній для кожного проповідника науці, то вже наперед мушу зробити вас уважними, що Ісус Христос, установляючи сю пречудну і пресвяту Тайну, дав доказ безграничної вітцівської любви до своїх дітей. Знаючи, що зближає ся пора розлуки, що надходить хвиля в котрій буде мусів вертати назад до свого Вітця небесного, не хотів Спаситель оставити свою громаду без опіки і потіхи, і в своїй божій премудрости винайшов такий спосіб, що засідаючи в хвалі поруч Вітця небесного, мешкає рівночасно і межи нами.

Хоче божественний Спаситель, аби кождий християнин, чи то в радости, чи в смутку, чи в щастю, чи в недоли, міг кождої хвилі відшукати свого Пана і на поміч візвати. Благо тому чоловікови що серцем потрафить відчутти велику любов Ісуса в найсв. Евхаристії, а розумом поняти вагу того добродійства. Бо і справді, непонятне се добродійство! Ісус єсть між нами, єсть живий тілом і душею, єсть на кождий твій зазив, єсть днем і ночию готовий на твої услуги.

На мою гадку, найлучше і найкрасше буде можна нинішній празник звеличити, коли описуючи святість найсв. Евхаристії, представлю вам тую безмежну любов Ісуса до християнського рода, яка в тій тайні пробиває ся. А коли ви — мої любі — уважно і охочо будете за мною розсуджати тую таємственну любов, то маю певну надію, що в ваших серцях розжарить ся пламенна любов до Ісуса в найсв. Евхаристії утаєного, бо се прецінь річ природна і звичайна, аби за любов відплачуватись любовю.

I.

Передовсім треба вам — милі христ. — знати, що Тайну Евхаристії установив сам Ісус Хр. в вечер перед своїми страстями,

на послідній вечері. Був то четвер. Всі Апостоли засіли до стола, аби спожити пасхального ягня. Засів по середині і Спаситель. Відтак умивши Апостолам ноги, взяв хліб до рук, поблагословив єго і сказав: Прийміть і їдьте „сіє єсть тїло мое“; рівнож взяв чашу з вином, поблагословив і вирік над нею слова: „сія єсть кровь моя новаго завѣта“. Обоє дав своїм Апостолам спожити і наказав то саме ділати на Єго пам'ятку: „Сіє творите вѣ мое воспоминаніє.“

Словами: сіє єсть тїло мое“, „сія єсть кровь моя“, перетворив Христос хліб в найсвятїйше Тїло своє, а вино в найсвятїйшу Кров свою, але так, що зверхний вигляд, смак і запах хліба та вина зістали незмінені. А приказом: „сіє творите вѣ мое воспоминаніє“, дав Ісус Хр. своїм Апостолам і їх наслідникам власть, робити то само, що Він зробив, то значить перетворювати хліб в Єго найсвятїйше Тїло, а вино в Єго найсвятїйшу Кров.

Скажіть мені — любі хр. — що би вашому серцю діялось, як би ви так тут перед собою зобачили Христа тїлом і душею; а прецінь в Тайні Евхаристії маєте правдивого Ісуса, правдивого Бога і правдивого чоловіка тїлом і душею. А ти, християнине, навіть на хвилику не повинен сумнівати ся, бо коли Христу не було трудно в Кані Галилейській перемінити воду в вино, то Єму зарівно не єсть трудно перемінити вино в свою кров. Наконєць, коли в чоловіці, способом природним, хліб і вино при споживаню переходять в тїло і кров людську, то тим скорше чудесним способом стає ся, що хліб в тїло, а вино в кров Ісуса перетворюють ся. А вже найкрасшим доказом присутности Ісуса Христа в найсв. Тайні Евхаристії є слова, котрими Ісус приобіцяв тую Тайну: „Азъ єсмь хлѣбъ животный, да аще кто отъ него ясть, живъ будетъ во вѣки. И хлѣбъ, єгоже азъ дамъ, плоть моя єсть, юже азъ дамъ за животь міра“. — Я є хлѣб живий, що зійшов з неба, і хто їсть сей хлѣб, буде жити по віки. І хлѣб, який я дам, є мое Тїло, котре я дам за жите сьвіта“. На щож би св. Павло упоминав Коринтян, щоби в стані гріха не приступали до св. Причастія, коли би то не був правдивий Ісус тїлом і кровю. „Ядый бо и піяй недостойнѣ, судъ себѣ яєтъ и пїєтъ...“ Яким правом міг би грозити божим судом тому, хто прийме недостойно св. Причастіє, коли би се був лише простий хлѣб?

Впрочім тут виключене єсть всяке мудрованє, бо або вірити в Ісуса, правдивого Бога а тим самим і в Єго науку, — або відкинути цілу релігію і науку Церкви. Се друге противить ся людському розумови, отже не остає ся ничиншого, як повторити слова св. Кирила Єрусалимського: Кріпкою вірою перенятий, утверди твое серце, що хлѣб, котрий здає ся бути хлѣбом, не єсть хлѣбом, лише тїлом Христа“. — Ми мусимо наш розум підчинити вірі, бо в протитнім разі сповнять ся на нас слова св. євангелиста Марка, що: „иже не имєтъ вѣры, осужденъ будетъ.“ — А щоби тую віру в присутність Ісуса в Тайні Евхаристії ще більше укріпити в наших серцях, то розкажу вам случай, котрий я вчитав в одній книжці.

Було то в місті Больсен. Один єввященик відчитував Службу Божу і як прийшов на те місце, де має ся говорити форму освя-

чення, повстав в єго душі сумнів що до переміни хліба в тіло... і не був певний, чи справді по тих словах хліб і вино переміняють ся в Тіло і Кров Господню. В хвили єго сумніву, цілий агнець обагрив ся кровю і так много видав зі себе крові, що цілий илтон був покровавлений, дісков і обрус. Сейчас донесли о тім чуді до Сьвя-тійшого Вітця, а на розказ Папи Римского принесли илтон до міста Орвіето і умістили в церкві.

Тим чудом хотів Христос скріпити віру в серцю свого слуги, а усім людям дати до пізнання, що належить кріпко вірити в при-сутність Бога в найсвятійшій Евхаристії.

II.

Не треба вам — мої любі — повторяти, що всі Тайни, як їх єсть сім, є вимовним доказом божого милосердя над грішним родом. Св. Хрещенє виринає нас з під власти диявола і отвирає нам вступ до неба; Тайна Покаяння освободжає нас від невольної кари, яку ми гріхами на себе стягнули; св. Миропомазанє уділяє нам дари св. Духа, — розум, аби ми могли розізнати добре від злого, кріпость, аби могли усувати перепони, котрі завалюють нам путь до неба; в Маслосвятію скріпляє в нас Бог віру в подужанє і заохоту переносити дочасні болі та долегливости; в Сьвященстві переносить божу силу на сьвященника і піддає ся під власть чоловіка, бо на слово свого слуги сходить з неба на престол; в Супружестві обдаровує ласкою спільне пожитє і подає поміч в вихованю нового покоління — але в Тайні найсв. Евхаристії оказує ся вже не милосердя, але безгранична любов Спасителя до своїх дітей.

Через тую Тайну бажає Христос, аби Єго тіло і душа були в кожній стороні сьвіта, аби кожний, хто лише захоче, міг Єго скоро знайти. Чи то лийною чи ночью, чи в смутку чи в слабости, то Христос чекає, аби тебе потішити, аби тебе зі слабости піднести. Яке то велике чоловіколюбє оказує Христос тою Тайною; замешкує межи нами, яко наш Отець, наша розрада, наше щастє. Справедливо можемо сказати, що ми є щасливійші від тих, що жили за часів Ісуса; бо вони мусіли цілими годинами вандрувати, мусіли за Ісусом допитувати ся, нераз може миями блукати, аби Єго побачити, а ми маємо Христа так близенько, між собою, в кожній церкві і не боїмо ся Єго стратити, бо Він нас не покине до кінця сьвіта.

Подумайте самі, як то дуже полюбив нас Христос, коли собі аж обитель між нами вибрав, аби бути все зі своїми дітьми і ніколи від них не розлучати ся. Як сказано, то Христос ужив до тої великої Тайни хліба — а хліб єсть кормом кожного чоловіка, так бідного, як і багатого, так слабого, як і здорового. А гадаєте, що се стало ся без причини? Ні братя! Тим способом хотів Христос показати, що сей небесний, ангельський корм установив для всіх без різниці — і тут знов показує ся, як не мож лучше, тая безмежна любов до цілого рода людского. То не манною кормить Мойсей Ізраїля, ні — то Христос живить свої діти тілом своїм і кровю. Чи можеш, християнине, вимислити більшу любов від тої, як хто за

своїх друзів тіло і кров жертвує? Для того то — мої любі — щоби бодай в части за любов любовю відплатитись, Церков св. запровадила ріжні брацтва, котрі поставили собі за ціль віддавати честь і поклон Ісусу в найсв. Евхаристії утаєному. Крім того, щоби побудити вірних до горячійшої молитви і любови, дозволяє на виставлене Найсв. Тайн, а Папа Урбан IV. в р. 1264 установив торжество і всенародний обхід Божого Тіла, котру то пам'ятку ми як раз знині сьвяткуємо. По улицях міст, а по селах біля церкви, ставляють чотири престоли, сьвященник при відголосі дзвонів і побожних пісень виходить з церкви з Найсьвятішими дарами, на кождім з престолів ставляє монстранцію, читає Євангеліє, благословить людей, а всі вірні, що беруть участь в поході Божого Тіла, одержують 200 днів відпусту.

Красна то і торжественна хвиля, бо переймає серце кожного християнина горячою любовию до свого Спасителя. Нехай-жеж нинішній празник оставить ся на довго в вашій пам'яті, нехай ласка Христова, як тая животнова роса, відсвіжить серця ваші, а найсьвятіша Тайна Евхаристії нехай буде благословена і препрославлена нині і присно і во віки віків — Амінь.

о. М. Кінаш.

НАУКА

на Неділю всіх Сьвятих.

Метою кожного християнина єсть стреміти до сьвятости і туземними заслугами добити ся до вічної щасливости. Та щоби ми могли в будучім житю любовати ся огляданєм Бога, то ціле наше земске жите мусить бути праведне, сьвяте; бо християнином зватись, а в грісі жити, се противорічить божій науці.

Не одному з вас — люб. бр. і сестри — може видавати ся, що набути сьвятість, се переходить сили чоловіка — але по правді так не єсть. Найлучшим сьвідомством єсть велике число божих угодників, котрі походили з ріжного стану і так само, як ми нині, були виставлені на всілякі покуси, мусіли поборювати всілякі перешкоди, а мимо того осягнули свою ціль і стали сьвятими. Могли наші предки, наші братя і сестри, наслідити вічну щасливість в небі, то длячого ми малиби бути гіршими і запропастити царство, до котрого виключно ми призначені? — Щоби заохотити вас до сьвятости туземного жита, хочу в нинішній науці виказати:

1) в чім полягає сьвятість?

2) і що кождий християнин може сьвятість жита осягнути, може стати ся сьвятим.

I.

Більша часть людей зовсім фалшиво понимає сьвятість, бо думає, що аби стати сьвятим, аби осягнути небо, то треба виконувати якісь надзвичайні діла. Одні є тої гадки, що треба умертвляти тіло строгими постами, а може і бичованєм, другі гадають,

що конче треба покинути сьвіт, усунути ся від гамору і удати ся на пустиню, аби там день і ніч в голоді та холоді на молитві перебувати, і так різні різно думають.

Не трудно поняти, що такі погляди неправдиві; бо умертвляеня, се безпечно добрі діла і тою дорогою поступали многі наші предки тай осягнули щасливість вічну, але від нас Господь сего не вимагає. Наша релігія учить, що не всі сьвяті були творцями великих діл, много стало сьвятими, хотай ані чудес не творили, ані не пророкували. Чи Преч. Діва творила чуда, або св. Іван Хреститель, або св. Іосиф? А прецінь се великі угодники божі, що на рівні з чудотворцями, пустинниками і мучениками розкошують в небеснім царстві.

Як бачите, то сьвятість не стоїть на тім, аби творити великі діла, але противно, треба держати ся божих заповідей і ревно та совістно повнити обовязки стану, в яким боже провидіне нас поставило. Коли св. Івана питали ся, що мають творити, аби приготувити ся гідно на покуту, то св. Предтеча відповів: Виповняйте те, що вам приказано! Кождий отже може добити ся сьвятости, чи се буде хлібороб, чи ремісник, чи урядник, чи цар на престолі, чи жебрак нужденний, — аби лише не ділав против божого закона. Кождий чесний стан є від Бога, а Господь не дивить ся на то, чи стан котрий є славний, чи неславний, але чия душа служить Богу в своїм стані. Дятого в кождім стані має Господь своїх сьвятих. Ось вам примір, що і слуга, рільник, добив ся (своїм способом) до сьвятости.

У одного пана став слугою Ізидор. Не мав він своєї батьківщини, так як і нині багато молодців та дівчат не має ні поля, ні ґрунту, ні своєї хати. Але то убожество зовсім не смутило Іздора, бо він знав, що Бог для всіх ласкавий, більше має, як роздав і знав також, що убогому лекше спасти душу, як багатому. Той же пан визначив єму кавалок рілі під управу. Товаришам Іздора здавало ся, що він много часу тратить на молитві і оскаржили єго перед паном, будьто Ізидор занедбує господарку. Візваний перед хлібодавця так каже: Ласкавий пане; мої родичі учили мене від маленькості працювати і молити ся, і я поступаю так, як мене научили; а ви, пане, не гнівайте ся, зачекайте ласкаво до кінця жнив, а як моя праця принесе вам менше пожитку, чим праця інших слуг, то я обовязую ся винадгородити страту. Пан згодив ся, а Ізидор відійшов до свого занятя. Але розцікавлений пан хотів сам переконати ся о пильности свого слуги. Раненько виходить на поле і бачить, що Ізидор з жінкою пішов до церкви на Службу Божу. Іде близше до рілі і бачить виразно, що двох молодців, прекрасної вроди, орало двома парами волів рілю Ізидорови призначену. Скоренько спішить, аби ліпше приглянутись незнакимим молодцям, а тимчасом оба молодці зникли, а на їх місці стоїть при плузі Ізидор і оре свою ниву. Зрозумів пан, що се було чудо і від того часу вже ніколи не слухав скарг на Іздора. Прийшли жнива, а праця Іздора принесла подвійну користь. Крім того Ізидор мав дуже милосердне серце, з убогим бувби поділив ся послідним кусником хліба, навіть для худобини оказував милість. Так посеред

праці і молитви дожив Ізудор шістьдесятого року і в р. 1130 переніс ся до вічної щасливости.

Бачите — мої дорогі — убогий і неучений слуга Ізидор зістав великим святим для того, що умів лучити працю з молитвою, умів годити обовязки свого звання з божими заповідями. І ви — братя — ви сестри, ділайте так, як св. Ізидор ділав, а певно будете належати не лише до числа званих, але станете ся вибраними дітьми божими, станете святими. Бо що значить святий в очах Церкви? Святий т. є. чоловік „бояйся Господа“, чоловік, що Бога любить, Богу вірно служить, Ёго св. воли покоряєсь, свого серця в маєтку не затоплює, а добро зарівно як і зло, приймає з упованєм на Господа, без наріканя, подібно многострадальному Йову — зі словами: Бог дав, Бог взяв, нехай імя Ёго буде благословене.

Зі сказаного виходить чиста правда, що святість полягає в тім, аби обовязки свого стану щиро виповняти і все, що ділаємо, ділати на хвалу божу, одним словом, з Богом зачинати і з Богом кінчити.

II.

В першій часті нинішньої науки виказав я вам — люб. бр. і сестри, що аби стати ся святим, то не треба ані монахом бути, ані на пустиню іти, а вистарчає обовязки свого звання лучити з божим законом. Тепер же винадає згадати і про се, що стремленє до святости єсть переплітане ріжними перешкодами, а святі угодники божі мусіли ті перешкоди поборювати і усувати. Та хотяй люди змінили ся, то світ став ся і до нині той самий, а в слід за тим ті самі перешкоди на дорозі праведного життя і нині мусить кождий з нас поборювати. І якіж се перешкоди?

- 1) Перешкоди зі сторони світа;
- 2) Перешкоди станові і
- 3) Перешкоди внутрішні, так сказати-б особисті, людські.

Що до перешкод зі сторони світа, то вони, як були перед тисяч літами, такі самі і до нині лишили ся. Світ все був ворогом побожности і праведного життя.

По всі часи праведники мусіли терпіти насмішки від світа, бо світ тягнув і тягне за змисловими, тілесними розкошами, а чешотою помічує; тим то не диво, що більша часть святих угодників божих мусіла покидати світ, а укривати ся по пустинях, аби там на самоті, далеко від світового гамору, від зісєутя, вправляти ся в святости. Пустиня, ліси, монастирі, отсе були улюблені місця — закутки св. пустиножителя Павла, св. Антонія, св. Симеона, св. Марії Єгипетської.

Ті самі світові перешкоди мусимо і ми нині поконувати і не треба нам зважати, що світ скаже, чи світ похвалять наше жите побжєне, для нас буде найбільшою заплатою, коли Господь прийме нашу працю над душею, коли небо прийме нашу жертву.

Тай станові перешкоди не були менші від теперішних наших. Не один з святих угодників мусів годити обовязки свого стану з обовязками зглядом Бога, а прецінь і на се знайшов ся спосіб. Чиж може не стояла їм на перешкодї журба і старунок о вихованє

дітий, чи ж і вони, подібно нам, не мусіли дбати о прокормлене і заосмотрене цілої ємі? Кільки то з них мусімо в поті чола працювати на кусник щоденного хліба, а мимо того не забували і на душу, тай сьвятостию життя доби́ли ся вічної щасливости.

Кождий, кождісенський стан має своїх сьвятих і ті сьвяті після висказу св. Павла — будуть на страшнім суді судиями рода людского і ніхто не буде міг вимовити ся, що в его тяжкім стані не можливо було досягнути сьвятости.

Колиж перейдемо до внутрішних перешкод, (до перешкод з нас самих), то знова побачимо, що сьвяті угодники мали їх не менше від нас. Те само тіло, ті самі покуси і плотські примани, різні уломности, різні привички, все то переслїдувало їх, як нині нас переслїдує. І вони мусіли вести борбу зі своїм тілом і їм справа спасеня видавала ся трудною, бо сьвяті сьвятими на сьвіт не приходили і многі з них зле зачинали і довго в гріхах жили, як приміром: цар Давид, св. Августин, св. Магдалина. Ах братя! Кільки то єсть в небі сьвятих, котрі в початках свого життя мали о много менше божої ласки, як ми нині маємо? Для того — милі християни — в гору серця, щиро берім ся до праці над спасенем, бо стати сьвятим можна не лише невинностию та непорочним життям, але і покутою. Длячого ми маємо зрікати ся сьвятости, до котрої боже провидіне нас призначило? Або ж сьвяті угодники не були так само смертні, як і ми нині? Чи ж вони не були виставлені на такі самі покуси, як кождий з нас? Прецінь маємо ті самі помічні средства, ту саму ласку божу, ті самі тайни. Берім собі працю наших св. предків за взір, ставмо собі їх ревність і запал до св. справи все перед очі і кажім собі: хочу бути праведним, сьвятим, і мушу ним бути; я зле зачав, але добре маю скінчити, бо инакше не побачу ся з тими братами і сестрами, котрі нині носять імя „сьвятих — божих“. Амінь.

о. М. Кінаш.

Причинок до „січової“ дискусії.

З приводу закидів одного сьвященика на „Січи“ в часописи „Діло“ вивязала ся на сю тему досить інтересна дискусія по наших дневниках.

О. В. Барановський, відповідаючи на поклик „Діла“ — „Закладайте пожарничі сторожі“ — підносить, що сьвященикам годі братись до сего діла, бо їм самим не можна до „Січи“ належати. Статут виразно зазначає, що до сего товариства можуть належати тільки особи сьвітські. Через те „Січи“ стали партийними. І дійсно, як запевняє о. Барановський, „Січи“ на Покутю се осередки радикалізму і антипопівської агітації, тому треба сьвященикам закладати „Соколи“.

На се зазначує „Діло“, що годі мішати інституцію з особою, у с'їм разі з особою Дра Трильовського, від якого має виходити вся та антипопівська геца. Статут форований п. Трильовским є лише проектом, можна єго отже змінити і допустити до товариства всіх людей доброї волі, отже і сьвящеників. Вкінці „Січи“ є організацією в принципі гімнастичною і пожарничою, а в найширшій того слова значіню національною і з партійною політикою не має і не повинна мати нічого спільного. „Нехай люди лоброї волі, сьвященики і інші сьвідомі патриоти приступають до тих товариств, нехай ведуть там провід, нехай в самім осередку своєю працею і перевазиею убивають всякі покутні агітації, що мають на меті кириню і розбите, а тоді товариства ті стануть тим, чим повинні, організаціями чисто культурними і національними і перестануть бути, там де є, орудием для інтриг амбітних або божевільних одиниць“. — Будь що будь національний інтерес вимагає, щоби закладано лише „Січи“, або в противнім разі, щоби бодай „Січи“ якнайскорше получили ся з „Соколами“.

Таку саму майже раду подає і „Руслан“, з тою увагою, щоби закладати тільки „Січи“, але не Трильовського, а „Січи“ сокільські. „Сама назва „Січи“ — пише „Руслан“ — як і єї внутрішній устрій, назви старшин, відзнаки і т. д. звязані тісно з нашою історичною минувшиною, овіяні поезією давнини, лицарскости, заступають ідею народної свободи і посьвяти за неї...“ тому небезпечно і безуспішно вигравати проти них „Соколи“.

На повисшу статю, „Діла“, в якій за свою „каригідну і божевільну“ кириню мусів вислухати Др. Тр. не одно гірке слово правди, надіслав він редакції свою відповідь. У ній збиває він всі закиди вимірені проти него і заперечує, неначе би він уживав „Січий“ до антипопівської геци. „Противно — каже він — многі „Січи“ і їх члени живуть зі своїми сьвящениками на дуже добрій стопі... і то всюди тамки, де сьвященик має досить личного такту і патріотичного почуття, щоби лишити селянам досить свободи для самостійного розвою. Многі є „Січи“ і то навіть такі, що стоять під моїм безпосереднім впливом, беруть також громадну участь у різних релігійних торжествах... Уступ статута січового, після котрого тільки сьвітским людям мож до „Січи“ належати, ухвалено на нараді з селянами, котрі радіби бути як найбільше

самостійні в такій організації. Що се дійсно причинило ся до успішного розвою „Січий“, признають навіть декотрі сьвященники; не треба чейже до „Січи“ належати, щоби її помагати і мати на неї певний вплив“.

Отсю „січову“ дискусію по наших дневневниках перервала страшна „різня“ гуцулами поляків і жидів в косівських і жабівських сторонах. Доносам і телеграмам з поля революції мусіли уступити спори про „попівське пита-нє“, зглядно про участь сьвящеників в „Січах“.

Як би воно не було, ми все таки добачуємо якусь звязь між предметом попередньої дискусії, а пізнішою „різнею“, „різнею“ хотяйби лише в уяві львівських брукових „редакторів“, ми все таки уважаємо ту славну революцію продовженєм попередньої дискусії, лише вже не в теорії, а в практиці, не на стовпцях „Діла“ або „Руслана“, але на бідній, до краю натягненій хлопській шкірі.

Але зачнім з початку.

Гадка закладаня „Січий“, яко гімнастично - пожарних товариств у їх теперішній формі, се гадка дуже щаслива. І такі товариства самі собою дуже хосенні і їх „січовий вигляд“ дуже влучний та відповідний настроєви духа нашого селянства. Фактом дальше єсть, що „Січи“ впливають на нарід дуже корисно, що єго підносять, освідомляють, одним словом, „цивілізують“. Виходить отже, що „Січи“ се річ добра і обовязком сьвящеників, яко душпастирів, такі товариства попірати й закладати. Задача цивілізувати суспільности — лежить вже в природі Церкви, а тим самим і в природі післаництва Її слуг. Інтерес національний вимагає також дійсно, щоби по селах була лише одна суцільна організація січова, щоби закладано лише „Січи“ які стояли би в тісних зносинах з „інтелігентними“ „Соколами“. — Ми се признаємо разом з „Ділом“ і „Русланом“. І мусимо також ураз з ними в інтересі національнім запротестувати як найенергічніше проти сего, щоби „Січи“ використовувати в цілях якої небудь партії. „Січи“ се організація гімнастично - пожарнича — і иншою бути не може. Всяка партійність мусить бути з них виключена. Хто робить „Січи“ партійними, той або не сьвідомий того, що робить, або прямо ворог свого народа. Виключенє якогось стану, у сїм разі духовенства, від участі в „Січах“, се як раз ознакою їх партійности. Винуватим сеї

по рецепті „Діла“, божевільної роботи є лише Др. Трильовський. Викрут, що сего вимагали самі селяни, аби бути як найбільше самостійні, зраджує велику наївність і добродупність „сїчового гетьмана“. Чи Др. Трильовський думає, що „слава“ єго імени обмежилась тільки на Покуть? Єго масонська девіза, аби виключити духовенство від всякої народної праці, а головню від проводу в такій праці, znana всім Русинам і нічого не допоможуть єго нещирі заперечення. Запевнення, що деякі „Січи“ живуть на добрій стопі з сьвящениками, передовсім тактовними і патріотичними, виглядає на наївні кпини.

Се, що ми доси сказали, сказали за „Ділом“ і „Русланом“ лише в національнім інтересі.

Але крім інтересу національного, єсть в тій цілій справі заангажований єще й инший інтерес.

Виключенє духовенства від участі в „Січи“ се не лише виключенє певних одиниць, певного стану, се не то само, що наприклад виключенє від якоїсь організації правників, лікарів або кого там иншого. Виключити в таких випадках і з таких організацій духовенство, се значить то само, що усунути ті організації з під впливу Церкви.

Тут отже наражений також інтерес Церкви, загражена віра. Доводити сего теоретично, цілком злишно. Як виглядає справа в практиці, слїдно хочби з „заперечаючої“ відповіді Дра Трильовського. Що деякі „Січи“ живуть з своїми сьвящениками на добрій стопі, се, ще раз тут кажемо, виглядає на наївні кпини. Чей кождий зрозуміє, що сьвященикам не ходить єдино о те, аби члени „Січи“ жили з ними „на добрій стопі“, аби їх, яко приватних людей поважали і любили. Правда, і се повинно бути, але недостача сего не є причиною закидів на виключенє їх з тих „Січий“. А і ся „добра стопа“, як признає сам Др. Трильовський, є тільки спорадичним проявом.

Духовенству ходить тут о щось більшого і важнійшого. Єму ходить тут о релігійність повіреного єму стада. А ся бажана „самостійність“ в устах Др. Трильовського, се якраз визволенє з під впливу Церкви, се якраз бажанє видерти народову ту релігійність.

Такі товариство терпіти в своїх парохіях не може жаден сьвященик.

Рада „Діла“, аби змінити статут і приймати до товариства всіх людей доброї волі, ся рада нідоного. Тут треба радикальної зміни в тім напрямі, а не вичеркування в деяких, поодиноких селах дотичного уступу. Ми ще раз повторяємо, що духовенству не ходить о себе, як приватних людей, а ходить єму тут о добро душ своїх вірних; треба отже не зміни слів в статутах поодиноких „Січий“ а зміни їх духа, зміни їх цілого напрямку, ворожого Церкві і то зміни загальної, в цілій тій організації, почавши від її центрального, як є такий, заряду.

Доки се не наступить, жаден священик не повинен попірати а навіть допустити до основаня, так званих „Січий“ Трильовського, не повинен не мішати інституції з особою, бо в сїм випадку та особа єсть доси духом тої інституції. А зарадити лихови легко, закладаючи, як каже „Руслан“ сокільські „Січи“. Поки що, иншого і ліпшого способу на те нема. Так само треба поступати з основаними вже „Січами“, значить, треба старати ся, щоби вони змінили статут і стались сокільськими.

Колиж мимо сего будуть деякі „патриоти“ форсувати „Січи“ п. Трильовського, колиж мимо сего будуть іти дальше в народній роботі слідами Дра Трильовського, то не буде виною нашого духовенства, як воно буде мусіло зірвати всяку єдність в тім згляді з певним відламом сьвітської інтелігенції і піти собі иншими дорогами.

Нашої сьвітської інтелігенції за мало, духовної знова за багато, аби її поминати, ігнорувати, ізолювати від спільної народної роботи. Порозуміне якесь, якась вирозумілість повинни бути і то в національнім інтересі бодай доти, доки ми слабі. Хто сего не розуміє, сей не щирій Русин. А з духовенством, з єго післанництвом, ще раз підносимо, числитись треба, бо воно, як кажуть, в кашу не дасть собі наплювати.

Нарешті повертаємо єще до того, що ми сказали в горі, і повторяємо, що „гуцульську“ різню уважаємо продовженєм дневникарської дискусії на тему „Січий“. Ся „різня“, якаб вона небула, єсть найліпшим доказом, що наші „Січи“ не домагають. За самі гімнастичні і пожарничі вправи навіть наші влади нічого не сказали би. Тут инша причина сему.

Треба отже скорого і радикального лічення. В якім напрямі має бути се ліченє, ми вказали, і думаємо, що досить ясно.

Вкінці звертаємо ще увагу нашого духовенства на те, що „Січи“ ширять ся скорим темпом по цілїм нашім краю. Се обяв вправді потїшаючий, але тут нам не тільки тішитись. Як справа піде далї так, як доси, то „Січи“ (розумїємо „Січи“ т. зв. п. Трильовського) зрадикалізують відвернуть від Бога і Церкви*) значну часть нашого народа. Треба отже, аби духовенство по змозі цілу ту акцію взяло конечно в свої руки, або бодай удержувало її під своїм впливом. Як се зробити, скаже кожному *pondentia pastoralis*.

Хронїка і Бібліографія.

Арештованє руского сьвященика. Як кождий у нас „рух“, так і гуцульський „бунт“ закінчив ся численними арештованими „небезпечних“ людей. Жертвою такої дбалости польского ряду олад в нашім краю впав також один руский сьвященик з Довгополя, о. Попель.

По кількогодиннім переслуханю казав его арештувати слїдчий судия і під ескортою кількох жандармів відвезли о. Попеля, якимсь еще чудом не скованого до слїдчого арешту в Коломиї.

Тут пересидів кілька днів під ключем і що-йно по великих заходах випущено его на волю. Вину о. Попеля, яка вимагала его арештованя, викаже „сумлінне і об'єктивне слїдство.“

Наразі знаємо лише з донесень часописий, що его арештовано за „бунтованє“ гуцулів, бо він мав говорити, що земля, на якій живуть, належить до Русинів і що треба старати ся позбутись з неї чужинців.

Чи се „позбуване“ мало відбуватись оружно, не знати, бо на разі не відвайдено еще в домі о. Попеля складу револьверів ані динамітів. Виходилоб, що слїд приарештувати всіх Русинів...

Тимчасом арештованє о. Попеля єсть фактом довершеним, фактом, який у нас, в католицькій Галичині, часто повторяєсь.

Сим чином „скріплюєсь“ католицизм між Русинами... Чи східною Галичиною малаб заволодіти масонерія?...

Польскі путники у Сьвятїйшого Отця. Дня 5. мая с. р. привняв Пій Х. в великій сали, так званій географічній, польских путників в числі около 600 осіб. Між путниками були всі галицко-польскі єпископи (крім Краківського) і много даєстойників сьвітських. Ся польска подорож в Рим мала майже виключно політичний характер і була звернена проти вімецької держави. Сьвятїйший Отець привняв польских путників дуже прихильно і сердечно. Се сьвідчить, що Поляки свого впливу в Ватикані ще не стратили. Відповідь знова Пія Х на польську адресу дає нам зразок, як уміють Поляки інформувати заграницю про свої відносини.

*) Не „пропрокуємо“ сего голословно, а опираємось на фактах.

Сила жидівства в державах. В Франції жиди займають 49 посад префектів і підпрефектів, 19 посад в державній раді, 10 в касаційнім трибуналі, 10 посад радників в парискім суді, 11 посад в міністерстві рільництва, 21 при дирекції пошти, 30 в міністерстві просвіти. При тім мешкає в Парижі 102 банкірів, переважно жидів. В жидівських руках цілий промисл і торгівля в Альгїрі. З 12 професорів права в Марсилїї, одна четверта жидів. Богато і то найважнійших часописий знаходить ся в жидівських руках, як *Figaro*, *Gaulois*, *Temps* і ин. — В Італїї всі важвійші банки враз з цілим міністерством екарбу — жидівські. Між послами значна часть жидів. — На Уграх одна трета часть землі належить до жидів і стількиж їх також між властителями більшої посїлости. Між 6800 академіками у Відні є 2500 жидівських. При війску маємо 2600 жидівських офіцерів. В Берлінї при апеляційнім суді між 54 адвокатами 36, а між 150 нотарями також 54 жидів. При суді першої інстанції є на 150 християн 200 жидів. Інтересно, що в Австрії жидівські властители більшої посїлости розпоряджають через своїх патронацких комісарів 60 бенефіціями.

Сказати правду, то майже цілий сьвіт думає так, як сего бажать собі жиди, бож не тільки французські найбільші дневники, але майже всі великі дневники сьвітові в руках жидів. Завдяки сему займав ся цілий сьвіт такими чисто жидівськими справами — аферами, як драйфусівка і гільзнерівска комедия та як кишеньевські розрухи.

Вплив жидівства на суспільні справи зазначимо лише тим, що творцями соціялізму були жиди Маркс і Ласаль і що цілий соціялізм, мимо своєї „науковости“, се майже чисто жидівський „гешефт“.

Католицка організація в Нідерляндах. Заходами знаменитого провідника голєндерських католиків, Дра А л ь б е р с а, основано сего року в Нідерляндах товариство, якого метою католицко-суспільна акція в цілїм краю. Після статутів сеї нової організації має повстати в кожній дієцезії, дієцезальний комітет для католицко-суспільної акції, а в деяких громадах або парохіях навіть місцеві комітети. Рівнож мають ся закладати бібліотеки для народа, з книжками і письмами, що обговорюють питання релїгійні, моральні та громадянські і маєть ся видавати короткі, популярні, дешеві брошурки, — вкїнці спосібні бесідники мають виголошувати суспільно-політичні відчити. Предсідателі і секретарі дієцезіальних комітетів вибирають платного секретаря генерального. Тому, що католицка церква в Голєндії має пять самостійних дієцезій, то після бажання єпископів має складати ся той звязок з пять самостійних дієцезіальних груп, які однак творять один центральний звязок під зарядом одного предсідателя і в деяких означених питаннях працюють спільно.

Міжнародний конгрес женщин відбуде ся сего року в Берлінї від 12. до 18. червня. Участь в сїм конгресї беруть делегатки майже цілого сьвіта. Конгрес поділений на чотири секції, в яких з осібна обговорить ся питанє суспільної діяльності женщини питанє про зване женщини, єї правне положенє і т. д. Дня 13. червня буде відчит про стан жіночого питаня в культурних краях; дня 14. червня про жіночу платню; дня 16. червня про відносини жі-

ночого руху до політичних і конфесійних партій; дня 17. червня про виборче право жінок; дня 18. червня, як в останнім дни конгресу, про основу і ціль жіночого руху. Відчити будуть голошені в мовах німецькій, французській і англійській.

Соціал-демократичні конгреса. Інтернаціональне соціал-демократичне бюро в Брюсселі скликає соціал-демократичні товариства і робітничі організації всіх країв на інтернаціональний конгрес, який має в-ід бути ся від 14 до 20 серпня с. р. в Амстердамі. Конгрес мав відбутися ще того року, але відложено єго на один рік зі згляду на вибори до райхстагу в Німеччині. Дневний порядок конгресу обіймає 17 точок. Між иншим мають там радити над інтернаціональними правилами соціалістичної політики, над політикою колючої, над генеральним страйком, над обезпеченням робітників, над осмогодинним днем праці, над безробітством і т. д. — В часі Великодних свят були соціал-демократичні конгреса в Швейцарії, Англії, в Віртембергії та Саксонії. — Слід занотувати, що німецький орган соціалістів „Vorwärts“, з нагоди згаданого конгресу в Англії, каже, що: в тім політично і промислово найбільше розвиненім краю нема правдивого соціалістичного руху робітничого“.

По чий стороні правда? В часі Ватиканського собору р. 1870. уладжено в Діоклєціянських термах виставу всіляких церковних предметів, що відзначали ся чи-то прехорошим артизмом, чи великою старинністю. Були тут переважно заступлені італійські та французькі церкви.

Сю виставу посітив тодішній папа Пій IX. в супроводі многих єпископів і кардиналів, що брали участь в соборових нарадах. Один з монсеньорів безустанно славословив західну католицьку церкву, кажучи, що лише, в її області знаходять ся так хороші артистичні твори. Се один доказ більше що західний обряд перед всхідним має першєнство — заключив він. На се відказав Святїйший Отець зі звичайним добродушним усміхом: „Sed ex oriente lux venit“. Наш монсеньор залишив дальше давати першєнство одному обрядови перед другим.

У нас в Галичині знаходять ся ще нині подібного сорта люди, що ставлять висше латинський обряд від всхідного. Може їх сі слова Святїйшого Отця вилічать з сего самоцурства.

о. К. С.

Відношенє соціал-демократичних послів до своїх виборців. На питанє: „Чи послї в своїй політичній діяльності мають поступати після уподобаня, після особистого переконаня, чи є зависимі від своїх виборців, зглядно від своєї партії?“ — відповідає тижневник німецьких соціал-демократів „Neue Zeit“ так: „Вибраний посол позостає на дальше звичайним членом партії і яко такий підлягає партійній дисциплїні. Він є цілком зависимий від великої організації політично вишколених членів партії. Соціал-демократичні послї є дійсними заступниками робучого люду.“ До сего представлення часописи „Neue Zeit“ слід зауважати, що німецький державний закон дослівно каже: „Члени парламенту (райхстагу) є заступниками цілого народа і не вяжуть їх жадні поручення ані інструкції“. Відповідь „Neue Zeit-у“ противорічить отже духови закона. Після сего закона члени парламенту не є заступниками поодинокї класи виборців, не є в сім разі лише заступниками робітників, ли заступниками цілого народа.

3 Тов-а св. Петра. На засіданню з 11. мая призвав Виділ Товариства св. Петра на внесенє референта о. А. Білинкевича, пароха Знесіня слідуєчі запомоги: церкві в Денухавці, дочерній Козлова дек. бережанського 1800 К; церкві в Перемишлянах, дек. бобрецького і в Рикові, дек. золочівського по 800 К; церкві в Стоках, дочерній Стрілок, дек. бобрецького 600 К; церквам в Кропивній, дочерній Жукова, дек. золочівського, в Струсові, дек. теребовельського і в Верб'янах, дочерній Гумніск, дек. олеського по 500 К; церквам в Брикуні, дочерній Ладанець, Плетеничах, Білім, Поточанах, дочерній Дунаєва, дек. нараївського і в Сухорічу дек. яричівського по 400 К; церкві в Баранівці, дочерній Шибалина, дек. бережанського 300 К; церкві в Лолині і єї дочернім в Максимівці і Нягрині, дек. перегинського 200 К; церквам в Сілці, дочерній Божикова, дек. підгаєцького, в Остапю, дек. скалатського в Дуброві, дочерній Протес, дек. журавеньського і на будову дзвіниці в Рожисках, дек. скалатського по 150 К; а церквам в Н. Санчі і Вашківцях на Буковині жертву по 50 К.

Повисіші запомоги виплатять ся за предложенем квіту, підписаного парохом і провізорами; тимчасом відзиваємо ся поновно до патріотичних сердець руских: 1 К річно, що чинить 4 кр. або 8 сот. місячно може чейже кождий Русин дати на будову церков, тих істинних твердинь віри і народности рускої. Дайтеж і дасть ся вам.

Виділ.

Нові книжки О званю до досконалого житя на основі науки св. Учителів Церкви Томи і Альфонса з додатком молитов для осіб, що мають покликанє до монашого житя. За волею своїх наставників для більшої слави Божої і Пр. Діви Марії на руску мову переложила С. Олена Софія, ч. с. В. В. — Жовква, печатня оо. Василян, 1904, ст. 69.

НИВА

ЧАСОПИСЬ ПОСВЯЧЕНА СПРАВАМ ЦЕРКОВНИМ І СУСПІЛЬНИМ.

Виходить 1-го і 15-го кожного місяця

Передплата виносить до кінця р 6 кор.

Кожде число 30 сот.

Адрес редакції і адміністрації:

Львів, площа св. Юра ч. 5.

Причини неморальности і єї наслідки.

Більше шкоди чим п'янство, наносить сама розпуста. Се вже виходить з самої єї натури. Єсть вона язвою міст в нинішніх часах. Звичайно не єсть вона сама, а іде в парі з п'янством. Що по наших містах не єсть найліпший стан моральний, то показує само число шинків, що приходять під шумною назвою реставрацій.

Коли ввійдемо на котру небудь улицю, то бачимо майже що кількадесять кроків реставрацію. Не брак у нас також і каварень. Кожда реставрація мусить утримувати численний персонал, а прецінь всі вони разом на тім добре виходять. Видно з сего, кілька то гроша марно видає ся. Але се єще не все. Алькоголь ділає подразняючо на змисли, а чоловік такий, що не, легко переходить до необычайних слів, а потім і до самих діл. А що, як вже висше ми сказали, властителями шинків є майже виключно жида, тож вони користають з тої слабости людської природи. До того служать не лише їх шинки, їх каварні, але також і готелі. Ті послідні дома призначені для гуманітарної ціли, щоби чужий, що приїжджає до міста, мав де голову положити, стали ся в руках жидівських прибіжищами морального упадку. Тож справедливо пише Сташіц: що шкідливість жидів мусить бути дуже велика, коли загальна опінія польского народа узнала мимо всякого иншого зла, таки зло, яке походить зі сторони жидів, яко найбільше; а мусимо знати, щ. се було р. 1814. Тоді то власне всі класи народа кликали і просили, щоби

жидів усунено від шинкування трунками. Бо жиди, пише той автор далше, занимали ся в инших краях Європи не шинкуванням всіх трунків, але лише частковою продажию вина. А в тім самім вже єсть ріжниця. Бо так, як вино менше єсть шкідливе від инших трунків, тож і жиди в инших краях Європи є менше шкідливими. Такі трунки, як вино, пиво є лагідніші, є найменше шкідливі, не улекшують способів до ошуканства. Ті напитки лише ужиті в великій кількості нарушають і бурять порядок суспільности; тож жиди як найменше беруть ся до шинкування такими трунками, а навіть не сприяють пиву, від уживання котрого навіть відводять простолудина; а пива вставлявані їм на шинк умисно неують, тримаючи їх в нечистоті, щоби від уживання того напитку людей відклонити.

Противно горівка навіть в малій мірі ужита викликає наслідки безпоровочно на душі і на тілі; ослаблює тіло і мішає власти душі. Алькоголь горівки ударає особливо на нерви і на умову організації, відбирає пам'ять, розвагу і цілком ослаблює наше тіло. Поставивши в такім стані нашого рільника, самовладність шинкаря отвирає кишеню селянина жидівській совісті, котра то совість не викидає жидови ошуканств і кривд чоловіка чужого, чоловіка званого через него поганином. В такім стані робить у нас жид з рільником свої обрахунки, заключає з ним умови, записує хирографи довгів того нещасливого по дверох і по стінах, а так обдирає его з всяких засобів господарских.

Друга єще більша шкідливість властива особливо горівці єсть та, що уживаючий єї набирає до неї налогу, котрий не лише придушє діяльність умових властей в чоловіці, або сильно їх бурить, або нагло усиляє, а вкінці завжди убезвладняє тіло; але алькоголь має єще ту власність єму тільки властиву, що додає людському організмови з часом дуже сильну спрагу того напитку, спрагу, що сильніше ділає, чим вроджена потреба живности; ба навіть показує ся з досвідчення, що раз набутій потребі алькоголю уступає всяка инша потреба природна.

Такою то жаждою до горівки пертий наш нещасливий селянин, тягне послідний снопок зі стодоли, випроваджує з хліва послідне теля; а господиня несе послідню курку, послідню горстку муки з комори до корчми. Якже правительство в краю рільничім, правительство, котрого головною задачею має бути поліпшене долі селян, може зіставляти і віддавати жидам так небезпечний трунок, котрого вишинк в

руках несовісних людей улекшує тільки способів ошуканства і розвиває тільки наслідків затроювання?

Ошибав би ся, хтоби сказав, що рівнож в руках інших шинкарів буде сей трунок небезпечний, шкідливий для селян. Досвідчене заперечує таке тверджене. Всюди показало ся, що в корчмах, котрі відібрано жидам, зменшали ся значно доходи, а горівки виходило до половини менше.

Всі знаємо з переконання, жо надужитя в шинкованю тим трунком зістали в Польщі доведені через жидів до найвищої степені; вони є одинокою наукою і промыслом наших жидів.

Жида уживають всіх средств, щоби діннули своєї цілі: намови, підступи, прозьби, а навіть грозьби, служать средствами для любви власної кишені; вкінци всякі приманювання до сего трунку нетільки вітців і материй, але і з наймолодших селянських дітей.

В обвиненю їх о сей проступок против краю складає сьвідомство ціла суспільність; сьвідчать против жидів письма переслані зі всіх повітів в р. 1814*).

Наведені слова вказують, як деморалізуючий вплив мали жида в королівстві польскім, маючи необмежену власть в корчмі, затроюючи алькогольом організм народа. А ті слова якби були вишукані для нашого народа, що зіставав через довгі віки під панованем Польщі.

Ба і нині ми видимо мало що лучше. Нема жадного важнійшого акту в домі господаря, де би обійшло ся без горівки. Я не дивую ся, бо ся горівка заступає ему вино, на котре нашого селянина не стати. Но всеж таки ми мусимо працювати над тим, аби той страшний напій заступив инший, лагіднійший і то в малій кількості. Через те відберемо в части оруже ворогам моральности.

Через трунок жертва доперва обмотана; тепер вже можна вею кермувати, як куклюю. Подражнений, несвідомий того, що робить, іде подражнений трунком еще дальше, упадає еще низше. Проворний жид зуміє скористати і з тих розбурханих змислів і подає ему спосібність, аби міг і ті заспокоїти. Бо коли ему самому дозволене єсть робити з невістою, що ему подобає ся, а зневажене через жидів гої т. є. не жидівки не уважає ся цілком гріхом**), то тим більше до-

*) Порівнай: „O przyczynach szkodliwości żydów i o środkach usposobienia ich, aby się społeczeństwu użytecznemi stali, przez Stanisława Staszica.

**) Др. Rohling: Засади Тальмудизму.

зволеним мусить видати ся, коли той зневажає гою. Не може се не лише уважати ся злим, але ширити розпусту поміж гоями чимсь дозволеним, моральним. Тож в тім напрямі випружили жиди всі свої сили, аби вщепити помежи християнами розпусту, бо розпуста стає ся для них жерелом доходів. І в тім згляді наша Галичина отвирає того рода спекулянтам поле до попису. Анальфабетизм, а в слід за тим темнота, брак зарібку задля недостатку фабрик, лихий стан маєтковий наших людей, отвирають приступ для несовісних агентів, щоби використали сю нужду народа і пхали християнські невісти в обійми розпусти. Щораз приносять нам часописи вістки, що зловлено агента живого товару, або що там а там пропали дівчата без сліду, а всякі пошукування за ними є безуспішні і що дівчата упали віроятно жертвою несовісних агентів, що їх правдоподібно вивезли до заграничних домів розпусти.

Рідко коли удасть ся такого агента переловити, бо уміють вони се дуже зручно робити. Під покривкою предложеня дуже доброї служби, удає ся їм легко дівчину вивезти, а бідна дівчина доперва довідує ся на місци, яка та служба, до якої єї ангажував агент***). Показує ся при тім, що таким агентом завсїгди єсть жид. Чи ж не має тому слушности наша Церков, що забороняє нашим дівчатам служити у жидів? Та і взагалі жаден з християн не повинен вислугувати ся у жида, бо се для него підставою морального упадку. Але до здеморалізованя нас, до введеня розпусти серед християнського населеня, приготавлиють нас заздалегідь. Щоби ж розпуста стала ся загальнішою, щоби обняла ширші круги, то мусить і приготоване бути експанзивніше, мусить бути приступне для як найширших верств, для старших і молодших. До того найуспішнішим средством є образи, статуї, письма. Взагалі належить пустити в рух всі пружини, щоби перейшли на скрізь людський організм. До того ужито средства приступного для кожного. Тим средством то є переписні листки. Пригадую собі що одна з львівських часописей вже раз звернула на се увагу, що за вікнами вистав поміщують купці картки представляючі будь то якусь сцену з природи, будь то зобразуючі людей. Не малиби ми нічого против сего, колиби на них були представлені сцени з історії, бо і ті, що не мали спосібности чи-

---

*) Гляди в тім напрямі написану повість польського писателя Гавалевича.

тати рідної історії, мали би спосібність щось з минувшини свого народа довідати ся. Булоби се не лише не шкідливе, але навіть позиточне.

Тимчасом що видимо на сих листках? Звичайно дуже неприличні сцени з улиці, з житя. Ту видиш офіцира, як залицяє ся до жєнщини, там як жєнщина тручає ся кєлішком з мущиною, в иншій місци представлений флїрт иншого рода; — і то всьо виставлене на вид публичний і на всї малюнки можуть дивити ся не лише старші, але молодці і діти. І чи се малоби зістати без наслідку? Спитайте молодих людий, а вони вам скажуть.

Тож чи можна дивувати ся, що молодці, котрим вусе еще добре не засїяв ся, зачіпають жєнщини на дорозі. Він прецінь таку сцену вже видів на образку, видїла і дївчина, там в цілій серії образків було прецінь представлене, що і там жєнщина з початку обурювала ся, але потім видно на иншій листку, як вони зі собою в найліпшій згоді з кєлішком в руках. Се прецінь могло дївчину переконати, що то лише з початку випадає так обурювати ся, але вкінци іти з мущиною не єсть нічим злим, бо инакше не позволено би, аби таке представляючі образки вивішувано на вид публичний.

(Конець буде).

НАУКА

на неділю III. по Сош. св. Духа.

„Никтоже может двѣма
господинома работати... не мо-
жете Богу работати и мамонѣ“.

(Мат. VI. гл.)

В цілїм церковнім родї нема другого бїльше займаючого в Евангелию уступу, як нинїшній, в котрім Б.ж. Учитель розвязав кїлькама словами одно з животних питань, дотикаючих цілу суспільність, питанє, котре в послїднім столїтю стало ся, так сказати-б, — загальним, вспільним кличем мас народа, з гори аж до долу, почавши від денного зарїбника, аж до найбільше маючого, а заразом мовби якоюсь заразою, котра руйнує моральність у людий, бо затирає слїди християнства, найблагороднїйше єго знамя любви ближнього.

Всїм нинї на думцї і на устах одно і те саме: „грїш, заробок“, а жажда того гроша стає ся з кождим днем горячїйшою, що рік обіймає ширші круги людий, що рік витворює з борбі о хлїб

насушний, о жите і бутє, нові та що раз сильнійші направи і здобутг.

Люди, як звичайно люди, пристрастно і горячково розбирають тото питанє після своїх людских дослїдів і наук вже цілий ряд лїт і таки єще не вєпіли богато змінити в євїті після своїх бажань і на свій лад і все єще як перед віками, так і доси, позїстали одні маєтними, а другі убогими, бездомними, одні мають маєтку за десятиох, п'ятьдесятох, за сто працюючих і то без труду, а другим все брак гроша мимо працї, а деколи навіть голод і нужда їм доскулює, — хотай прикладають ся до працї від молодости до смерти, від досвїта до ночі. — В однім тільки не рїзнять ся одні і другі від себе, в тім іменно, що одні і другі жадні гроша і то тим більше, чим більше его мають. В таких чазах „царствованя і жажди“ гроша показує ся дійсно потрібним і спасенним напїмнєре Спасителя: „Никтоже можетъ дѣла гсподинами роб тати... не можете Богу работати и ма монѣ“, а в чім полягає трудність такої служби на дві сторони, двом нерівним панам, се зараз поясняє Спаситель дальшими словами: „або одного зненавидить, а другого полюбить, або одному буде вірно служити, а другим стане гордити“. Що так в самій річі єсть, се наглядно доказують самі люди лакоми на грїш. Скоро раз вкраде ся до їх душі така пристрасть до мамони, нічим тогди у них закон Божий, нічим для них Єго заповіді, вони глухі на голос совісти, бо перед ними одна тільки мета їх житя: мамона, уживанє, розкіш, для них готов посвятили всі свої сили, честь а навіть душу. — Недивно проте, що такий чоловік є зрадником Бога. Се природна річ. Служити комусь, значить, ему себе підчинити, его волю неподільно сповняти, ему віддати себе мовби на власність. Якжеж може той добре Богу служити, хто наняв ся на службу євїта, котрий якраз є ворогом Бога, бо узнає над собою панованє злого духа?

Хочу для того виказати Вам нині — мої дорогі — як некорисною єсть служба для євїта і доказати, що вона зовсім не дає чоловікови того, до чого его Бог сотворив, та до чого его душа рве ся і чого бажає т. є. щастя і супокою.

I

Всьо нині — як сказав я вже — гонить за грошем. Одним удало ся в тих перегонах випередити других слабших і нагромадити при собі цілі гори грошей, завяти корисні становиска, а другі лишились далеко назад них і мусять працювати, горювати, бай з голоду нераз загинати. Відси то взяло ся роздвоєнє між людьми. Самолюбство і гордість маючих, а зависть і ненависть працюючих і убогих розділили ближних від ближних на два ворожі табори, між котрими не тільки не устає борба, але що раз більше змагає ся. — До тих напружених відносин між одними а другими причиняє ся єще і тото, що по стороні маючих честь, слава у людей, достоїнства, словом все, чого забагнуть, коли противно убогим всего того брак. Як згубне і безнощадне панованє мамони, вже з того пізнати, що ані чеснота, ані справедливість, ані характер чоловіка не мають такої ваги, як грїш, після котрого євїт звик оціняти вартість одиниць.

Мамона тому, або виразнійше назву її — лакіметство — розриває передовсім серця людські, вносить часто-густо незгоду, сварні і спори між родинні круги, а нерідко буває причиною страшних злочинів, яких задля маєтку, спадщини допускають ся сусіди на сусідах, рідні діти на родичах і то нераз про марницю, про морг поля, одну корову, або ще яку посліднійшу річ. Кілько лиха наносить служба мамоні, о тім моглиби чимало розказати акта судових процесів за грабежи, крадежи, обманьства, лихви, кривоприсяги, підлі клевети і Бог вість за які беззаконня, котрі випливають переважно з того — одного мутного жерела т. є. з лакіметства.

Не досить, що слуги мамони розедають ся між собою, але що еще гірше, — відчужують ся від Г. Бога, через то, що впадають в розличні диявольські сїти. маючи доволі гроша обертають его до схочу на всілякі негідні, брудні розривки і розкоші тілесні, які тільки чоловік змисловий продумати може, не оглядаючи ся ні на смерть, ні на суд божий і тоті грізні кари, які Бог предсказав всім, котрі в який небудь спосіб против его закона і науки живуть і поступають. І дивне! Чим глибше грязнуть в тім болоті всіляких гріхів, а найрадше розпусти, чим більше пересичені нею, тим менше боять ся Бога, віра в їх серци і почуте страху божого так замирають з часом, що з їх християнського життя і обичаїв лишає ся тільки наге ім'я „християнин“, скелет бездушного християнина, обдертого з всяких божих дарів, з всяких благородних людських чувств.

II.

Наколи сей пан „мамона“ так безпощадно і безоглядно нищить людей, то належить нам, мої дорогі, его стеречи ся, а передовсім пізнати, яким то способом він стає ся паном нашої душі? До того панованя ніхто так, як чоловік, кожний сам про себе, ему найбільше допомагає через надмірну журбу о добро дочасне. Вправді Г. Бог сотворив природу людську такою, що вона відчуває потребу средств до життя, потребу заспокоєня своїх щоденних бажань, отже „хліба“ і всего того, що крім хліба до утриманя природного життя є необхідиме. Але чим хто більше прив'язує ся до тих потреб і дає приступ пристрастям до свого серця, тим певнійше виставляє себе на неминучу погибель. Аби тому погамувати людські змисли, наминає Спаситель: „Не журіть ся тим, що будете їсти, пити, або в що одягнете ся..“ Як раз отже противно учить Христос, ніж люди звикли поступати і на що в життю переважна часть людей найбільшу кладе вагу. Якжеж погодити тепер такі два суперечні пов'ятя, Бога і людей: жити, їстувати, ще-й другим по при собі дати жити, а не дбати о потреби життя?

В пересторожі Христа нема ніякої недорічності, бож він непонятна премудрість! Хр. не міг се так розуміти, мовби чоловік не потребував журити ся своїм житєм, ні! Він поставив тільки границю в тій журбі і дбалости, хотів своїми словами звернути увагу на важнійшу сторону життя, чим тіло, пожива, напиток, одяг і взагалі всі буденні потреби т. є. на душу, котрій прислугує пер-

шенство, а на котру люди осліплені достатком, змислові, власне не вважають і її крайно занедбують.

І чогож люди такі запопадливі о добро дочасне, чому так боязливо заходять ся около свого життя? Чи вони може лишені самим собі, нема над ними ніякої печаливої опіки? Деж там! Кинь чоловіче оком наоколо себе, а кожда комашка, кождісінька рослина, цвітка, птичка від малої до великої — всьо тобі розкаже про велику опіку, про премудре провидіне боже.

Поглянь на чудову природу, що різнобарвним, пестрим своїм одягом тебе окружає, поглянь на тоті любі, співучі птиці і на тих велитів, що могучими крилами своїми розбивають воздушні хвилі в піднебесних просторах, вони ні прядуть, ні працюють, а однак нич не дорівняє їх красі, багатству і принаді. Мавби отже Г. Бог більше дбати про нерозумні, маловажні сотворіння, чим про чоловіка, котрого сотворив на образ і подобу свою, мавби, давши ему тіло і жите, відмовляти поживи, або одіня, так підрядної, дрібної річі? Ні, се і крім віри здоровий розум потверджує, що таке обходжене ся Бога з чоловіком єсть немислиме і недорічне! Не будьмо маловірами. Відложім же задля того на бік тоту надмірну, злишню журбу о дочасні потреби і лишім її з довірем самому Богу.

То може — подумає дехто — лучше булоби сидіти з заложеними руками, коли Бог сам о кождім продумає, та чекати готового хліба, зарібку, взагалі, поліпшеня долі?

О, ні братя! бо тоді минулиби ми ся знов з нашим призначенем: „Будеш споживати хліб твій в поті чола“. Праця — се призначене боже кожного і в кождім стані і в тім не знає Бог жадних виїмків. Працюйже християнине кождий в своїм крузі, на своїм становищу, після сил, а щиро, неутомимо, витревало, а при тім гляди в будучність без журби, а з надією на поміч Провидіння божого, і тоді не упадай на дусі, не нарікай на Бога, коли твій брат заможнійший не хоче ділити ся з тобою частиною своїх дарів, коли глухий на твої скарги, наріканя і плач, зимний на твою недолю — і тоді не перестань уповати на Бога! Не жури ся! Не був твій ближній для тебе милосерним в нужді, то Г. Бог окаже ся за тоє для него справедливим в день суда і пригадає ему з докором: Що не будь вчинили ви одному з менших братів моїх, то мені самому вчинили... і зачне їм вичисляти всі заподіяні кривди і тоді їм — нелюдським — відійме надії утіхи, розкоші — і то вічні — а передасть покривдженім, не всім однак, але тим тільки, котрі вірно Христу служили і мимо недостатку і убожества по божому жили, та в чесноти багаті були.

Впрочім що допоможе тобі, милий брате, хотьби і яка журба і запопадливість, коли Бог о тебе не подбає? Без Ёго помочи не прибуде тобі ані один шелюг більше до кишені, без ёго провидіння не вернеш скорше до здоровля, хочби ти того не знати як бажав і Бог знає яких штучних средств уживав.

Якж би вкінці була різниця між християнами а поганами, котрі нич більше не знають окрім свого тіла, окрім дочасности, а не знаючи Бога і лучшего життя поза тим світом, видять ціле своє щастє тільки в уживавю дібр дочасних? Християнин же противно,

знає, що над ним є всемогучий Бог Отець, котрому добре відомі всі потреби людей, знає також з віри, що той Бог приготував для него незрівняно краще життя і знаменитші розкоші від тих, які світ дає, для того добрий, віруючий християнин вдовольниться чим небудь, що з рук того Бога отримує, бо тоє не становить еще єго найвищої цілі життя і не буде привязувати ся цілим серцем до земських діл, котрі ржа і черв нищать, але буде поступати по мысли Христа: „Шукайте передовсім царства Божого і правди Ёго“ з тим сильним переконанєм, що коли волю Б. повнить, легко досягне і все инше — дочасне.

III.

Позбудьтеж ся — мої дорогі — тих недорічних мрій, неначе би богачі мали бути найщасливішими людьми, бо колиби від того тільки мало залежати щастє одиниць і народів, то без сумніву Г. Б. був би всім людям роздав свої дари в рівній мірі без найменшої різниці. Противно, божий мудрець говорить що: „лучше мужъ въ безчестіи работаяи себѣ, нежели честь себѣ обложивъ и лишайи ся хлѣба“. (Прит. Солом XII/9).

Перед одним однак хочу вас, мої дорогі, перестерегти, що власне найчастійше веде до убожества, а через що не один богач вже зійшов на нужду, т. є. перед лінивством, котре є гніздом різних пороків і налогів. Лінивий має звичайно одно на умі: добре їсти, вигідно жити, нічого не робити, а як найбільше зискати. Забув небога на слова св. письма, що хто не працює, не повинен їсти! Хочеш тому, дорогий християнине, бути щасливим, не завидуй нікому, бо зависть многих згубила, з зависти Каїн положив руку на рідного брата і тому остерігає св. Григорій Назіанзенський зависних, що кождий з них „є жорстоким катом для себе самого“. — Не дивиж ся захланним оком на чуже добро, свого пильнуй, потом чола доробляй ся, а гаразд буде тобі і твоїй родині. Не рівнай себе ніколи з богачами, бо не знаєш, які журби, який несупокій дають їх совість. Слав себе радше на рівні з убогими і поміркуй, що є ще бідніші і нещасливіші від тебе, а однак — коли їх спитаєш — скажуть тобі „ми вдоволені собою, бо ми з Богом все жили, до смерти постановили з ним жити, Ёго славу і Ёго царство побільшати.

Коби то люди в всіх верствах так повимали багатство, як Христос научав і як Апостоли переймали ся тою Ёго наукою, коби тільки всі люди схотіли жити в згоді і любові, собі навзаєм допомагати, а головнo, колиби шукали Царства Божого і правди Ёго — тих тєтлінних скарбів — тоді доперва кождий почув би себе однаково щасливим, затерла ся би різниця станів, зчезла би незгода між людьми правдивий мир настав би в світі і всі досягнули би певно пожадане щастє вічне, тоді на всіх сповнило би ся проречєнє Пророка: „блажени вси надѣющіи ся на нь.“ (Пс. II. 13) Амінь.

о. М. Тупиць.

НАУКА

на неділю IV. по Сош. св. Духа.

І рече Ісусъ сотнику;
иди, и якоже вѣровавъ еси,
буди тебѣ.

(Мат. VIII. 25.)

Читаємо в вивіснім Євангелію, що одному сотникови в Капернаумі заслаб слуга. Коли вже недуга змогла ся на добре, а ніхто з людей не мав способу уратувати вірного слуги, пригадує собі сотник на Ісуса та Ёго чудеса і не гаючись вишукує Христа і просить, аби уздоровив умираючого слугу. Спаситель вислухавши просьби, каже: добре, прийду і уздоровлю его! Але сотник перериває бесіду і каже в покорі: Пане, та деж Тобі трудити ся до моєї хати, я сего не вимагаю, я не гідний того; от скажи одно слівце, а біль покине слугу. Прецінь Тебе все мусить слухати. Тобі на услугах так жити, як і смерть і жадна сила не сьміє приказу Твому противити ся. Коли я, сотник, маю на услуги воїнів і вони мусять мій розказ повинити, то що говорити о Тобі? — Така бесіда зробила велике вражінє і Ісус звертає ся до тих, що стояли при нїм і каже: Направду повідаю вам, що такої віри я навіть у Ізраїльтан, ісповідників правдивого Бога, не подирав... Відтак звертає ся до сотника і каже; Іди! Тому, що маєш віру, то стане ся так, як собі бажаєш. Слуга в тім часі став здоров.

Бачите — милі хр. — поганин, а таку мав віру в Бжу силу; о скільки кріпша повинна бути віра у нас, о скільки сильнішу віру повинні мати ми, християне.

Для сотника — поганина придала ся віра, аби виратувати слугу від смерти дочасної, а для нас, братя і сестри, потрібна єсть, аби спасти ся від вічної смерти, бо виразно стоїть, що хто не має віри, той буде осуджений. Віра отже має відтягнути чоловіка від пекла, а отворити ворота небесного царства; для того в нинішній науці будемо розважати:

- 1) Як великим добром єсть для чоловіка християнська віра?
- 2) І як маємо відплачувати ся Господу Богу за тую незаслужену ласку, за той дар віри?

I.

Великою ласкою і незаслуженим добром єсть се, що Господь покликав нас до життя такими, як ми є; прецінь міг Господь Бог кожного з нас сотворити бездушним каменем, міг покликати нас до життя в виді звіряти без розуму і душі, а коли сотворив нас на свою подобу, коли наділив кожного з нас розумом, волею і вивінував безсмертною душею, то зробив ласку для нас.

Не меншу ласку оказує нам Господь і тим, що удержує нас при житю, що наділяє нас здоровлєм, що старає ся і дбає о чоловіка і промишляє над ним.

Але бо — милі братя і сестри — так жите, як здоровле є дари природні, є дари, які, казатиб, потрібні до щастливости туземної, дочасної, але зовсім не забезпечують нам вічного щастя. До пекла може дістати ся і чоловік доброго здоров'я. Але віра, котрою Господь нас обдарив, до котрої нас покликав, єсть ласка далеко більша, бо віра забезпечує нам вічне щастє, бо віра потрібна нам до осягнення небесного царства. Християнська віра єсть ласка божа о стілько висша від прочих ласк, о скілько небо єсть вартійше від землі, о скілько щастливість вічна перевисшає щастє туземне.

Бо скажіть самі, що було-б варта людске жите, колиби чоловік не мав понятя о Бозі, о небі, о Христі? Щоби нам помогла смерть Ісуса, коли би ми не знали, хто був Ісус і за кого і на що поніс хрестну смерть? Яке значінє малиби для нас св. Тайни, коли би християнин не чув нич о св. Тайнах і не знав, як з них користати? Що жебракови по тім, коли якийсь багатий пан запише ему міліоновий скарб, коли він не знає, де той скарб схований?

А власне віра висвітлює нам усі Тайни Христової, божої науки, віра св. подає нам способи, як маємо добивати ся щастя вічного, вказує нам дорогу до неба, — одним словом, віра то ключ до скарбниці Христової; без того ключа не побудеш ся до божого скарбу, не будеш знав, як уживати ті обильні дари, які Христос зложив в своїй св. Церкві для свого стада.

Віра так єсть кождому чоловікови до спасеня потрібна, що без неї безумовно чоловік не годен добити ся вічної щастливости; навіть кожде діло добре набирає стійности тільки через св. віру. Возьмім язичника, поганина, він нераз здобуде ся на діло милосерне, нераз здивавши голодного або обдертого, заратує Ёго, запоможе, але та милостиня походить з розуму і єсть річю природною, єсть побудкою чисто людского серця, але не має тої висшої стійности. Дперва віра надає кождому ділу надприродну вартість, немов робить ёго св'ятим. Християнин, як запомагає бідного, то запомагає для того, бо хоче приподобати ся Богу, за свій учинок не жадає вдячності від людей, ані чести, але тим ділом милосердия намагає ся здобути собі ласку і любов у Бога, дає бо хоче, аби за сей учинок заслужити собі милосердие у Бога, аби се діло заважило на вазі добрих діл, за котрі Господь обіщує небо.

Чи годен поганин без віри жити житєм духовим, чи годен умом взнести ся до чогось висшого, благородного, чи годна душа ёго подумати о Бозі, чи відважить ся він дати жите своє в жертву за вічне спасене, за Христа і Ёго науку? Як годен, коли бо він о Бозі нічого не знає, о Христі нич не чував, небо перед ёго умом тайною покрите. Правда, він жиє, росте, — але жиє так, як кожда звірина без душі, без розуму. Він ніби чоловік, але сили ёго людські, душевні, стоять притуплені, приспані, — бо віра їх не освѣтила, бо віра не викликала в них того надприродного життя — сей поганин, то чоловік на скрізь земський. Зовсім инакше має ся річ з християнином. Нехай се буде чоловік і грішний, коли у него єсть віра, то вона грішника потрафить загірити назад до доброго, може розбудити ёго приспану совість, може до серця промовити, може ёго опам'ятати, назад до Бога навести.

Такої то незмірної ваги єсть віра християнська в житю духовім, в житю надприроднім: вона то, як бачимо, єсть першим усливем до вічного щастя, вона промощує путь до неба, бо: вже не и меть вѣры, осуждень будеть“.

Та не лише до осягнення вічної щасливости єсть потрібна віра, але навіть в житю туземнім св. віра відграє велику ролю: навіть до осягнення щастя дочасного в тім житю єсть конечно потрібна.

Нехай кождий з вас призадумає ся над собою.

Приходиш немовлятем на світ, а приходиш з родичів християнських, котрі освічені світлом Христової науки, знають і розуміють, що колись мають за тебе, за твоє вихованє, зложити рахунок перед Богом. Єще ти в пеленах, а вже св. Церков промишляє, аби через св. Хрещенє впровадити тебе до числа наслідників небесного царства. Перші слова, котрі дістаєш від родичів, котрі відбивають ся о твої уші, то слова: Бог, Ісус Христос, Пречиста Діва... Приходиш до розуму, то вже поучують тебе, що там в небі перемешкує твій Отець небесний, твій Бог, в котрого руках спочиває твоє жите, твоя доля. Коли походиш з бідної родини, то чуєш солодку потіху, що Христос, Спаситель твій, був єще біднійший, бо немав де голову склонити і потішаєш ся, що убожество не єсть нещастєм, але противно, дорогою до більшої, вічної щасливости. Скріплений такою наукою, ти своє убожество спокійно зносиш і чущь ся веселим, щасливим; щасливішим, як не один, що в палатах мешкає, що убирає ся в кармазин та золото.

Найде на тебе смуток, нещастє, хвороба — то віра каже тобі глядіти помочи у Ісуса, каже покладати надію на Того, що сам на своїх раменах тяжкий хрест двигав, що терпів далеко більше від тебе. Попадеш в гріх, в покусу, то віра учить, що Христос милосердить ся і над грішником, не хоче єго загибєли, жадає лиш поправи і покути. Скріплений вірою спішиш до церкви, кликаєш перед божим слугою, визнаєш усеї свої провини, щиро каєш ся і вже ти спокійний, вже твоє серце не тревожить ся, бо чуєш слова небесної потіхи: розрінаю тебе від всіх твоїх гріхів, — іди в мирі і більше не гріши.

Зближає ся година смерти; вже слабість кинула тебе на постелю болізни, вже рідня і знакомі і сусїди зачинають тратити надію на твоє виздоровленє, вже тебе всі опускають, — а Христос такої не покидає своєї дитини. Устами свого слуги, святих, дарує тобі всі провини, очистить душу від гріхів, а коли стане як сніг біленька, тоді вступає сам Христос до твого серця, скріплює віру, надію і любов і готовить ся запровадити тебе до небесної країни.

Сходиш уже зі світа, вже покидаєш на вічні часи усю свою рідню, вже розпрощав ся з кривними і сусїдами, — уже віддав душу в руки свого Ангела Хранителя — а церков св. і тепер не забуває на свою дитину, тої лучности любовної навіть могила не розірве, бо єще і по смерти творить за твою душу молитви, жертви, щоби умолити милосердя у найвишого Судії.

Таким то добром, такою то ласкою, єсть св. наша віра. Тим то зовсім справедливо виражає ся св. Августин, що св. віра то найдорожший скарб, то потіха і осолода в житю і смерті, а щасливістю нашою по смерті.

II.

Ми одержали — люб. бр. і сестри — св. віру нашу від Бога без жадних заслуг тої години, коли прийшли на сьвіт. Крім вас могло прийти сто тисяч людей, а прецінь кілько то з них родило ся в ідолопоклонстві, з поганських родичів. Тисячі умирає без св. Хрещення, а друге тільки живе не зазнавши Бога. З нами діє ся зовсім инакше; ми виховані в вірі батьків наших, в вірі правдивій, Христовій; а скажіть щиро, чи ми собі на то заслужили, чи ми собі самі тую св. віру добули? — Ні, — мої дорогі, — се ласка Божя, се незаслужений дар Божий. Отже від нас належить ся Богу дяка за тоє добро; і то щирійше повинен християнин дякувати Богу за дар св. віри, як за незнати які добродійства дочасні, щирійше, як за маєтки, за здоровле, за погоду; дякуйте в церкві, дякуйте в дома, дякуйте кілько разів прийде вам на гадку св. віра божя. Та не досить єсть дякувати, треба також заносити просьби, горячі просьби до Бога, аби нас всіх заховав при св. вірі християнській, аби вітчизна наша, св. Русь, кріпко держала ся віри предків своїх, аби хоронив наш край від ворогів, котрі хотілиби ослабити тую тверду, кріпку руску віру. Щоби між руским родом не появляли ся такі, котрі вирікалиби ся своєї віри, встидали би ся свого прадідного руского обряду, просити мусимо небесного Отця, аби в рускім краю не остигав той давний запал до побожности, щоби руский нарід любив і почитав своїх пастирів — сьвящеників, котрі стоять на сторожи Христової науки, одним словом, аби ціла Русь з'єднала ся в одно велике братство, під пранором Христа і Їго божественнї науки.

Але на тім не досить — мої дорогі.

Лишає ся нам єще одна, найважнійша річ, потреба, аби жите наше ішло в парі з вірою, належить ся так жити, як св. віра наказує, потреба до віри і діл, бо без діл віра єсть мертва. Важна се, дуже важна річ. Така віра, за котрою не сліднують діла, не то що до спасеня не причиняє ся, але навпаки мусить чоловіка погубити. Велика се провина перед Богом, коли ми одержавши сьвітло Христової науки, за тим сьвітлом не ступаємо, але противно, сходимо на манівці і в цітьмі блукаємо.

Коли Господь відкинув поган від небесного царства, поган, котрі о вірі може нічого не знали, то не мав же би нас, котрі маємо св. віру, але п'сля неї не живемо, прийати до вічного щастя? Чиж ті язичники не малиби права кликати: Господи! за що втрунув еси нас в той некольний огонь, коли ми не знали, як маємо жити, аби уникнути Твого гніву? Пане! Коли ми тебе ображали, то ображали тебе несвідомо. Як би нам були голосили так, як християнам, Твою науку, коли би нам були представили Твою любов до людського рода, то ми булиби Тебе ніколи не обрадили.

То християн, котрі розуміли твою науку, приймаєш, то їм провину їх даруєш. а нас караєш пеклом? І здає ся мені, — що Христос не стерпів би того справедливого наріканя, Христос за добрий, аби не змилював ся над нещасними. А коли би їх погубив, то тих християн, що жили вірою без діл, мусівби далеко острійше карати. Горе такому християнинови, котрий не зважаючи на божі закони, своєю вірою причиняє ся хиба до більшої зневаги божої, горе єму, що помимо того, що поучений в вірі, провадить жите мало що не поганьске. Тяжше прийде ся єму стати на суд божий, як Содомі і Гоморі. Віра сама без діл не забезпечить нікого перед гнівом, не той бо — каже Христос — ввійде до царства, що каже Господи, Господи, що визнає Бога, вірує в Бога, але той, що і вірує і творить діла Богом приказані.

Так то — любі брати і сестри — така поверховна віра без діл єсть мов та лямпя без свѣтла. бо що значить мати віру на устах, а в житю практичнім ступати дорогою гріхів і беззаконній; в щоденних молитвах повторяти „не кради“, а де лише удасть ся, витягати руку за чужим добром; перед людьми осуджати кривду заподіяну через другого, а самому крадькома побільшати своє майно кривдою вдів та сиріт. Така віра то жадна віра.

Зважайте — мої дорогі, — що не самою вірою чоловік заскарблює собі милість божу, але ділами, бо так як тіло без духа єсть трупом „тако и віра безъ дѣлъ мертва єсть.“ Аминь.

о. М. Кінаш.

НАУКА

на Неділю 5. по Сош. св. Духа.

„Пришедшу Ісусу вь страну Гергесинскую, срѣтоста его два ѡбсна...“

(Слова ниніш. Єванг.).

Велика була сила диявола над людьми перед приходом Ісуса. Не досить, що шкодили на душі, покусали та приманали до злого, але бувало і так, що сатана замешкав в чоловіці, опановав всіми єго змислами, а чоловік мусів робити те, що захотів єго комірник — диявол. Нераз так мучив чоловіка, так лютив ся, що ті нещасливі бісноваті скорше подобали на звірят, як на людей. З людьми не жили, а крили ся далеко за селом по ямах, яругах та печерах; по правді були се дияволи в людськім тілі. Такий нещасливець, дияволом опутаний, мусів робити не то, що сам захотів, але то, що хотів диявол; і ногами і руками і язиком заволодів сатана, а чоловік не мав сили позбутися лютого ворога. Аж подумати лячно.

Доперва з приходом Ісуса упадає власть і сила пекла, бо Спаситель ломить сатанину силу і визволює людскість з кайдан, а дияволу полишає

можливість з'єднувати собі нових членів, але не впрост, тільки посередно, чи приманами сьвітowymi, чи товариствами, чи підшептом, чи розбуджованєм тілесних пристрастей. Щасливі ми — скаже не один — що не зазнали тої давної диявольської сили на собі, щасливі, що межи нинішніми людьми нема опутаних дияволом — біснотатих, Та хотай — мої дорогі — справедливо біснотатих нині не здибати, то такої густо часто побачити мож чоловіка, котрого опутала якась така переверотна сила, що ноги, бачать ся ему, не его ноги, руки, не его руки, язиком не годен володіти, коротко кажучи, тратить волю і подобає радше на звірину, як на розумного чоловіка.

Ви розумієте — о кім тут мова, догадаєте ся, що я маю на гадці п'яка.

І жаден з п'яків не може мати жалю до мене, що я его на рівні ставлю з біснотатим, бо самі нераз були сьвідками, що запитий чоловік не має в собі нич людського, стає ся таким поганим, обридливим потвором, що найліпший приятель, сусід, в загалі усякий чоловік оминає п'яка, боїть ся здибати, полу — каже — врїж, а від п'яка втікай.

А того п'яцкокого насіння досить знайде ся між нашим народом, не трудно побачити новомодного біснотатого — навіть і між вами — так мені бодай доповіли . . . , а що п'яченє приносить шкоду не лише самому п'якови, але наслідки п'яньства сягають далеко, для того хочу нині виказати вам що :

П'яньство чоловіка понижає, бо ставить на рівні з худобою ;

П'яньство підкопує здоровля ;

П'яньство убиває душу чоловіка ;

П'яньство понижає народну честь нашу і славу, та нищить народне майно.

1.

В св. Письмі стоїть, що лінивого чоловіка належалоби післати до муравлів, нехай від них научить ся трудолюбивости і пильности та постійности в праці, а п'яка треба би хиба вислати до худоби, аби від неї научив ся мірности в їдженю і питю.

Кожному иншому грішникови, — коли его хочеш від гріха відтягнути ставити-меш за примір Ісуса або сьвятих божих, одному лише п'якови за примір мусиш покласти нерозумне звіря. Страх} погано! П'яньство само собою єсть так осоружне, що навіть язичники бридили ся ціяньством.

Кожний п'як стоїть низше скотини. Скотина має ноги і їде кудя її треба, або кудя її ведуть ; у п'яка ніг як би не було. Лежить в рові, чи на дорозі, мов тая звірина, що її усі чотири ноги відтяли. Хочеш змилювати ся і підносиш его, хочеш его поставити на ноги, а він на ново падає; або в болоті лишай, а ні то бери на плечі. Звірина має очі, пізнає дорогу, трапляє на обору, зайде до стайні, а п'як очей не має, він не втєропає

куда на право, а куда на ліво, здибле сусіда, то его не пізнає. Питай его, чи се день, чи ніч, він не розізнатъ, бо у него все ніч.

Звірина має уха і чує голос господаря, крик фірмана, пастуха вправді відповісти не вміє, — бо се німина, — але дивить ся на господаря, неначе дає до пізнання, що розказ зрозуміла. Крикнеш на корову, що пустила ся в шкоду, вона стане або і верне ся; крикнеш на коня, на пса, він зрозуміє і послухає, а подиблеш на дорозі піяка, то говори до него цілу годину, він не зрозуміє, не відповість, бо его слух притуплений, очи притьмила сивуха, память запоморочена, а язик на силу повертає ся, белькоче щось таке, що годі зрозуміти.

Піяк на все відважить ся, у него ні чести, ні сорому, иноді возьме ся до такого діла, що дикун, як би се бачив, то мусів би паленіти зі стиду. Отсе образ чоловіка-піяка. Сатана в людськім тілі, а як би не то, що має людську душу, що справді найпоганійша звірина.

2.

Піянство кворочує жите чоловіка, затроюючи кров, всі життєві соки і ціле тіло. Щоби о тім переконати ся, не потреба навіть розпитувати лікарів, досить поглянути на піяка налогового, на его набреніле, виблідле лице, на его очи почервонілі. Горівка спричинює передчасну смерть спроваджує сухоти, пухлину, дихавицю, ослаблення нервів і Бог вість, які різні слабости. Руки, ноги від неї мліють, трясуть ся, кров синіє і гусне, а піяк ходить по світі мов труп який! Часто лучає ся, що не один по піяному зійшов марно зі світа, чи то утопив ся, чи руки зломив, чи голову розчерепив.

Піянство крім того буває причиною родинних сварів, незгод, а де міг би бути рай в хаті, там повстає через батька-піяка пекло.

Абож се не пекло, як ти господароньку через піянство не обробиш належито поля свого і воно тобі вмісто зерна, вродить осет і молочий. То не пекло, як ти і тую одробину зерна несеш до коршми і видираєш дітям хліб із рота; то не пекло, як жена твоя ходить заплакана, бліда, з підпухлими з нужди та журби та побоїв очима?

Або то не пекло, як твоя дитина не має в висохлих матерних грудях покарму і весь день кричить і ночами плаче і бідну жену мучить, добиває, а ти пересиджуєш в шунку і заливаєш ся пекольным трунком?

То-ж не самий чорт в тобі сидить; не той чорт, що бісоватих мучив, що Богу противить ся? Не ліпше то жити без горівки в достатку, в чести, в здоровлю, як в піянстві свій вік коротати?

3.

Та коби на тілі кінчило ся — а то ні, бо піянство убиває душу чоловіка. Піяк переступає усі заповіді божі і нема на світі такого гріха, на котрий би піяк не відважив ся. А звісна річ, що душа лиш тоді прав-

иво жие, коли єсть в ласці божій, а всякий гріх то смерть для душі. Яких
що гріхів не допускає ся піяк? І гордість і лакомство і нечистота і гнів
і зависть і неробство і злодійство і богохульство і чужолоство, одні м
словом, цілий легіон гріхів. Піяк не зважає на совість, его не порушить
просьба ані слово боже, ані нап'їмене, бо церкви він боїть ся, сьв я
щеника встидає ся, оминає, молитву опускає, св. Тайни занедбує. Такий то
оплаканий стан кожного піяка, не дай Боже, аби і між моїми парохіянами
такі появляли ся.

4.

Через велике число піяків в народі, терпить народна честь наша,
терпить слава цілого народу і убожје Русь, бо маєтки, земля прадідна пе
реходить в чужі, ворожі руки. Чужі народи висьмівають нас по часописях,
упосліджують цілу суспільність і витворюють собі о рускім народі лихе
понятє.

А вже найбільше болить серце тождого п'ямушого Русина, що той
скарб наш одіичений по славних дідах і прадідах, тая землянька сьвята,
тая матір наша, котра живила предків наших, а тепер нас живить, пере
ходить за безцін в чужі руки. Наші прадіди за ту земленску грудь свою
наставляли, від ворога боронили, кожду пядь рускої земниці кровю зросили,
кістями своїми засїями, трупами застелили а не дали ні Туркам ні Татарам
так її полюбили; — прадіди наші в турецкій неволи, в кайданах муки
терпіли, а Бога молили, благали, аби руска земля перейшла в вільні руки
їх внуків і правнуків. Серце пукає з жалю, коли поглянути, як нині нехрес
ти, вороги наші, ріжуть плугом і оборують ті кургани, та могили, де спо
чивають кости руских героїв, борців за віру і волю. Плакати треба, — як
неодин продає, марнує тую батківську кєрвавицю і то, за що? За
той скверний трунок, що нищить душу і тіло, жите і здоров'є, що позба
вляє себе розуму і чести, а веде до ганьби, до гріха, до жебрачої торби.

За довго може мучу вас — люб. братя і сестри — нинішною наукою
о піяньстві, але я хотів той порок представити в правдивім сьвітлі, я хотів
вказати усі згубні наслідки піяньства, я хотів представити, що піяньство,
то смерть для душі і тіла, то погибель народа, — я нинішною наукою
хотів, аби ви обридили тобі піяньство, а цілим серцем полюбили тверезість.

Вас, батьки і матери, прошу, зачніть перші, горніть ся до тверезости
і покладіть добрий примір дітам вашим; вкладаю на серця начальству, стар
шині громадській, обовязок сьвятий перестерігати тверезість, бо колись
треба буде здати рахунок перед Богом. Молодіж нехай громадно горне ся
до братства, вмiсто пересиджувати в коршмі, нехай вдома, або в читальни
хосенну книжку і собі і другим прочитає; усі горніть ся до просьвіти, бо
де просьвіта, там нема темноти, де нема темноти, нема і піяньства, де нема
піяньства, там супокій і мир в громаді і родинях, а де мир, там Боже бла
гословене. — Амінь.

о. М. Кінаш.

Спір Франції з Ватиканом.

„Приїзд до Риму в офіційній формі М. Любе, Президента французької республіки, щоби віддати візити Вікторови Емануїлові III, було випадком так виїмкової ваги, що Святий Престол не може на него не звернути як найповажнійше уваги правительства, яке Ваша Ексцеленція представляє.

Не треба пригадувати, що начальники католицьких держав зв'язані яко такі спеціальними узами з найвисшим Пастирем Церкви, обов'язані мати супротив него більше зглядів, чим пануючі держав не католицьких в тім, що відноситься до его гідності, его незалежності і прав, які не можуть бути задоволені. Сей обов'язок узнаваний доси і заховуваний всіма мимо найповажніших причин політичних союзу чи споріднення, лежав о стільки більше на першій уряднику французької республіки, що він не маючи жадної з тих спеціальних причин, стоїть на чолі народності, яка єсть злучена найтіснійшими зглядами традиціональними з римським понтифікатом, тішить ся силою взаємної умови з Святійшим Престолом визначними привілеями, має широку репрезентацію в Святій Колегії Кардиналів, а в слід за тим в управі загальної Церкви і посідає з причини надзвичайної прихильності протекторат інтересів католицьких на сході. В наслідок сего, коли всякий начальник народа (chef de nation) католицького тяжко обидив би найвисшого Пастря, приходячи зложити поклін в Римі, то єсть в місці папського осідку і в тій самій палаті апостольській, тому, що против всякого права задержує свою світську власть і тамує конечну свободу і незалежність, то о скількиж більша єсть обида зі сторони М. Любе; і коли мимо сего, папський пунцій зістав в Парижі, се належить завдячити одинокі дуже важним причинам спеціальним порядку і природи. Пояснене зділане через п. Делькассе в французькій парламенті не може змінити характеру ні значення освідчення, після котрого чин віддана сеї візити не містив в собі ніякого неприязного наміреня зглядом Святого Престола; обида в тім чині містить ся тим більше, що Святий Престол не занедбав попередити тогож правительства.

Також публична оцінка, так у Франції як в Італії, спостерегла ображаючий характер сеї візити, о котру старалося нарочно італійське правительство в тій цілі, щоби досягнути через се ослабленя прав Святого Престола, а обида зді-

лана его гідности, правам і достоїнству, котрі він уважає за свій головний обовязок попірати і боронити в самім інтересі католиків цілого сьвіта. Щоби сей факт так болесний не міг становити якого небудь прецеденсу, Сьвятий Престол видів ся змушеним заложити против него протест як найбільше формальний і як найбільше ясний, а підписаний кардинал-секретар Стану по порученю Его Сьвятости повідомляє Вашу Ексцеленцію сим письмом з просьбою, щоби зволіла подати зміст сеї ноти до відомости правительства в... Користає рівночасно з сеї нагоди, щоби заявити Вашій Ексцеленції запевнення і т. д. Кардинал Мерри дель Валь".

Сею нотою почуло ся французке правительство дуже ображеним. Тож чекало лише заціпки, аби відкликати св го заступника при Ватикані. Нагоду до того мала подати ріжниця тексту між нотами висланими до інших держав, а нотою висланою до правительства французкого. В тій цілі удав ся французкій заступник Нізар (Nizard) до секретаря Стану Мерри дель Валь і спитав его, чи дійсно ноти вислані до інших держав ріжнять ся що до тексту від ноти переслані до правительства французкого. Коли дістав відповідь потверджаючу, а рівночасно пояснене, що се стало ся для того, що так само вистосована нота до іншої держави, як до правительства французкого, не мала би змисла і що се стало ся не в злім наміреню, тоді зателеграфував до свого правительства, що має робити? Відповідь наспіла зараз, що має опустити своє становиско. Так прийшло до зірвання зносин з Ватиканом зі сторони французкого правительства. Чи справедливо, о тім би можна багато сказати. Бо Франція тішила ся завсїгди симпатіями Сьвятійшого Престола. Узнана яко *par excellence* католицька, мала привилей яких не посідала жадна інша держава. Вона була протекторкою католиків на Сході, о що убігає ся дуже Німеччина в послїдних часах, щоби заняти місце Франції. Очевидно що крім чести яку мають інші держави для покровительки християн на Сході, єсть се получене також і з користями реальними, політичними. Коли би так не було, булоби невиясненим, длячого Німеччина робить такі стараня, щоби то покровительство переняти на себе. Однак правительство французке, що вже давно перестало носити марку католицьку і скинувши маску з лица, виступило явно против католицької Церкви, старало ся спровокувати Сьвятійший Престол в Римі, щоби довести до цілковитого зірвання зносин помежи державою а Ватиканом. В тій цілі ділало все, що лише

було можливо на шкоду католиків. Цивільні супружества, безконфесійні школи, переслідоване монахів і священників, відбиранє шкіл з рук монахів, процеси і виділюваня з границь Франції, се все мусіло відбити ся відгомоном о мури Ватикану. Правительство прецінь на перед могло знати, що Сьвятійший Отець мусить ушімнути ся, яко пастир, о своє стадо. Правительство французке бажаючи викликати роздор, ішло консеквентно в тім самім напрямі наперед. Воно знало, що ділаючи все на некористь католиків, мусить вкінці викликати протест зі сторони Вселеньского Архієрея. Бі п. Лев XIII старав ся все напруження помежи Ватиканом а Францією полагодити в мирний спосіб. Алеж тепер поступованє правительства нельояльне супротив католиків, так обиджаюче католицькі чувства, що тут не було иншого виходу, як або піддати ся цілковито під самоволю французкого правительства, або против тої самоволї запротестувати. Секретар Стану вибрав той другий спосіб. Правительство дотримало в тім образі для себе і як вже звісно, відкликало свого заступника при Ватикані. Чи справедливо? Най наші читачі осудять. Бо кождий з цілого змісту протесту видить, що правительство поступаючи несправедливо з католиками, бажало собі такого протесту, ділаючи на шкоду Сьвятого Престола і католиків. Правительство мало дві міри. Одну для себе, другу для Ватикану. Після міри для себе, єму було вільно робити все, що єму подобає ся, після міри для католиків, їм не було вільно нічого, як тільки то, що їм накидає правительство. Тож кождий видить, як не лише нельояльне було поступованє правительства, але також, як несправедливе. Кождий проте неупереджений, хотяй би навіть і не був католиком, мусить стати по стороні Сьвятійшого Престола, щоби не солідаризувати ся з кривдителями.

о. Ф. Ш.

Спіритизм.

реферат о. Томи Дуткевича

з духовної конференції деканату Олеського.

Під спіритизмом розуміємо науковий систем, що приймає за підставу відносини материяльного сьвіта до духів, або істот сьвіта невидимого. В найновіших часах став спіритизм майже віроісповідним системом так, що можна його назвати релігійною сектою.

Гене́за спі́ритизму така: В грудні 1847 р. в однім селі північної Америки (Hydesville — Ст. Ньюйорський) дали ся чути в стінах легкі пуканя, знаряди в кімнаті переміняли свої місця і три молоді дівчини почули дотики якоюсь невидимої руки. 31. марта 1848. р. вечером одна дівчина почула знова галаси та незалякана стала плескати в руки і закликала: роби так, як я. Плесканє відозвало ся і з таємничого боку. Дівчина стала плескати в певнім числі. Так само повторяли ся і таємничі плесканя. В сей спосіб ставлено питання і діставано відповіді. Вкінці таємниче пуканє сказало, що походить від Кароля Ріана, замордованого і закопаного в підземлю хати. Розкопано вказане місце і знайдено людські кости. Тоді дух Ріана заявив, що єго післанництвом єсть поучити людей о позагробовім житю. При тім примічено, що заяви духа були зависимі від деяких присутних лиць, які названо медіями.

Пізнійше давало ся чути пуканє в столах, а коли кілька осіб тримаючи ся за руки утворило звязаний ланцух, то під їх впливом, а навіть під впливом одної особи, що була добрим медіум, столи і інші знаряди рухали ся і кружили скорше або повільнійше. Столи давали відповіді через пуканє, або писали оловцем привязаним до ноги на підложенім папері. Вкінці медія брала оловець в руку, а та під впливом чужої для них волі писала о річах, про які медія нічого не знали. Духи стлаии являти ся в ріжний спосіб, через музику, переносенє ріжних предметів, через появу рук, якісь сьвітлі тіла, а навіть в людськім виді, позволяли фотографуватись і приносили цвѣти.

Експерименти розширили ся скоро, а з часом дійшло до того, що спіритизм числить тепер своїх ісповідників на міліони і має близько 50 своїх часописий.

Що межі спіритистами знаходять ся в більшій часті шарлятани і ошуканці, які визискують легковірність і тягнуть з того зиски, не треба доказувати. От що-йно недавно вилапано спіритистичну шахерку з цвѣтами. Подібно було і з фотографіями, а може в памяти буде компромітація дра Охоровича, що дав ся в добрій вірі златати славній Сапці в Варшаві на її експерименти, що оказали ся одним великим ошуканьством.

Межі прихильниками спіритизму знаходимо також славних корифеїв науки, як В. Крокес, Кокс, Валляс, Ка-

міль Флямаріон, Віктор Сарду, Льомон, Годен, Цольнер, Вагнер і ин.

Цілий філософічний систем, або що так скажу, ціле віроісповіданє спіритизму, уложив Аллян Карде, на підставі, як каже, обявлень самих духів славних людей старого і нового світа, а то св. Івана Ев., св. Августина, св. Вінцентого а Павльо, св. Людвика, якогось духа правди, Сократа, Плятона, Фенельона, Франкліна, Сведенборга і інших.

Головні точки науки спіритизму є такі:

Бог є вічний, незмінний, безтілесний, єдиний, всемогучий, справедливий, добрий.

Бог сотворив цілий світ, а в нїм знаходять ся всі єства живучі й неживучі, тілесні і безтілесні.

Єства тілесні становлять світ видимий, змисловий, а з безтілесних єств складає ся світ невидимий, духовий, приналежний духам.

Світ духовий є первісним, совершеним, вічним.

Світ тілесний слїдує по духовім; може перестати єствувати, міг цілком не бути, а через те духовий світ не стратив би, не утерпів би нічого.}

З помежи інших єств тілесних вибрав собі Бог людський рід для воплочення духів, що дійшли до певного степеня розвою і звідси то походить та висшість, яку має людський рід, як під зглядом моральним, так і фізичним над іншими родами.

Душа се воплочений дух, якому тіло служить лише як поволока.

Чоловік складає ся з трох частий : а) з тіла, т. є. єства материяльного, спільного також звірятам, оживленого тим самим житєвим первнем ; б) з душі, або єства безтілесного, значить, духа воплоченого в тіло ; в) зі звязи або узрочи (*périspit*), що лучить душу з тілом і єсть первнем посередним.

Через те чоловік має дві природи: природу звірят, отже і їх інстинкти і природу духів. Зв'яз або узроча є родом півтілесної поволоки. Грубшу поволоку, т. є. тіло, нищить смерть, а дух лишає собі ту тоншу, етеричну поволоку, в стані звиклім невидиму, яку однак-ж можна в виїмкових випадках видіти, а навіть дотикати ся, як пр. в випадках візійних.

Дух не є абстракційним єством, понятним лише мислями, але єством річевим, яке можна означити, а навіть поняти зміслами, пр. зором, слухом або й дотиком.

Межи духами є різні степені не рівні собі ані силою, ані відомостями, ані моральними прикметами. Духи першого степеня се духи висші, що визначають ся совершенством, відомостию, зближенєм до Бога, чистотою чувств і замилованєм до доброго; є се ангели або чисті духи. Чим низший степень, тим менше совершености, а найнижший степень підлягає більший часті наших наметностей, як зависти, ненависти, користоловства, гордості і т. д. Сей найнижший степень має взагалі замилованє до злого.

До него належать також духи ні то добрі, ні то цілком лихі, більше неспокійні і сварливі, пакостні і розсіянні, як злі. Се духи легкі і збиточні.

Духи не належать заєдно до тої самої категорії; вони виробляють ся, образують ся і переходять через різні степені, а усовершенє їх відбуває ся дорогою воплочення, що одних очищає, другим єсть покутою, а для інших апостольством. Тілесне житє то проба, яку духи переходять кілька разів, так довго, доки не досягнуть абсолютної, цілковитої совершености; воно служить їм як средство очищення. Душа, що виходить з тіла, вертає в сьвіт духовий, звідки виийшла, а по певнім часі блуканини приймає на ново тілесне житє. З того виходить, що всі люди мали попереднє єствованє і в будучности будуть єго мати знова менше-більше совершенє, чи то на землі, чи на якім иншому сьвіті.

Дух може воплотити ся лише в людський рід, а не також в зврячий, як то вірили Єгиптяне, або єще й нинішні Брами.

Єствованє, хоч як єсть ріжнородне, поступає до совершености, а поступ залежить від зусиль, які в тій цілі докладаємо.

Прикмети душі, се прикмети воплощеного духа — тому добрий чоловік є воплоченим добрим духом, а злий воплоченєм злого духа. Душа перед воплоченням має свою індивідуальність і затримує єї також по опущеню тіла.

Душа, що вертає в сьвіт духів, знаходить всіх знакомих, яких знала на землі, а всі попередні єствованя приходять їй в память зі всім добрим, або лихим, що поповнила.

Дух воплощений остає під впливом тіла, а чоловік, що поборює сей вплив взнеслостію і чистотою душі, зближає ся тим самим до добрих духів, з якими колись буде приставати. Хто противно дозволяє панувати над собою пожаданям, той зближає ся до зловних духів, даючи перевагу природі звірят.

Духи воплощен замешкують ріжнородні небесні тіла в вселеннім просторі.

Духи не воплощені не замешкують ніякого означеного простору, знаходять ся всюди, навіть коло нас, видять нас, стикають ся з нами, становлять рід невидимої людности, що кружить наоколо нас.

Як в сьвітї моральнім, так і фізичнім, мають духи неустанный вплив; вони ділають на тіло, на думки, становлять силу природи і є причиною великого числа явищ, цілком, або по більшій часті нам не знаних. Слідити сї явища має як-раз наука спіритизму.

Відношенє духів до людей є неустанне. Добрі духи намовляють до доброго, підтримують в пробах житя, помагають зносити їх відважно і з резигнацією; противно, злі духи знаходять приємність в упадку чоловіка і роблять собі з того порівнанє в відношеню до себе.

Духи уділяють ся людям тайно або явно. Тайно уділяють ся посредством злих або добрих впливів на нас, без нашої сьвідомости, а нам самим полишений є суд, щоби лозріжнити добрі вітхненя від злих. Явно уділяють ся духи посредством письма, слова або інших материяльних явищ, а найчастіше посредством людей, званих медіями.

Духи можуть уділяти ся з власного мпульсу, або і на наше зав званє. Викликати всіх духів, так тих, що оживляли найзвичайніших людей, як і тих, що одушевляли найвизначнійші особи, без згляду на час, в яким вони жили. Можемо викликати наших свояків, приятелів і неприятелів і можемо діставати від них комунікати, що містять ради, поясненя що до загробового житя, відношеня їх до нас і т. д. Відповідно до морального средства, яким їх покликуює ся, єсть більша або менша сила до їх притягнення. Духи висші люблять поважнійші зібраня в цілях благородних, наукових і т. п.

Низші духи мають вільний приступ до людей пустих, що руководять ся самою цікавостію. Злі духи не лише не подають добрих і пожиточних пояснень і відомостей, але

протівно, уділяють людям самі дурниці, брехні, строять жарты та містифікують, підшивають ся під найблагороднійші імена, щоби лекше впровадити в блуд.

Розрзнити злих духів від добрих єсть легко. Бесіда і стиль висших духів відзначають ся повагою, найвисшою моральністю, благородністю, без всяких можливих низших інстинктів і наметностей; їх ради відзначають ся мудростію і мають на ціли нашу поправу та загальне добро. Бесіда низших духів звичайно нелюбна, часто тривіальна, жартують з легловірности.

Засади висших духів мстять ся в євангельськім принципі: Чини ближньому, що хочеш, аби тобі чинили. Вони учать, що самолюбство, гордіня, змисловість зближають нас до звірячої природи, яка привязує нас до матерії. Чоловк, що зумів за життя побороти матерію, що погордить суетою сего світа і взнесе ся до чистої любови ближнього, тим самим зближає ся до своєї духової природи. Далі учать нас висші духи, що ми повинні бути учинними для других в міру наших средств і здібностей, які нам є уділені для нашого випробованя; сильний і могучий має спомагати й боронити слабших, а хто своєї сили і фізичної переваги уживає на угнетенє ближнього, тим самим нарушає право Боже. Наконєць вчать вони нас, що в світі духів нічо укрити ся не може, тому виявить ся всяка облуда і все, що ми зділали. (Флямарион доказує сю тезу на підставі міри часу, в якім доходить світло до певного часу, а дух може в одній хвили перебути мільйони миль в просторі. Отже хто хоче видіти те, що було, має віддалити ся в простір аж до того віддаленя, до якого може дійти світло від хвилі події. Тим чином кожде діло остає вчно як сценічний образ в просторі, а лише заходить та ріжниця, що в мру віддаленя видить ся події не від початку, але з кінця.

На пр. коли би ми віддалили ся духом, щоби побачити чиясь жите, то побачимо насамперед его смерть, а так дальше назад аж до уродження, бо світло образу смерти дійде до нас скорше, як світло образу уродження. Присутність тих, що ми їх скривдили, єсть нам призначена як кара на тамтім світі. — До степеня висшости або низшости духа є призначені нагороди або кари, о яких ми тут на землі не можемо мати навіть понятя.

Заразом учать вони нас, що ми можемо відпокутовати кожний гріх через ріжні єствованя, ходить лише о

те, аби ми докладали охоти і зусилля до поступу на дорожці до совершености, яка єсть нашою послідною ціллю.

* * *

Так представляє ся в короткості систем спіритистичний. Не вхожу в оцінку його вродостойности і не буду старати ся збивати пункта, які суперечать нашим догмам. Піднести однак мушу, що дійсно, при так званих сесиях спіритистичних, діють ся незвичайні річи і хотай припустимо також можливість ошущства, то таки остане ся дещо, що не легко собі вияснити. Так пр. рухи, письмо і зміст відповідей на поставлені питання, не дають ся вияснити ніяким природним способом.

Нераз відповіді переходили границі відомостей всіх присутних при сесії. З того треба заключити, що автограми відповідей є такі якісь розумні сотворіня, т. є духи. Але якіж се духи? Вакан на те відповідає: то є духи ложи і облуди, або іншими словами, дияволи.

Якіж бо докази маємо на їх правдомовність? Чи духи ложи не може підшити ся в побожного і доброго? Чи не може він послугувати ся іменем найсвятійших і наймудрійших людей, без ніякого з їх сторони протесту? Вжеж і самі їх науки є суперечні. Кажуть вони, що їх наука є продовженєм християнізму, а з другої сторони старають ся усунути найбільші таємниці християнізму, ба самому І. Христу, якого ставлять за взр совершености, відмовляють божества, а найголовнійші християнські принципи поясняють в напрямі раціоналістичнім, згіднім з наметностями нинішних часів.

Вкнці, коли спіритизм хоче усовершенити християнізм, то повинен за так довгий період свого єствованя виказати ся якимсь додатним успіхом та витворити визначних і позиточних для людства людей, якими відзначає ся християнізм, хотайби і з новійших часів, як пр. Іван Боско.

Додати належить, що і спосіб спіритистичних обявлень не дуже то відповідний і не конче достойний. Чи столики, що пишуть і медия стягані з цілого світа, медия підозрілого поведеня, не вираховані більше на викликанє ефекту й цікавості, як на релігійне та моральне збудованє?

Все воно лише доказом, що диявол уживає ріжних способів до поборювання правди.

Я однак виджу і деякий хосен зі спіритизму, а то виджу в нїм поборника материялізму. Хотьай спіритизм цілком не годить ся з правдивою наукою християнською, то бодай своїми експериментами доказує вєствованє душі і сяку таку нагороду або кару за земске житє.

В теперішних часах невірства добре і то.

Не потребує на конєць додавати, бо се кождому відомо, що Церква все осуджувала і осуджує всі чинности, що мають спіритистичну закруску.

Хроніка і Бібліографія.

Не роби другому, що тобі не миле. *Gazeta kościelna* в 22 ч. з 26 мая с. р. обговорюючи історію руху *Los von Rom* в Чехах, каже між иншим такє: Вже і старі протестанти, яко чеснійші і розважнійші, стали негодовати на „*warcholskie*“ затії апостолів сего руху, бо видять, до яких спорів і ворожнечі допровадили ті імпортовані німецькі предиканти через свої підлі агітації... Що не богато там зважають на те, чи дійсна потреба вимагає будованя кірх і ораторій і спроваджуваня предикантів, вистарчить згадати, що в *Sebusein* і в *Lindenaу* запроваджено публичні богослужєня євангелицкі, хоч в одній і другій місцевости мешкає заледви одна євангелицка родина. Протестантський сотрудник, *Негеманн*, один з найрухливійших агітаторів, приїжджає майже кождого тижня до *Lindenaу*, а замість голосити Євангелиє, вясняє своїм вірним питання національні і инші, які не мають жадного звязку з Євангелиєм... Поведєнє пасторів стоїть прямо в суперечности до їх поклоняня як душпастирів і проповідників мира.

Отсі цілком оправдані і справедливі уваги, як чудно дадуть ся вони приміньти і до наших відносин у східній галичині...

Гальма поступу. Слово „поступ“ — се чародійний винахід найновійших часів. Що давнійше значила наука, те нині заступає „поступ“. Чоловік науки нині мало-що значить, але за те чоловік „поступовий“ — се ідеал людскости. Що таке сей „поступ“, у чім лежить ся „поступовість“ — на се вдоволяючи відповідь дасть хіба один на сто „поступових“. Инші або над сим не застаналяють ся цілком, або мають зовсім фалшиве понятє о „поступі“. Вистарчить згадати, що для многих „поступ“ значить одно, що й соціалїзм.

Подібне понятє о „поступі“ має здасть ся також шановний хронікар „Літературно - науковою Вістника“, що підписуєть ся ініціалом „Кр.“

В рубриці: Нові часописи згадує Кр. про „Католицкий Вєхід“, а навівши декільки виімків зі „Вєступного слова“ редакції „Кат Вєходу“, каже так: Критика в нас взагалі не зашкодить, навіть зі становища католицкої ортодоксії однак критика розумна. Та ми боїмо ся, щоб отака критика не стала в нас гальмою поступу і свободи слова взагалі, що піднялоб нову боротьбу й роздор. А „передне сково“ вже її заповідає.

Так привитала редакція „Л. Н. Вістника“ іменем свого хронікара новий орган богословів „Кат. Вєхід“.

Нам цікаво лише знати, у чім як раз, в яких словах бачить Кр. нерозумну критику „Кат. Вєходу“? Чи ж би сконстатованє факту, відомого ученикови низшої гімназії, що колишню гармонію в сфері думки, значить, гармонію між наукою а релігією, „розстроїв дух модернізму“ (цілком природно і очевидно, що тут „модернізм“ не береть ся в властивім, тіснім значіню сего слова); далі, чи ж би сконстатованє факту, що геній чоловіка не знаходить ніколи правди (розумієть ся правди абсолютної), коли не верне ся до Христа; чи ж би вкінці зазначенє факту, дійсного, чи тільки бажаного, що наше духовенство стає виступати ворожо проти демонів невірства, чи ж би се все свідчило про нерозум критику редакції „Кат. Вєходу“? Кождому неупередженому видасть ся ота „критика“ аж надто розумною, але той, хто не розуміє, що значить „тиранія вільного слова“, не диво, що назве для других розумне — нерозумним.

Але причина отсего нещирого привитаня органу богословів хронікарем п. Кр. лежить деінде. „Кат. Вєхід“, як вже каже сама назва, є органом католицким нашої молодіжи. А католицизм вже з самої природи є чимсь „нерозумним“, і „вєпоступовим“. Будь „Кат. Вєхід“ і без „нерозумного“ вєступного слова, то й так охрещено би єго „нерозумним“, „гальмою поступу“, бо ж вистарчить те, що він є католицким....

Одно наше щастє що правдивий розум, правдивий поступ і правдива наука з такими „науковими“ увагами п. Кр. не мають нічо спільного.

Католицко-суспільна акція у Поляків. З кінцем мая с. р. о-сновано у Львові нове польське товариство — „звизок католицко-народний суспільний“. Товариство повстало заходами архієпископа о. Більчевського, а метою єго — суспільна праця серед польської суспільности на засадах Христових. Отсій відновленій польській акції ми бажаємо якнайліпших успіхів, але тоді, коли вона не піде слідами завмерлої своєї попереднички „католицко - народної партії“, коли ограничить свою діяльність лише на польську суспільність і схоче придержуватись в практиці християнської етики.

Про **обурюючий факт** доносять часописи. Дня 2. червня с.р. відбувалось в Копичинцях посвячене угольного каменя під „На-родний Дім“. В поході, який ішов на місце посвячення, взяло участь кілька тисяч людей під проводом 14 священників. Коли похід був вже в половині дороги, ненадійно заступив ему дорогу ц. к. комісар гусятинського староства Строка з жандармами і в варварський спосіб став „урядувати“ в часі релігійної процесії. Настала велика метушня, бо нарід не знав, о що ходить. Серед вимахувань жандармскими кольбами і культурних криків: „Ustap się psia krew, bo cię aresztuję“, зближив ся похід до місця посвячення. Але пан „ц. к.“ урядник стримує дальше процесию, стримує і священників.... Під напором людей падають хрести і хоругви на землю. З трудом лише удалось забезпечити їх перед подоптанєм ногами товпи, пертої наперед. Вкінці комісар „позволив“ священникам спітнілим і в помнятих ризах, увійти на місце посвячення. В часі стиску витручено одному священникови хрест з руки, який упав під ноги. По євангелію говорить один священник проповідь. Ему перебиває криками пан комісар і жид фіякер, який на силу уряджує собі фіакром спацер через товпу, кілька разів там і назад. Так викрикували п. комісар з жидом і возили ся підчас цілої проповіді і до кінця водосвяття. Що йно по водосвяттю зник п. Строка ураз з жандармами.

Так відбулась релігійна процесія і церемонія в тім краю якого пани їздили перед кількома тижнями до Риму, аби пригадатись, що належать до найвірнійших синів католицької Церкви... Таке варварство процвітає у суспільности з „висшою культурою“. Староство, яке має дбати о супокій і лад і добро населеня, бавить ся в „гайдамацтво“ (але не руске), жандарми, які мають пильнувати злодіїв і злочинців, стають льокаями комісарів і жи-дівських фіякрів...

Такої свободи заживає під нинішню добу наша Церква в галичині.

Загальні збори Товариства „Пр сьвіти“, що були дня 10. мая с. р. випали дуже поважно. Збори попередило богослуженне відправлене в семинарській церкві. З промови голови товариства п. Романчука довідали ся збори, що бл. п. о. С. Погогад записав на цілі товариства суму 120 тисяч корон. Між иншим підніс також п. голова потребу інтензивнійшої праці над нашим селянством і застеріг ся проти напастий деяких ворожих нам часописий неначеби в товариство „Просьвіту“ вводжувано політику.

Зі звіту виділу бачимо, що товариство клало велику вагу на економічну діяльність і в тій цілі вислало за границю на студії одного учителя господарства. До такої діяльності й загрівали виділи в дискусії деякі бесідники, як пр. о. Пеленьский.

З радостю кожний мусить признати, що наша „Просьвіта“ розвиває ся гарно і дав би Бог, аби не було такого Русина, що не належавби до сего так великої для нас ваги товариства.

3 Тов-а св. Ап. Петра. На річ Тов-а св. Петра в місяці маю зложили:

на руки о. П. Шанковського з Дулиб, крилос дяківський, громада і читальня в Дулибах, громада і читальня в Грабівці, брацтва мушин, жен, молодців і дівчат в Дулибах і Грабівці і церкви: в Дашаві і Дулибах по 6 кор., а в Покрівцях 5, о. А. Желеховський з Підгорець 3, о. Ф. Ковальський з Покровець і його жена Константина, о. П. Шанковский з Дулиб і його жена Марія, Матей Кулешник, Михайло Лисейко, Алексій Осташ парохіяни з Дулиб по 2, Панталеймон Волошин з Покровець 1, а парохіяни з Юсиптич складку 2:45, о. М. Клюк катехит в Долині 3; о. А. Данилович з Нестанич дек. Холовського від себе 2, а від церкви в Нестаничах 6; о. прлат І. Кобилянський 5, оо: прлат А. Бачинський, Т. Бобикевич, М. Кінаш, Др. Гр. Хомишин, Др. Ф. Щепкович, Др. Й. Мільницький, префект о. К. Єрми і І. Тисовський по 2, а о. Т. Ярема 1; оо. крил. Лепкий, крил. Й. Комарницький, Ю. Стеткевич катехит по 2, а капелян військовий о. Згарський і Ломницький по 1 К.; о. Е. Клосевич з Пійла дек. калуського від себе 2, а від церкви в Пійлі і Сівці по 6; на руки дек. ярнівського о. Пачовського: о. Брилінський з Гряди 3, церква матерна в Гряді і дочерна в Сетихові по 6; парох Чанижа дек. олеского о. Й. Шанковский від себе 1, а від церкви 5; парох Берлина дек. брідського о. А. Гриб від громади Берлина 6; о. К. Сеник з Бережниць королівської з акафісту 5 К. 50 с.; на руки дек. зборовського о. Чумака: церкви в Нушу, Грабківцях, Метенові по 6, в Олєві, Білокерниць, Сервирах, Перепельниках, Гукалівцях, Озеряниці, Цицовій, Орославичах і Мшані по 5 К., оо. Е. Гарасимович з Присовець і І. Пелехатий з Нуша по 2. оо. Жуковский з Олєва, Вс. Молчко з Сервир, І. Кіндрат з Грабковець, З. Тарнавський з Мшани, Д. Бахталовський з Перепельниках, І. Аліськевич з Ярославич, Гр. Аліськевич з Остаповець, Ю. Ілевич з Грабковець, Е. Мизь зі Зборова, Гр. Вацик з Підгайчик, М. Баран з Бзовиці, В. Пилипчук з Гарбузова, М. Бобовник з Кудиновець і П. Чумак з Озірянки по 1; о. Е. Качмарський зі Славска 16 К., на котрі зложили: церков в Либогорі 6, цевков в Славску 5, о. Ст. Крижановський з Либогори і п. Ст. Качмарська жена пароха в Славску по 2, а о. Е. Качмарський зі Славска 1; на руки о. І. Чировського з Корсова: церков в Корсові 6, о. І. Чировський з Корсова, його жена Н. Чировська і парохіянин Сонець по 2, а парохіяни Демчук і Фещук з Коморівки по 1; о. П. Білинський з Зарваниці 10 К., о. П. Глодзинський з Руди від церкви матерної в Руді і дочерної в Язениці рускій по 5; парох Струтина нижного дек. Перегиньського о. П. Гоцький від себе 2, а від церкви 11; о. Д. Коцюба з Зарваниці 20 К., замість вінця на домовину бл. П. Пані В. Винницікої, а парох з Чернева о. Гарасевич від там. церкви 6 К. — Складаючи нашу подяку просим о дальші вкладки особливо тих Вет. оо. деканів, котрі досі не доставили нам ніяких членів. Апелюємо також до патріотичних

сердець нашої інтелігенції, доси на жаль в переважній частині рівнодушною для сего так патріотичного і так актуального діла: „Гляньте, люде добрі ратуйте“ — инакше пропалисено. оми не буде церкви — не буде і Руси!

Виділ

Руский посол про духовенство. В „Ділі“ і „Свободі“ (ч. 23) поміщена допись Дра Коса, як звіт з подорожи по Гуцульщині. Сей посол **обидливо** виражаєсь о священниках, бо між иншим пише: „ані жидови ані попови (sic!) ані ляхови ані панови нич не сталося і пр.“

Вираз „ніп“, хотяй загально уживаний між простим народом, є будь-що-будь згирдливий, бо чейже пан „меценас“ і посол не відзиває ся до священника, прийшовшого до єго канцелярії за правною порадою, „чого собі жєлаєте „попе“.“ Суть погирдливі назвиска на инші стани, на учителя „бельфер“ на адвоката подає словар Желехівскою назву „брехунець“ „крутий“ і т. д., але ніхто добре вихований не уживає того згирдливого назвиска загально о всіх адвокатах ні в слові ні в письмі!

Як думає і дуже ладно представляє собі пан посол руских священників, видно із слів „ані жидови ані попови і пр.“

Яке зіставленє!

А що до подання до правительства о війскову асистенцію, на котрім між 51 підписами польськими і жидівськими, мав бути підпис одного руского священника, се річ не доказана, бо п. Кос сам сего не каже певно і рішучо.

О. Попель перетерпів соромне увязненє за народну справу, на священників гавкають польські гакатиєсти, жиди і всі сильні міра сего, а тут „свій чоловік“ та ще „свій посол“ виступає з **інвективою**, якби рускі священники в „справі єїчовій“ держали з жидами і ляхами і були авторами денунциаций до правительства! Дуже сумно!

Священник - виборець.

Нові книжки. Проповѣди похоронні. Написавъ Дръ. Іоаннъ Бартошевскій, поч. крилошанинъ грк. Мит. р. Кай., публ. звич. Професоръ пастырского болословія въ ц. к. Львѣв. университетѣ і т. д. Львѣвъ. Накладомъ автора. Изъ печати въ В. А. Шийковского 1904. ст. 383. Дістати можна в Ставропігійській книгарни у Львові (ул. Руска ч. 3.) або у автора, (Львів, ул. Домса, 5.), котрий відступає їх також на інтенції богослужебні. Ціна одного примірника 5 кор.

Похоронні проповіді обіймають дві частини. В першій частині подані науки на звичайні випадки смерті, а в другій частині на надзвичайні, і то з огляду на рід смерті, вік, стан, час і т. д. Всіх наук єсть 120.

Просимо справити друкарську помилку на ст. 89. (ч. 4.) стих 9-го *pondentia pastoralis* на *prudentia pastoralis*.

При тім просимо також тих Вп. передплатників, що дістали 4. ч. „Ниви“ не в своїм часі, дарувати нам сим разом ту неточність, яка зайшла лише з недогляду адміністрації нашої часописи.

